

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL YARDIMLARA MÜRACAAT
EDEN KADINLARIN OLUMSUZ YAŞAM DENEYİMLERİ VE AİLE
İÇİ İLİŞKİLERİ: BEYLİKDÜZÜ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

GİZEM CEVİZ

DANIŞMAN

DOÇ.DR. REYHAN BAHÇIVAN SAYDAM

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL YARDIMLARA MÜRACAAT EDEN
KADINLARIN OLUMSUZ YAŞAM DENEYİMLERİ VE AİLE İÇİ
İLİŞKİLERİ: BEYLİKDÜZÜ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

GİZEM CEVİZ

DANIŞMAN

DOÇ.DR. REYHAN BAHÇİVAN SAYDAM

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

İSTANBUL-2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Programında Yüksek Lisans öğrencisi Gizem CEVİZ tarafından Doç. Dr. Reyhan BAHCIVAN SAYDAM'ın danışmanlığında hazırlanan "Yerel Yönetimlerde Sosyal Yardımlara Müracaat Eden Kadınların Olumsuz Yaşam Deneyimleri ve Aile İçi İlişkileri: Beylikdüzü Belediyesi Örneği" başlıklı tez 20.03.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Danışman

Doç. Dr. Reyhan BAHCIVAN SAYDAM
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Sağlık Bilimleri Fakültesi

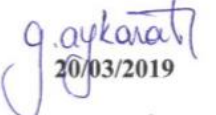
Dr. Öğr. Üyesi Taner ARTAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Özgün AKDURAN EROL
İstanbul Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yerel Yönetimlerde Sosyal Yardımlara Müracaat Eden Kadınların Olumsuz Yaşam Deneyimleri Ve Aile İçi İlişkileri : Beylikdüzü Belediyesi Örneği” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Reyhan BAHÇIVAN SAYDAM’ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, istatistik analizlerini ilgili programda yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

20/03/2019
Gizem CEVİZ

TEŞEKKÜR

Tez çalışmama başlarken tez danışmanım Doç. Dr. Reyhan Bahçivan Saydam'a çalışmak istediğim konuyu danıştığım; konunun yerel yönetimlerde çok fazla çalışılmadığı, genellikle belediyelerin sosyal yardımlarına dair çalışmaların yapıldığı, sosyal yardımlara başvuran kitlelerle ilgili demografik bilgilere ulaşılabileceksen, kitlelerin aile yaşantılarının ve kişisel deneyimlerinin çok fazla ele alınmadığı yönündeki yorumları beni cesaretlendirdi. Bu nedenle ilk teşekkürümü tez çalışmam boyunca bir telefon uzağında olup bana her türlü konuda destek olan tez danışmanıma ediyorum.

Çalışmaya başlamam için çalışan olduğum Beylikdüzü Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğünden izin almam gerekiyordu. Bu konuda beni her zaman destekleyen ve sahada kadınlarla görüşmem için gerekli izni sağlayan müdürüm Muazzez AKBABA'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca tez çalışmam için bana gerekli ortamı sağlayan ve ilçede yaşayan kadınlarla görüşmelerime destek olan Beylikdüzü Belediyesi Başkanı Ekrem İMAMOĞLU'na çok teşekkür ediyorum.

Tez aşaması oldukça uzun süren, ciddi emek harcanan bir iş olduğundan, özellikle hem çalışıp hem de tez yazanlar için zaman zaman yıpratıcı olabiliyor. Böyle zamanlarda kendimi rahat ve mutlu hissetmemi sağlayan aileme, kendisi bir sosyal hizmet uzmanı olup benimle deneyimlerini ve bilgilerini paylaşan eşim Harun'a ve dört yıl boyunca dostluğumuzun hiç bozulmadığı, tüm zamanlarda bana destek olan yüksek lisans sınıf arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Son olarak benimle geçmişlerine ve bugünlerine dair deneyimlerini paylaşan, çalışmama katılan kocaman yürekli kadınlara çok teşekkür ediyorum.

Ekonomik şiddete maruz kalan tüm kadınlara ithaf olunur.

Gizem CEVİZ, 2019

İÇİNDEKİLER

İçindekiler Tablosu

TEŞEKKÜR.....	11
İÇİNDEKİLER	12
TABLolar LİSTESİ.....	14
KISALTMALAR.....	16
ÖZET	17
ABSTRACT.....	18
1.BÖLÜM: GİRİŞ VE AMAÇ	19
1.1.Araştırmanın Konusu	19
1.2.Araştırmanın Amacı	19
1.3.Araştırmanın Önemi.....	20
1.4.Araştırmanın Varsayımları.....	20
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları	21
1.6. Araştırmanın Planı ve Bölümleri	22
2.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	23
2.1.YEREL YÖNETİMLER VE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	23
2.1.1.Dünyada Yerel Yönetimler	23
2.1.2.Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi.....	27
2.1.3.Yoksulluk Kavramı	29
2.1.4. Sosyal Yardım Kavramı ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi	33
2.1.5.Belediyelerin Sosyal Yardım Hizmetleri	38
2.2. TÜRKİYE’DE AİLE VE AİLE İÇİ İLİŞKİLER.....	42
2.2.1.Aile Kurumunun Tanımı ve Aile Türleri	42
2.2.3.Türkiye’de Aile Yapıları ve Aile İçi İlişkiler.....	46
2.2.3.Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Kadının Aile İçindeki Rolü.....	52
2.3.BEYLİKDÜZÜ BELEDİYESİ.....	54
2.3.1.Beylikdüzü’nün Demografik Yapısı	54
2.3.2.Beylikdüzü’nün Ekonomik Yapısı.....	55
2.3.3.Beylikdüzü Belediyesi Sosyal Hizmet Uygulamaları	56
2.3.3.1.Beylikdüzü Belediyesi Gıda Bankası.....	58

2.3.3.2.Beylikdüzü Belediyesi Dost Eller Giyim Mağazası.....	59
3. BÖLÜM: GEREÇ VE YÖNTEM	60
3.1.Rehber Mülakat Formu	61
3.1.1.Demografik Bulgular	61
3.2.Olumsuz Yaşam Olayları Listesi	71
3.3.Aile Değerlendirme Ölçeği	72
4. BÖLÜM: BULGULAR	74
4.1.Olumsuz Yaşam Olaylarına Dair Bulgular	74
4.2.Olumsuz Yaşam Olaylarının ADÖ Alt Boyutları ile t-Testi Analizleri.....	77
4.3.Demografik Veriler Işığında Çapraz Analizler	92
5.BÖLÜM: TARTIŞMA ve SONUÇ	93
5.1.Araştırmaya Katılan Kadınların Sosyo Demografik Özelliklerinin İncelenmesi .	93
5.2.Araştırmaya Katılan Kadınların Olumsuz Yaşam Deneyimlerinin İncelenmesi ..	95
5.3. Araştırmaya Katılan Kadınların Aile İçi İlişkilerinin İncelenmesi	96
KAYNAKÇA.....	103
EKLER.....	110
Ek 1: Aile Değerlendirme Ölçeği.....	110
Ek 2: Olumsuz Yaşam Olayları Listesi	113
Ek 3: Rehber Mülakat Formu.....	114
Ek 4: Bilgilendirilmiş Onam Formu	118
Ek 5: Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin Gerekli Örneklem Büyüklükleri.....	119
ÖZGEÇMİŞ	120

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1: 2016 TÜİK Hane Halkı Araştırması Sonuçları
- Tablo 2: İstanbul ilçelerinin son nüfus durumu
- Tablo 3: Kadınların yaşı
- Tablo 4: Kadınların medeni durumu
- Tablo 5: Kadınların İkamet Ettikleri Mahalle
- Tablo 6: Kadınların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı Tablo
- Tablo 7: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı
- Tablo 8: Hanede Engel Durumu
- Tablo 9: Kadınların Eğitim Durumu
- Tablo 10: Kadınların Çalışma Durumu
- Tablo 11: Kadınların Meslek Durumu
- Tablo 12: Kadınların Gelir durumu
- Tablo 13: Kadınların Çalışmama nedeni
- Tablo 14: Eşlerin Eğitim Durumu
- Tablo 15: Eşlerin Çalışma Durumu
- Tablo 16: Eşlerin Mesleği
- Tablo 17: Eşlerin Çalışmama Nedeni
- Tablo 18: Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu
- Tablo 19: Hanede Alkol-Madde Bağımlılığı ve Psikolojik Rahatsızlık Durumu
- Tablo 20: Olumsuz Yaşam Olayları 1-10 arası
- Tablo 21: Olumsuz Yaşam Olayları 11-20 arası
- Tablo 22: Olumsuz Yaşam Olayları 21-25 arası
- Tablo 23: ADÖ'nün alt boyutlarının "Ciddi Bir Hastalık Geçirme veya Yaralanma Durumu" ile ilişkisi
- Tablo 24: ADÖ'nün alt boyutlarının "Şiddete/Saldırıya/Kötü Muameleye Maruz Kalma Durumu" ile ilişkisi
- Tablo 25: ADÖ'nün alt boyutlarının "Aile Üyelerinden Birinin Zararlı Alışkanlıklarının Bulunması" ile ilişkisi
- Tablo 26: ADÖ'nün alt boyutlarının "Aile Üyelerinden Birinin Zihinsel/Duygusal Sorunlarının Olması" ile ilişkisi

Tablo 27: ADÖ'nün alt boyutlarının "Aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçirmesi" ile ilişkisi

Tablo 28: ADÖ'nün alt boyutlarının "Ailede birinin ölümü" ile ilişkisi

Tablo 29: ADÖ'nün alt boyutlarının "Ailede birinin tutuklanması" ile ilişkisi

Tablo 30: ADÖ'nün alt boyutlarının "Ebeveynlerden birinin sık sık eve gelmemesi" ile ilişkisi

Tablo 31: ADÖ'nün alt boyutlarının "Maddi durumda kötüye gidiş" ile ilişkisi

Tablo 32: Kadınların çocuk sahibi olma durumu ile çalışma durumu arasındaki ilişki

Tablo 33: Kadınların hanesinde engelli birey bulunması durumu ile çalışma durumu arasındaki ilişki

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ADÖ: Aile Değerlendirme Ölçeği

GSS: Genel Sağlık Sigortası

İBB: İstanbul Büyüķşehir Belediyesi

İGDAŞ: İstanbul Gaz Dağıtım Sanayii ve Ticaret A.Ş

İSKİ: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

SHÇEK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

SOYBİS: Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

**YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL YARDIMLARA MÜRACAAT EDEN
KADINLARIN OLUMSUZ YAŞAM DENEYİMLERİ VE AİLE İÇİ
İLİŞKİLERİ: BEYLİKDÜZÜ BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

ÖZET

Bu araştırmanın konusu İstanbul iline bağlı Beylikdüzü ilçesinde ikamet eden, ekonomik yoksulluk sebebi ile günlük hayatını idame ettirmekte güçlük çeken ve bu noktada Beylikdüzü Belediyesi “Sosyal Yardımlar” birimine müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimleri ve aile içi ilişkileridir. Araştırmanın ana temasını sosyal yardım birimine müracaat eden kadınların evlilik öncesi içinde bulunduğu aile yapısında yaşamış olduğu olumsuz yaşam deneyimleri ve evlendikten sonraki ailesindeki aile içi ilişkileri, davranış biçimleri ve problem çözme becerilerine dair veriler oluşturmaktadır. Bu veriler dışında araştırma sosyal yardımlara müracaat eden kadınlara ve ailelerine dair demografik bir bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmada sosyal yardım kavramını anlamlandırmak adına sosyal hizmet tarihi ve yerel yönetimlerde sosyal hizmet uygulamalarına değinilecektir.

Bu araştırma nicel yöntemle çalışılmış bir alan araştırmasıdır. İstanbul iline bağlı Beylikdüzü ilçesinin farklı mahallelerinde ikamet eden ve sosyal yardımlar için Beylikdüzü Belediyesi’nin sosyal yardım birimine müracaat eden yüz kadın ile görüşülmüştür. Araştırmada demografik veriler için tam yapılandırılmış anket, araştırmanın ana teması için Aile Değerlendirme Ölçeği ve Olumsuz Yaşam Deneyimleri Listesi kullanılmıştır.

Anahtar kelimler: Sosyal yardım, Kadın, Aile ilişkileri, Olumsuz yaşam deneyimleri

**NEGATIVE LIFE EXPERIENCES AND FAMILY RELATIONSHIP OF
WOMEN WHO HAVE APPLIED SOCIAL ASSISTANTS IN LOCAL
GOVERNMENTS: EXAMPLES OF BEYLİKDÜZÜ MUNICIPALITY**

ABSTRACT

The subject of this research is women who reside in Beylikdüzü in İstanbul, have difficulty with daily life to sustain the economic causes of poverty and apply to Beylikdüzü Municipality “Social Help” unit, negative life experiences and family relationships. The research is formed by some datas that women who apply for social help, negative life experiences before they are married and their family relationships in their family, behaviour patterns and problem solving skills. Apart from these datas, the research also offers to demographical information about women and their families who apply for social help. In the research, social service history and social service practices in local governments will be referred to in order to make sense of social assistance concept.

This research is a field study that is studied with quantitative method . They were interviewed by a hundred women residing in different districts of the Beylikdüzü district of İstanbul province and applying to the social aid unit of Beylikdüzü Municipality for social benefits. The survey used a fully structured questionnaire for demographic data, the Family Assessment Questionnaire and the Negative Life Experiences List for the main theme of the study.

Key words: Social Help, Woman, Family Relationships, Negative Life Experience

1.BÖLÜM: GİRİŞ VE AMAÇ

1.1.Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusunu yerel yönetimlere ekonomik yoksunlukları gerekçesi ile müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimleri ve aile içi ilişkileri oluşturmaktadır. Günümüzde yoksulluk git gide artar hale gelmiş, bireylerin ekonomik açıdan desteğe ihtiyaçları çoğalmıştır. Bu noktada yerel yönetimlerin bireylerin hayatına müdahalesindeki rolünün arttığı, bireylerin yaşamış oldukları maddi ve manevi yoksunlukların yerel yönetimler ile desteklenmeye ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Yerel yönetimler alanında yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok belediyelerin sosyoekonomik açıdan değerlendirilmeleri, sosyal belediyeçilik faaliyetleri, yoksulluk ve sosyal yardım konuları üzerine çalışıldığı görülmektedir. Daha önce yardım alan ailelerin demografik yapılarının, olumsuz yaşam deneyimlerinin ve aile içi ilişkilerinin irdelendiği bir araştırma olmaması konunun özgünlüğünü ortaya koymasından önemlidir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Beylikdüzü ilçesinde ikamet eden ve sosyal yardıma müracaat eden kadınların ev içi ilişkilerini anlamak, geçmiş yaşam deneyimlerinin kadının güncel yaşantısına olan olası etkilerini irdelemek ve sosyal yardıma müracaat eden kadın profilini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda kadınların yaşamış oldukları olumsuz olayların en çok hangi alanlarda yoğunlaştığı, yerel yönetimler olarak bu alanlara nasıl müdahale yöntemleri geliştirilebileceğinin görülmesi amaçlanmaktadır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Bu araştırma bir yerel yönetim biçimi olan belediyeye başvuran, sosyoekonomik seviyesi düşük kadınların aile yapılarını, demografik bilgilerini, yaşam deneyimlerini ortaya koymasından dolayı diğer yerel yönetim çalışmalarından farklılık göstermektedir. YÖK Ulusal Tez Tarama Merkezinden “sosyal yardım” kavramı ile 1987 yılından bugüne kadar yapılmış tezler taranmış olup, 125 tane yayınlanmış tezdten 2 tanesinde kadın konusuna değinildiği görülmüştür. Bunlar: “Çocuklar sokakta solmasın, günümüz Türkiye’sinde müslüman kadınların gözünden yoksulluk ve hayırseverliği yeniden düşünmek: Ç.S.S., Çocuk Sosyal Yardım Projesi Örneği” ve “Türkiye’de kadınlara yönelik sosyal yardımları ataerkil pazarlık üzerinden incelemek: Dul kadın maaşı”dır (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, 2019). Bunlar dışında yapılan yerel yönetim çalışmalarına bakıldığında konu içeriklerinin çoğunlukla belediye hizmetleri, dezavantajlı gruplara yönelik sunulan hizmetler, yerel yönetimlerin gelişmesi vb. olduğu görülmüştür. Bu noktada yerel yönetimlerden yardım alacak kişilerin genel profillerinin çok fazla irdelenmediği, hatta “kadın” konusunun aile yaşamı içinde ve olumsuz yaşam deneyimleri kapsamında ele alınmadığı görülmektedir.

Araştırmada yanıt aranacak sorular; kadınların geçmiş yaşamlarında maruz kaldıkları olumsuzluklar nelerdir, bu olumsuzlukların günümüz yaşamına olan olası etkileri, kadınların sosyal yardımlara müracaat etme nedenleri, olumsuz yaşam deneyimleri bulunan/bulunmayan kadınların aile yaşantılarının nasıl şekillendiği, kadınların aile içi çözüm becerilerinin değerlendirilmesidir. Bu sorular ekseninde kadınlara yaş, çocuk sayısı, gelir düzeyi, engel durumu vb. soruların yer aldığı anket uygulanmış, ikinci aşamada kadınlara olumsuz yaşam deneyimleri ölçeğindeki sorular yöneltilmiş son olarak da aile içi ilişkileri ölçmek ve tanımlamak adına aile değerlendirme ölçeğindeki vurgular yöneltilmiştir.

1.4.Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmanın başlangıcında yerel yönetimlerin bir parçası olan belediyelere yardım için müracaat eden kitlenin; demografik bilgilerine ulaşmak, bu bilgilerin yorumlanması ve sonucunda bu kitlenin ihtiyacı olan diğer mekanizmalar ile ilgili

belediye bünyesinde sosyal politika üretmek hedeflenmiştir. Ancak yerel yönetimlerde yapılan çalışmalara bakıldığında hali hazırda sosyal belediyecilik ve sosyal yardımlarla ilgili çalışmaların bulunduğu, belediyelerin daha çok yardım türleri üzerinden işlendiği, sosyal yardımların süreç içerisinde dönüşümünden bahsedildiği görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma; genelde sosyal yardımlara müracaat eden kadınların demografik özellikleri, özelde sosyal yardımlara müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimleri ve aile içi ilişkileri üzerinden ileriye taşınmıştır.

Araştırmanın hipotezleri;

Hipotez 1: Sosyal yardımlara müracaat eden kadınların sosyoekonomik seviyesi düşüktür.

Hipotez 2: Sosyal yardımlara müracaat eden kadınların okuryazarlık seviyesi düşüktür.

Hipotez 3: Sosyal yardımlara müracaat eden kadınlar ücretli bir işte çalışmamaktadırlar.

Hipotez 4: Sosyal yardımlara müracaat eden kadınların hane içerisinde bakım ve sorumlulukları eşlerine göre daha fazladır.

Hipotez 5: Sosyal yardımlara müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimleri daha fazladır.

Hipotez 6: Sosyal yardımlara müracaat eden kadınlar yetersiz aile işlevlerine sahiptir.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında gerekli kurum (Beylikdüzü Belediyesi) ve birey (anket uygulanacak kadınlar) izinlerinin alınması konusunda herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Bu araştırmanın sadece kadınlar bazında yapılması, bütün ailenin (eş ve çocuklar) değerlendirilememiş olması ve sosyal yardımlara müracaat eden tüm kadınlarla görüşme imkânının (zaman kısıtlılığı) olmaması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

1.6. Araştırmanın Planı ve Bölümleri

Bu araştırma giriş ve amaç, kavramsal çerçeve, gereç ve yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Giriş ve amaç kısmında araştırmanın konusu, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları anlatılmıştır. Kavramsal çerçeve bölümünde araştırmanın kavramları ele alınmış olup, önemli kabul edilen kavramlar çerçevesinde araştırmanın ana temaları açıklanmış ve gerekçelendirilmiştir. Yöntem bölümünde, araştırma yönteminin açıklanmasının yanında araştırmanın alanının ve örnekleminin nasıl oluşturulduğuna dair bilgiler verilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında görüşülen kişilere dair birtakım demografik bilgiler verilmiştir. Bulgular kısmında anket ve ölçeklerin istatistiksel analizleri verilmiştir. Tartışma ve sonuç bölümünde ise verilen analizler kavramsal çerçeve bağlamında tartışılmış ve sosyal hizmet politikalarına dair öneriler yapılmıştır.

2.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.YEREL YÖNETİMLER VE İLGİLİ KAVRAMLAR

2.1.1.Dünyada Yerel Yönetimler

Dünyada yerel yönetimlerin tarihsel gelişimine bakarken genellikle II. Dünya Savaşı (1939-1945) öncesi ve sonrası yerel yönetimlerin nasıl tanımlandığı ve ne gibi işlevler kazandığı üzerinden ilerlendiği görülmüştür. Bu döneme gelene kadar tarihsel olarak daha eski dönemlere bakıldığında; yerel yönetimlerle doğrudan ilişkisi olduğu kabul edilen kentlerin ortaya çıkışına bakılmıştır. Bunun nedeni insanların kentlerde birlikte yaşamaları ve kentlerin birçok düşünür tarafından uygarlığın beşiği olarak görülmesidir. Genel olarak ilk kentlerin Mezopotamya’da görüldüğü, Avrupa’da kentlerin gelişmesinin eski Yunan kentleriyle başladığı, daha sonra Roma kentlerinin önem kazandığı görülmektedir. Ortaçağda Avrupa kentlerinin kendilerini savunma kaygısıyla surların içinde kalan ve dışarıya çok genişlemeyen kentler olduğu, Doğu’da bazı kentlerin büyük yerleşim merkezleri haline geldiği görülmüştür. 10. yüzyıldan sonra ticaretin canlanmasıyla birlikte Batı kentleri büyümeye başlamış, özellikle liman kentleri ve ticaret yollarında bulunan kentlerin nüfusları büyük boyutlara ulaşmıştır. Kentlerin asıl gelişmesi ve günümüz anlamında kentin ortaya çıkması Sanayi Devriminin ardından gerçekleşmiştir. 15.yy. a kadar kentlerin ve komün yaşamın etkisi görülürken 1550-1650 yılları arasında modern devletin siyasal kuramı oluşmaya başlamıştır. Böylece komün yaşamın özellikleri yavaş yavaş kaybolmuştur (Öz, Mahalli İdareler ve Sosyal Politika Ders Notları).

Modern devletin doğuşuyla birlikte yerel yönetimler, devletin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olup sonraki yıllarda merkezi devletler giderek güçlenmiştir. 1600-1800’lü yıllar arasında İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde yerel yönetimler “ara kurumlar” olarak işlev görmüşlerdir. Çünkü bu dönemde iktidar merkezileşmiş ve ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte devlet tek egemen güç haline gelmiştir. Dönemin yoksulları genellikle kendi kendine yardım grupları, gönüllü kuruluşlar, bazen de tüccarlar tarafından desteklenmiştir (Ersöz, 2004).

Felsefe alanında yerel yönetimlerin gerekliliği ile ilgili birçok tartışma ve görüş yer almaktadır. Aydınlanma dönemi düşünürleri olan Jean Jacques Rousseau ve Immanuel Kant'ın "özgür devlet ile özgür vatandaş arasına başka bir kurumun girmesine gerek olmadığı" görüşü ile yerel yönetimlere sıcak bakmadıkları görülmüş o dönemde yerel yönetimlerin "ara kurum" olma işlevleri de sınırlanmıştır. Sonraki dönemde ise İngiltere'de Robert Turgot ve Jeremy Bentham'ın (1748-1832) katkılarıyla yerel yönetimler düşüncesi yeniden canlanmıştır. Özellikle Robert Turgot'un "köy belediyesi ve 15 km.'lik alan içinde kalan 30 köyün bir seçim çevresi oluşturması fikri" yerel yönetimler açısından bir reform olarak ilgi çekmiştir. Bentham ise "local government" (yerel hükümet) kavramını İngiltere'de ortaya koymuş, ülkedeki hizmetlerin daha iyi görülmesi amacıyla bir yerel yönetim modeli önermiştir (Uysal, 2016).

19. yüzyılda yerel yönetimlerle ilgili diğer görüşlerde yerel yönetimlerin demokratikleşme konusunda gerekli kuruluşlar olduğu, yerel halkında yönetime katılmasıyla daha etkin yönetim sağlanabileceği düşüncesinin geliştiği görülmektedir. Bu dönemde John Stuart Mill (1806-1873), "halk vergi ödüyorsa, ulusal düzeyde olduğu kadar yerel düzeyde de söz hakkı olmalıdır" düşüncesi ve yine Alexis de Tocquevill'in (1805-1859), "bir ulusun bağımsız bir hükümet kurabileceğini, ancak belediye kuruluşlarına sahip olmadan bağımsızlık heyecanına sahip olamayacağı" düşüncesi yerel yönetimlerin gerekliliği ve önemine vurgu yapmaktadır (Öz, Mahalli İdareler ve Sosyal Politika Ders Notları).

20. yüzyılda Fransa'da Henri Pirenne, İngiltere'de Sidney ve Beatrice Webb, Almanya'da Max Weber gibi düşünürler belediye reformu hareketiyle ilgilenmişlerdir. 20. yüzyıl dünyada yerel yönetimlerin altın çağı olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde yerel yönetimler kendi kendilerini finanse edip, yerel halka merkezi hükümetlerin sunduğundan daha fazla hizmet sunmuşlardır. Bu dönemde ortaya atılan ve taraftar bulan belediye sosyalizmi görüşü, yerel özerklik ve yerel demokrasinin gerçekleştirilmesinde etkili olan düşüncelerdendir. Bu süreçte belediyeler devletin bir parçası değil, sivil toplumun bir parçası olarak etkinlik göstermeye başlamışlardır (Parlak ve Ökmen, 2016). Böylece belediyeler hem halkın ihtiyaçlarına cevap vermiş hem de demokratik gelişmenin hızlanmasına yardımcı olmuşlardır.

20. yüzyılın başlarından itibaren başta İngiltere olmak üzere Kıta Avrupası'nda yerel yönetimlere bakış değişmeye başlamıştır. Bu yıllarda hizmet çeşitliliğinin artması ve bu nedenle yerel yönetimlerin yetki alanlarının genişlemesi gerektiği, kentleşmenin artması nedeni ile nüfus hareketliliğinin getirmiş olduğu sosyal sorunlarla mücadele ve yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması adına çözüm odaklı düşünmek gibi bakışlar ön plana çıkmıştır (Parlak ve Ökmen, 2016). Bu dönemde yerel yönetimler, merkezi yönetimin bir uzantısı ve yerel hizmetlerin etkin şekilde ulaştırılmasını sağlayan bir sistem olarak görülmeye başlanmıştır. Sosyal devlet anlayışının gelişmesiyle birlikte yerel düzeyde “*refah devleti belediyciliği*” veya diğer bir ifadeyle “*sosyal belediycilik*” anlayışı da yayılmıştır. Böylece yerel yönetimler sağlık, eğitim, sosyal yardım, meslek edindirme gibi birçok sosyal hizmeti üstlenmiştir (Öz, Mahalli İdareler ve Sosyal Politika Ders Notları).

Günümüzde dünya ülkelerinden yerel yönetim biçimlerine kısaca değinmek ülkeler arası politikaları karşılaştırmak ve yerelde yapılan faaliyetlerin anlaşılması açısından önemlidir. ABD’de yerel yönetimler; ilçe yerel yönetim birimleri, belediyeler, kasaba yönetimleri, özel amaçlı yerel yönetim birimleri, metropoliten alan yönetimleri olmak üzere beşe ayrılmıştır. Belediyelerin kentsel altyapı, çevre temizliği, işletmelerin sağlık denetimi, kent içi trafik, toplu taşıma, liman hizmetleri, gençlik merkezleri, park ve bahçeler, polis ve itfaiye hizmetleri, kentsel planlama gibi alanlarda görevleri vardır (Gül, 2013). Almanya’da yerel yönetimler belediyeler ve ilçe yönetimlerinden oluşmakta, bazı eyaletlerde ise il yönetimleri ve birlikler de bulunmaktadır. Almanya belediyelerinde görev alanları eyaletten eyalete değişkenlik göstermektedir. Bununla birlikte belediyelerin bazı zorunlu görev alanları vardır. Bunlar; cadde ve sokak temizliği, imar planlama, yatırım planlama, konut yardımı, okul yönetimi, atık su, çöp toplama, kreşler, gençlik yardımları gibi. Bunun dışında isteğe bağlı olan görevler; yeşil alan çalışmaları, yaşlı bakım alanları, kardeş şehir ilişkileri, müzeler, gençlik merkezleri gibi (Çukurçayır, 2013).

Avusturya’da her eyalet belediyelere ayrılmıştır. Toplamda 2358 belediye bulunmaktadır. Belediyeler idari ve ekonomik özerkliğe sahiptir. Eyalet yasalarına uygun olarak her türlü varlığa sahip olabilir, iktisadi teşebbüsler kurabilir ve işletebilir. Ayrıca işletmelerin vergilendirmesini de yapabilir (Tataroğlu, 2013). Görüldüğü üzere

Avusturya'da yerel yönetimlerin yetki alanları merkezi yönetimler kadar geniş ve bağımsız hareket etmektedirler.

Bir Asya ülkesi olan Japonya'da ise yerel yönetimler belediyeler (chiji), özel alt birimler (fu), bölgesel hizmet birlikleri (shicho), bölgesel birlikler (machi) ve köyler (son-mora) olmak üzere beşe ayrılmıştır. Japonya'da ülke genelinde hizmet veren 3232 belediyeden 664'ü il düzeyinde olup 12'si hükümet izni ile kurulmuştur. 12 tanesi çekirdek belediye olup tek bir yerleşim biriminden ibarettir. İlçe düzeyinde kurulan belediye sayısı 1992'dir. Belediyelerin örgütsel yapısına bakıldığında; vergilendirme, tarım, orman, ticaret ve turizm, vatandaş işleri, sağlık ve temizlik, inşaat ve muhasebe dairelerinden oluştuğu görülmektedir. Görüldüğü üzere birçok merkezi hükümet tarafından yönetilen konu belediyelerin hizmet alanındadır (Parlak ve Ökmen, 2016).

Danimarka'da başta koruyucu sağlık hizmetleri olmak üzere, kreş açma, bakım evleri, huzur evleri açma ve işletme, dezavantajlı gruplara yapılan ayni ve nakdi yardımlar belediyenin hizmet alanına girmektedir (Beki, 2009). İngiltere'de ise yerel yönetim türleri eyalet meclisleri, ilçe meclisleri ve mahalle/köy meclisleri olarak üçe ayrılmıştır. Eyalet meclisleri; eğitim ve kütüphaneler, itfaiye ve sivil savunma, yollar ve trafik, kişisel sosyal hizmetler, stratejik planlama, tüketicinin korunması ve atık arıtma gibi işlerden sorumluyken, ilçe meclisleri; konut, planlamanın denetimi, eğlenme ve dinlenme aktiviteleri, yerel vergilerin toplanması, araba parkları, çöp toplama, çevre sağlığı gibi işlerden sorumludur (Ersöz, 2004).

Dünya'da yerel yönetim türleri ve uygulamaları bu ülkelerle sınırlı değildir. Daha birçok ülkenin yerel yönetim biçimi, yapısı ve işlevleri değişkenlik göstermektedir. Andersen'in refah devletleri sınıflandırmasına göre; Amerika ve İngiltere liberal refah devletleri, Almanya ve Japonya muhafazakâr refah devletleri, Danimarka ve Avusturya ise sosyal demokrat refah devletleri modellerinde yer almaktadır (Toprak, 2015). Her bir yerel yönetim biçimi sunulan ülke farklı refah devleti modelini temsil ettiği için seçilmiştir.

2.1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de yerel yönetimlerin tarihsel gelişimine bakıldığında yüz elli yıllık bir geçmişe sahip olduğu, Tanzimat Fermanı’nın ilanından sonraki reform hareketleri ile birlikte toplumda yaşanan değişimler sonucu 1854 yılında kurulduğu görülmektedir. Ülkemizdeki ilk yerel yönetim türünün İstanbul’da yaşayanların ortak ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla İstanbul şehri ölçeğinde kurulan “belediye” örgütü olduğu görülmektedir. Yerel yönetimin o tarihlerdeki diğer türlerine bakıldığında kökleri 1864 yılındaki Vilayet Nizamnamesine dayanan il özel idaresi ve köy yönetimleri olduğu görülmektedir. Türkiye’de 1876 Anayasası dahil tüm anayasalarda yerel yönetimlerle ilgili hüküm ve ilkeler yer almakta, yerel yönetimlerin anayasal güvencesinin olduğu görülmektedir (Ersöz, 2004). Tanzimat dönemi yapılaşmasına kadar geçen sürede yerel yönetimlerin yetki alanlarının kadı, esnaf teşkilatları ve vakıflarla sınırlı olduğu görülmektedir. Kadılar buldukları şehirlerin yönetimlerinin sorumluluklarını üstlenmiş, esnaf teşkilatları şehirde bulunan meslek gruplarının kontrolünün sağlanması ve meslek grupları arasında aynı çalışma esaslarının sağlanması adına çalışmalar yürütmüş, vakıflar ise tıpkı bugünkü belediye hizmetlerinin çalışma alanına giren su, kanalizasyon, güvenlik, gelir düzeyi düşük kişilere yardım, şehrin temizliği gibi konularda etkin rol oynamışlardır (Ersöz, 2004).

Yerel yönetimlerin kuruluşu aşamalarına baktığımızda yerel yönetimlerle ilgili ilk gelişimin belediye örgütünün kurulması olduğu görülmektedir. Bunu il özel idarelerinin teşkilatlanması ve köylerin hükümet izniyle faaliyetlerini yürütmesi izlemektedir. Kısaca tarihsel olarak kuruluş aşamalarındaki yasalara değinmek gerekirse; 1854 yılında İstanbul’da ilk belediye örgütünün kurulması ile başlamıştır. Bunun ardından 1858 yılında Beyoğlu ve Galata semtlerini içeren Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur. 1869 yılında Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi Beyoğlu ve Galata dışında çeşitli semtlerden sorumlu 14 daire kurulmuştur. 1877 yılında ise mevcut olan 14 daire 20’ye yükseltilmiştir. 1912 yılında yapılan Dersaadet Belediyesi Geçici Yasası ise Cumhuriyet döneminde çıkarılan ilk belediye yasasına kadar yürürlükte kalmıştır. Belediyelerin İstanbul dışındaki kuruluşları ve örgütlenmeleri ise 1870 tarihinde çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile sağlanmıştır. Bu yasaya ilave olarak da 1886 tarihli kanun ile köylerde belediye kurulmasına izin verilmiştir. Diğer yerel yönetim türleri olan il özel idareleri ve köyler ise 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile Fransız örneğine uygun olarak düzenlenmiştir. (Ersöz, 2004).

Cumhuriyet döneminde ise belediyelerin kurumsallaşması açısından önemli bir adım atılmış ve 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile belediyecilik belli bir düzene sokulmaya çalışılsa da istenilen yeterliliğe sahip olamamıştır. 1580 sayılı Belediye Kanunu 2005 yılına kadar yürürlükte kalmış, bu süre zarfında 5212, 5272 sayılı Büyükşehir Belediyesi ve Belediye Kanunları çıkarılmıştır.

2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı kanun belediyeçilik anlayışını genişleten ve yerel yönetimlerin daha güncel hizmetler sunmasına imkân hazırlayan bir kanun olmuştur (Beki, 2009). Akgün ve Erbay (2017) Cumhuriyet dönemi gelişmelerini 1930-1950 dönemi, 1950-1980 dönemi ve 1980-2013 dönemi olmak üzere üç dönemde ele almıştır. 1930-1950 tarihleri arasındaki dönemde çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu uzun yıllar Türkiye'nin belediyeçilik alanındaki temel yasası olarak varlığını korumuştur. Bu dönemde devletçilik ve merkezîyetçilik anlayışına dayalı uygulamalar belediyeçilik alanına yansımış, imtiyazlı şirketler tarafından verilen elektrik, su, havagazı gibi birçok hizmet bu dönemde belediyeleştirilmiştir. 1950-1980 dönemi belediyeler gecekondulaşma sorunu ile tanışmış, nüfus artmaları sonucu çıkan alt yapı sorunlarına yeni çözümler aranmaya çalışılmıştır. Bu dönemde belediyelerin yönetim yapısında değişiklik meydana gelmiş, belediye meclisinin kendi seçtiği veya dışarıdan seçilen belediye başkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi kararı alınmıştır. Bu da belediyeçilikte demokratikleşmeye gidildiğinin göstergesidir. 1980-2013 tarihleri arasında büyükşehir belediyelerinin kurulması ile değişim yaşanmış, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 2380 sayılı Belediye ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile belediyelerin yetki alanları genişletilmiş, yerelleşme süreci ivme kazanmıştır.

Bilindiği üzere 5393 sayılı kanun belediyelerin yetki alanlarını genişletmiş olup, bayındırlık, eğitim, koruyucu, ulaştırma, düzenleyici, sosyal gibi alt başlıklar belediyelerin görev sorumlulukları arasına eklenmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu Madde 14 a bendine göre; “İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açabilirler.” Görüldüğü üzere bu kanun belediyeçiliğin sosyal ve kültürel alanlara da eğildiğini, anlayışın değiştiğini göstermektedir.

Türkiye’de 1980’li yıllardan günümüze kadar yerel yönetimleri yeniden yapılandırma konusunda çalışmalar yapılmıştır. Yerel yönetimlerde kalıcı dönüşümler 2002 yılından sonra olmuştur. Yerel yönetimlerdeki bu zorunlu değişimlerin içeriden ve dışarıdan olmak üzere belirli dinamikleri mevcuttur. İç dinamiklere baktığımızda; ekonomik yapıdaki değişim, hızlı kentleşme, bölgesel eşitsizlik, artan demokrasi talebi ve sivil toplumun ortaya çıkışı, merkezi yönetimin hantal yapısı, dış dinamiklere baktığımızda; küreselleşmenin etkileri, çevre sorunları, yoksulluğun küreselleşmesi gibi dinamiklerin yerel yönetimlerin reform sürecinde etkili olduğu görülmektedir (Toksöz ve Ark., 2009). Günümüzde belediyecilik anlayışına bakıldığında ise daha sosyal sorumluluk alanlarına eğilmiş oldukları, yalnızca sosyal yardımlarla değil bireylerin gündelik yaşantılarına katkı sağlayacak politikalar ile hareket ettikleri görülmektedir. Çoğu belediyenin stratejik planları incelendiğinde yol yapımı, kaldırım ve alt yapı işlerine daha fazla bütçe ayrıldığı görülse de belediyelerin günümüzde sadece yol yapım, asfalt ve altyapı işlerinden ibaret olmadığı, kültür-sanat ve sosyal gelişim alanında da birçok faaliyetinin olduğu söylenebilir.

Yerel yönetimler cumhuriyet döneminden itibaren belediye, il özel idaresi ve köyler olmak üzere üç türden oluşmaktadır. Bu araştırmada yerel yönetimlerin belediye ayağı üzerinde durulacak olup, belediyenin sosyal hizmet politika alanlarına giren sosyal yardımlar konusu işlenecektir.

2.1.3.Yoksulluk Kavramı

Uzun yıllardır birçok kişi yoksulluğu en basit haliyle; ihtiyaç duyulan ve istenen şeyleri elde etmek için yeterli paraya sahip olmamak olarak tanımlamaktadır. Bu biçimsel tanımlamanın yanında John Kenneth Galbraith 1958 yılında yaptığı tanımda yoksullar tarafından hissedilen stres duygusunu vurgulamış ve “insanların kazandığı para hayatta kalmak için yeterli olsa bile, gelirleri toplumun gelirine oranla belirgin bir biçimde düştüğünde insanlar yoksulluk çekiyor” biçiminde tanımlamıştır (Kornblum ve Julian, 1992). Başka bir tanımda yoksulluk insanların gıda, barınma gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ya da bunları karşılasalar bile, gelir dağılımındaki dengesizlikler sonucu toplumsal standardın gerisinde kaldıkları, zorluklarla dolu bir yaşam biçimidir (Şenkal, 2005, Kaynak: Yolcuoğlu, 2012a). Tanımlardan anlaşılacağı üzere yoksulluk sadece maddi gelirin yetersiz oluşu ve hayatı

idame ettirmek değil, bazı koşullarda toplum tarafından belirlenen standartların gerisinde kalmaktır.

Yoksulluğu anlamlandırabilmek için bazı kavramlar ve sınırlar belirlenmiştir. Bunlar “mutlak yoksulluk” ve “görelî yoksulluk”tur. Ayrıca yoksulluğun ölçülebilir olması için de önce açlık sınırı daha sonrasında açlık sınırı üzerine diğer yaşamsal faaliyetlerin eklenmesi ile yoksulluk sınırı oluşturulmuştur. Yolcuoğlu'nun (2012a) belirttiği gibi mutlak yoksulluk bir kişinin veya hane halkının yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan, asgari temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli gelirin, yoksulluk seviyesinin altındaki yetersiz geliri olanları içermektedir. Görelî yoksulluk ise, ülke içindeki ortalama gelirin belli bir oranı altında kalan geliri olanları içerir. TES-İŞ Sendikası araştırmasının 2017 Aralık ayı sonucuna göre: Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.608,13 TL'dir. Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamaların toplam tutarı ise (yoksulluk sınırı) 5.238,32 TL olmuştur (Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası, 2017).

Yoksulluk ve açlık sınırı ile ilgili hane halkı gelir araştırmalarından elde edilen ortalama rakamlar kullanılmakta olup, bir kişinin bir ay boyunca ihtiyacı olan gıda, yakacak, barınma, sağlık, eğitim giderleri üzerinden hesaplamalar yapılmaktadır. Yoksulluk gelir gider dengesi üzerinden değerlendirildiği gibi günlük ihtiyaçların karşılanamaması üzerinden de değerlendirilebilir. BİRĞÜN gazetesinde yer alan bir habere göre “yoksulluğun boyutları her geçen gün kendisini farklı şekillerde gösteriyor. İSKİ ve İGDAŞ'ın resmi rakamları, insanların artık en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaz hale geldiklerini göstermektedir. Sadece geçen yıl faturalarını ödeyemedikleri gerekçesiyle İstanbul'da 580 bin evin suyu, 493 bin evin ise doğalgazı kesilmiştir.” (BİRĞÜN Gazetesi, 2018). Haberden de anlaşılacağı üzere günlük yaşamımızda kullandığımız su ve doğalgaz gibi ihtiyaçlarımızı karşılayamadığımız zaman yoksulluğun bir boyutu ile karşı karşıyayız demektir. Beylikdüzü Belediyesi sosyal işler biriminde yapılan gözlemler neticesinde çoğu insanın faturalarını ya da kirasını ödeyemediği için sosyal yardımlara müracaat ettiği görülmüştür.

Yoksulluğun, sosyal korumayı gerektiren önemli bir sosyal sorun olduğu söylenebilir. Farklı boyutlarıyla kendisini gösteren yoksulluk, insanlığı her zaman yakından ilgilendirmiştir. Yoksul insanlar, temel ihtiyaçlarını yeterince karşılayamadıkları için, yoksulluk önemli bir sosyal risk türüdür. Diğer taraftan yoksulluğun, toplumsal değerleri de tahrip etme potansiyeli olduğundan ahlaki açıdan da bir risk türü olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yoksullukla mücadele, hem kamusal sosyal yardım, hem de sosyal pedagojik yöntemlerle yürütülmesi gerekmektedir. Yoksullukla mücadele, geçmişte daha çok aile arasında yürütülmüştür. Birey yoksulluğa düştüğünde ya aile fertleri, ya akrabaları, ya komşuları ya sosyal çevresi tarafından yardım görürdü. Zamanla yoksullukla mücadele kapsamında devlet temelli yardımlar da ortaya çıkmıştır.

Tarihsel süreçlere bakıldığında, sosyal koruma gereksiniminin her zaman var olduğu ve bir şekilde karşılanmaya çalışıldığı görülmektedir. Yoksulluk Yasalarıyla başlayan sosyal refah politikaları, daha sonraki dönemlerde yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmelere paralel olarak genişlemiş, sanayileşmenin ardından yalnızca işçi sınıfı merkezli bir bakış açısına sahipken, daha sonra tüm toplumu içine alan ve gelirin yeniden dağılımı, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, konut, kişisel refah hizmetleri gibi alanlarda hizmet veren bir yüz kazanmıştır (Ersöz, 2004).

Yoksulluk hane büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Özellikle geniş ailelerde gelir getiren kişi sayısı azsa yoksulluğun boyutu fazlalaşmaktadır. Yine yoksulluğun belirli nüfus gruplarında daha fazla görüldüğü söylenebilir. Bunların arasında; yaşlılar, parçalanmış aileler, geniş aileler, etnik gruplar, çocuklar yer alabilir. Çünkü bu gruplar hem işsizlikle karşı karşıyadır hem de gelir durumu hanede yaşayan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemektedir. Zastrow (2013) özellikle tek ebeveynli ailelerde kadınların yoksulluk sınırının altında olduklarını, kadınların erkeklere oranla daha az maaş aldıklarını, bazı kadınların hem etnik köken hem de cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldıklarını bundan dolayı da yoksullukla daha fazla karşılaştıklarını dile getirmiştir.

Yoksulluğun her ülkede hatta her kültürde farklı nedenlerinin olduğu söylenebilir. Çünkü her ülkenin gelir dağılımları, sosyal refah politikaları ve bakış açıları farklılık göstermektedir. Zastrow (2013) yoksulluğun nedenlerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Yüksek işsizlik oranı
- Sağlık sorunları
- Fiziksel engel durumu
- Duygusal-psikolojik sorunlar
- Mesleki deneyimsizlik
- Bağımlılık
- İşten çıkarılmak
- Eğitim düzeyinin düşük olması
- Etnik kökenden kaynaklı ayrımcılık
- Boşanma durumları, eşin ölümden dolayı kaybı
- Cinsiyete dayalı ayrımcılık
- Düşük ücretli işlerde çalışma
- Emeklilik
- İstihdam yetersizliği
- Sınırlı iş imkanları olan yerlerde ikamet etmek
- Tek ebeveynli olmak (kadının geçindirdiği aileler)
- Kalabalık aile olmak
- Herhangi bir suç ya da hastalıktan yaftalanma.

Yolcuoğlu'na (2012a) göre Türkiye'de yoksulluğun en önemli nedenlerinden birisi gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Milli gelirin çok büyük kısmı sayısı az bir nüfus tarafından paylaşılırken, gelirin geriye kalan küçük kısmı ise çok büyük nüfusa sahip gruplar arasında paylaşılmaktadır. Bu da zenginlerin daha da zenginleşmesi, yoksulların daha da yoksullaşmasına yol açmaktadır. Yoksulluğun nedenleri birçok sosyal sorunun yanında ülkelerin tercih ettikleri sosyal refah politikalarına ve yapısal sorunlara dayanmaktadır. Bu nedenle yoksullukla mücadele kapsamında sosyal hukuk devleti olma anlayışı hareket edilmesi, ülkedeki gelirin adaletli dağılımının sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde yoksulluk ardından birçok sosyal sorunu da beraberinde getirecektir.

2.1.4. Sosyal Yardım Kavramı ve Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Belediyelerin sosyal hizmet uygulamalarına bakabilmek için öncelikle yoksulluk ve muhtaçlık kavramları ile özdeşleşen sosyal yardım kavramını açıklamak gerekir. Yerel yönetimler sosyoekonomik seviyesi düşük bireyler için sosyal hizmet uygulamaları kapsamında farklı türlerde sosyal yardımlar yapmaktadır. Bunlar aynı yardımlar olabilir, nakdi yardımlar olabilir ya da günümüzde sosyal belediyeçilik anlayışı ile yaygınlaşan dezavantajlı grupların gündelik yaşamlarını devam ettirebilmeleri adına birtakım destekler olabilir. Sosyal yardımlar sosyal politikanın tamamlayıcı bir unsuru olarak görülmekte iken, özellikle 80’li yıllarda işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanma sorunlarının açığa çıkması ve artması nedeniyle sosyal politikanın asli görevleri arasına girmiş ve sosyal politikaların önemli ögesi haline gelmiştir (Türkoğlu, 2013).

Sosyal yardım, değişik isimler adı altında tarihin ilk devirlerinden beri varlığını sürdürmektedir. Ancak, “sosyal yardım” isminin sahneye çıkması –kesin çizgileriyle bilinmese de- sanayileşme döneminin ürünüdür. Bu açıdan, modern anlamda sosyal yardımın, sanayileşme sürecinde özellikle gelirin yeniden dağıtımı aşamasında işlevsellik kazanan bir vasıta olarak varlığını yıllardır sürdürdüğü kaydedilmektedir (Karakaş, 1999, Kaynak: Taşcı, 2008). Taşcı’ya (2008) göre, sosyal yardım kavramı, en kısa ve en genel anlamda, muhtaç durumda olan kişilere belirli çerçeveler içerisinde maddi veya maddi olmayan, aynı veya nakdi yardımların sağlanması anlamına gelmektedir. Ancak, zamanla sosyal yardım kavramının algılanmasında ve kavranmasında dalgalanmalar ve çeşitlenmeler meydana gelmiştir. Bunda, sosyal yardımla eş değer olarak kabul edilebilecek olan bazı diğer kavramların etkisi söz konusudur.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2010) tanımına göre; sosyal yardım temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylere yönelik uygulanan sosyal güvenlik ve sosyal hizmet yöntemidir. Bireyin muhtaçlık durumuna göre karşılıksız olarak verilen ve bireyin kendi kendine yeterli hale gelene kadar yapılan aynı ve nakdi yardımlardır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal yardım yoksulluk kapsamında değerlendirilen bireylerin gündelik yaşamlarını idame ettirmek ve birey kendine yeter hale gelene kadar destek olmak amacıyla sağlanan yardımlardır. Sosyal

yardımın diğerk bir amacı da yoksulluğu azaltmaktır. Yoksulluğun boyutlarında değinilen günlük yaşam ihtiyaçları (faturalar, gıda, yakacak vb.) sosyal yardımlar sayesinde karşılanmakta böylelikle yoksul bireylerin sosyal hayata katılımını engelleyen eşitsizlikler ortadan kaldırılmaktadır.

Sosyal yardım kavramını, dezavantajlı durumda olan birey veya gruplara yönelik yapılan her türlü destek olarak tanımlamak mümkündür. Sosyal yardımlar genel itibarı ile sosyal refah kavramı ile aynı kavram olarak karşımıza çıksa da, aslında sosyal refah programlarından sadece birisi olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda, bir sosyal refah biçimi olan sosyal yardımların temel düzeyde iki görüş etrafında şekillendiği görülmektedir. Bunlardan birincisi *asgarici* görüş; sosyal yardımları minimum düzeyde tutup, caydırıcı ve kişiye istihdama yönlendirici bir duruş sergiler. Yine bu görüşü savunanlar, sosyal yardımların zamanla kişiye bağımlı hale getirip hayatını sürdürme konusunda zayıflatacağını, dolayısı ile yardımların bir an önce kesilerek kendi geçimlerini sağlamaya yönelik bir yol amanın daha anlamlı olacağını ileri sürer. İkinci görüş olarak *kurumsal* görüş; asgaricilerin aksine sosyal yardımların temel amacını gelir dengesizliğini ortadan kaldırmak, açlık ve sefaleti minimize etmek olarak tanımlar. Kişilere yapılan yardımların sübjektif olmasını ve n yargılı tutumlardan arınmasını savunur. Yardımların cezalandırıcı bir yaklaşımla yapılması neticesinde, bireylerin sonraki yaşamlarında yardıma bağımlı olmaktan uzaklaşmasını değil aksine onur kırıcı yöntemlerin travmalara yol açacağını da belirtirler (Zastrow, 2013).

Sosyal yardım kavramının tarihsel gelişimine değinmek gerekirse tüm toplumlarda ihtiyaç sahibi bireylerin toplum içinde yardımlaşma kültürü ile bir şekilde desteklendikleri, ancak küreselleşen dünyada bu kültürün bazı ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı, yoksulluğun giderek artması ile toplumların birtakım sosyal sorunlarla karşı karşıya kaldığı söylenebilir. Bu noktada çıkarılan ilk Yoksulluk Yasasının tarihinin 1300'l yıllara uzandığı, İngiltere'de kendi kendine bakamayan bireylerin korunması amacıyla çıkarıldığı bilinmektedir. Bu yasanın ardından yine 1601 yılında I. Kraliçe Elizabeth tarafından çıkarılan yasada ise yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele sahnesine çıkması söz konusudur. Yoksulluk yasaları ile başlayan sosyal politika önlemleri, toplumsal gelişim ve değişimle birlikte genişletilmiştir. 19. yy. dan itibaren ise sosyal güvenlik, gelirin korunması, eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında daha kapsayıcı politikalar geliştirilmiştir (Ersöz, 2004).

Dünyada yapılan sosyal yardımlara bakıldığında her ülkenin kendi gelir seviyesi ve refah politikaları ve anlayışlarına göre bir sosyal politika geliştirdiği ve sosyal yardımları bu doğrultuda yaptığı söylenebilir. “Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde sosyal adalet uygulamalarında önemli bir yer kaplayan sosyal yardımlardan en önemlisi asgari gelir desteğidir. Bu uygulama, geliri belirli bir düzeyin altında olan bütün vatandaşlara kamu kaynaklarından düzenli olarak yapılan nakit transferini içerir ve muhtaçların insanca yaşayabilecekleri bir geliri garanti eder.” (Karagöl ve Dama, 2015). Asgari gelir desteği birçok AB ülkesinde uygulanmasına rağmen ülkelerin sosyal yardım anlayışları ve desteklerin nereden sağlanacağı değişkenlik göstermektedir. Asgari gelir desteği üzerine yapılan çalışmaların bazıları bu desteğin Türkiye’de de uygulanabilir olacağını desteklemiştir. Ortakaya ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada Türkiye’de asgari gelir desteğinin uygulanmasına karşı olan argümanlar; ülkenin yoksul sayısının fazla olması, kaynak yetersizliği, yardım alacak kişilerin takibinin sağlanamayacak olması ve yardım alacak kişilerin yardıma bağımlı hale gelecekleridir. Ancak yapılan çalışmada Türkiye’de uygulanabilir olan bu modelin yardımları bir çatı altında toplayabileceği, yardım alan kişilerin geleceğe daha güvenli bakacağı, sosyal yardımların sosyal gelişme ve ekonomik gelişmeyi destekler bir yapıya kavuşturacağı öngörülmektedir (Ortakaya ve Ark, 2011). Dünya ülkelerinden bir kısmının sosyal yardımlarına değinmek gerekirse; Kuzey Avrupa ülkelerinde sosyal yardımların devlet eliyle yapıldığı, acil müdahale olarak değerlendirildiği, Güney Avrupa ülkelerinde sosyal yardımların örgütsel bir yapıya sahip olmadığı, liberal refah sistemi benimseyen ülkelerde yardımların devletten ziyade özel sektör tarafından yapıldığı, Almanya gibi sosyal refah politikalarını benimsemiş ülkelerde sosyal yardımların gönüllülük esnasından öte vatandaşların yasal bir hakkı olarak sunulduğu, Güney Amerika ülkelerinde ise farklı kültürel yapılara ve farklı koşullara uygun nakit transferlerin yapıldığı, ABD’de ise yardımların geçici olup, yaşanan süreci atlatmak ve iş bulmaya destek olarak verildiği karşımıza çıkmaktadır (Karagöl ve Dama, 2015). Her ülkenin kendi iç dinamikleri ve ülkelerin yoksulluk konusuna bakış açıları doğrultusunda sosyal yardımların türlerinin ve yapılış biçimlerinin değiştiği söylenebilir.

Türkiye’de 1980’li yıllara kadar toplumdaki yoksul kesimin ihtiyaçlarının daha çok gönüllü vakıflar ve dernekler aracılığı ile yürütüldüğü, aile içindeki yoksullukların daha çok akrabaların desteği ile giderildiği ve devlet temelli çok fazla sosyal politika

geliştirilmediği söylenebilir. Ancak 1980’li yıllarda görülen göç hareketleri ve kentleşme ile birlikte, kentlerde hem barınma hem işsizlik sorununun ortaya çıktığı ve ardından yoksulluğun yükseldiği söylenebilir. Bu noktada yoksulluğun getireceği birtakım sosyal sorunların önlenmesi adına sosyal yardımların yapılması ve bu konuda adımlar atılması zorunlu hale gelmiştir. Türkiye’de sosyal yardımların tarihsel gelişimine bakıldığında sosyal yardım kavramının ilk kez 1936 tarihli İş Kanununda sosyal sigortalar çerçevesinde kullanıldığı, değişik sosyal risklerden doğabilecek zararların telafisine yönelik yapılacak ödeneklerin sosyal yardım olarak ifade edildiği görülmektedir (Yolcuoğlu, 2012c). Bu kanunun ardından 1976 yılında yürürlüğe giren, “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” (kamuoyunda 2022 olarak bilinir) devletin ilk olarak kapsamlı bir şekilde yürüttüğü sosyal yardım çalışması olarak bilinmektedir (Kesgin, 2012). Bu kanun yalnızca 65 yaş üstü bireyleri değil, kendi ihtiyaçlarını gideremeyen ve çalışamayan engellileri de kapsamaktadır. 1980’li yıllara gelindiğinde sosyal risk gruplarının tek çatı altında toplanması amaçlanmış ve 1983 yılında Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu(SHÇEK) kurulmuş ve SHÇEK’in 2828 sayılı kuruluş kanunu ile belirlenmiş görevleri arasına “sosyal yardım ve hizmetlerle ilgili esasları, sosyal hizmetler politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek, çalışma plan ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konuda kurum ve kuruluşlar arasında ilgili bakanlık adına koordinasyon ve iş birliği sağlamak” maddesi eklenmiştir (Artan, 2012).

Sosyal yardımları tek bir elden yürütülmesini sağlamak amacıyla 1986 yılında “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” kurulmuştur. Bu fon sosyal yardımların kurumsallaşması açısından önemli bir adım olarak görülmektedir. Kurulduğu yıllarda Başbakanlık bünyesinde faaliyet gösteren fon, 2004 yılına gelindiğinde Başbakanlığa bağlı bir müdürlük olarak faaliyetlerine devam etmiştir. 2011 yılına gelindiğinde ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ile bu fon ASPB bünyesine alınmıştır (Buğra, 2014). Bunun dışında vatandaşa yönelik düzenlenen önemli bir sosyal yardım türünün de 1992 yılında başlatılan Yeşil Kart Uygulaması olduğu söylenebilir. Bu uygulama kapsamında maddi olarak ödeme imkanı bulunmayan vatandaşların tedavi giderlerinin yeşil kart verilerek devlet eliyle ödenmesi hedeflenmiştir. Sosyal yardımların kitlelere daha hızlı ulaşmasını sağlamak amacıyla yerel yönetimler de devreye sokulmuş, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye

Kanunu ile dezavantajlı kesimlere sosyal hizmet politikaları kapsamında yardımların yapılması uygun görülmüştür.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ana gruplar bazında sosyal yardım programlarına bakıldığında; gıda yardımları, barınma yardımları, yakacak yardımları, sosyal konut projesi, eşi vefat eden kadınlara yardım, asker ailelerine yardım, doğum yardımı, öksüz ve yetim yardımı, eğitim materyali yardımları, şartlı eğitim yardımları, öğle yemeği yardımı, ücretsiz ders kitabı dağıtımı, öğrenci taşıma yardımı, barınma ve iaşe yardımları, engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması, yurt yapımı, şartlı sağlık yardımları, engelli ihtiyaç yardımları, GSS gelir tespiti ve prim desteği, aşevler afet yardımları, terör zararı yardımı, 2022 kapsamında yaşlılık, engellilik, engelli yakını yardımları, silikozis yardımı, gelir getirici proje destekleri kırsal alanda sosyal destek projesi, istihdam eğitimi projeleri, sosyal hizmet projeleri, işe yönlendirme yardımı gibi birçok yardım türünün bulunduğu görülmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016). Devletin en önemli sosyal yardım ve himaye kuruluşu olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü gerek yurt çapında sürdürdüğü yardım faaliyetleri ile sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, muhtaç ve düşkün vatandaşlara gerekse istihdam odaklı mesleki eğitim ve proje destekleri ile işsiz, eğitimsiz vatandaşlara ilişkin devletin sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir (Yolcuoğlu, 2012a).

Sosyal yardımların kime ve nasıl yapılacağı sorusuna en etkili yanıt çıkarılan sosyal yardım kanunları ve geliştirilen sistemler olarak verilebilir. Özellikle 2009 yılında oluşturulan Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ile hem kurumlar arası mükerrer sosyal yardımların verilmesi engellenmiş hem de yoksul kesim evrak ve zaman yükünden kurtulmuştur. SOYBİS halihazırda kamu kurumlarında kullanılmakta olup, sosyal yardım başvurusu yapan vatandaşların kimlik numaraları ile nüfus kayıtları, adres kayıtları, iş durumu, sigorta durumu, herhangi başka bir kurumdan yardım alıp almadığı, üzerine kayıtlı herhangi bir mal varlığının bulunup bulunmadığı, vergi mükellefi olup olmadığı gibi birçok bilgiye ulaşım sağlanmaktadır. Böylece sosyal yardımların devlet tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda yapılması, başvuranın dil, din, cinsiyet, ırk bakılmaksızın muhtaçlık durumuna göre yapılması ve haksız yere yardım almak isteyenlerin önüne geçilmesi sağlanmıştır. SOYBİS'in yerel yönetimlere de açık bir sistem haline getirilmesi, yerel yönetimlerde meydana gelen çatışmaları ve haksız yere edinilen yardımların önüne geçmekte etkili olacaktır. Bilindiği üzere yerel

yönetimler sosyal yardımları kendi kaynakları doğrultusunda yapmaktadır ve her bölgenin sosyoekonomik düzeyi farklılık göstermektedir. Bu nedenle her bir belediye farklı sosyal yardım politikaları benimsemekle birlikte bu yardımları halka sağlarken farklı ekonomik durum parametreleri kullanmaktadır. Örneğin İstanbul'da yaşayan ve belediyenin sosyal yardımlarından faydalanan bir aile, İç Anadolu Bölgesi'nden başka bir şehre göç etmesi durumunda o şehrin belediyesi tarafından sosyal yardıma uygun görülmebiliyor. Türkiye Cumhuriyeti'nde toplamda 1397 belediye olduğunu (Türkiye Belediyeler Birliği, 2014) ve bu 1397 belediyenin kendine özgü sosyal yardıma hak kazanma kriteri olduğu düşünülürse, SOYBİS'in tüm belediyelerde kriter olarak kabul edilmesi ile oldukça büyük bir karmaşanın da önüne geçeceği düşünülmektedir.

Türkiye'deki sosyal yardım sistemine bakıldığında dağınık, parçalı ve birbirinden bağımsız olduğu görülmektedir. Bu nedenle sosyal yardımlar hak temelli ve toplumun bütün kesimlerini karşılamaktan ziyade, muhtaçlık durumlarına göre ve Zastrow'un belirttiği gibi asgarici görüşü savunanların temellendirdikleri düşünceler çerçevesinde yapılmaktadır. Bu durum mutlak ve göreceli yoksulluğu engellemediği gibi yardımlara bağımlı bir toplumu da beraberinde getirmektedir. Bunu önlemek amacıyla sosyal yardımların sosyal hizmet bilimi kapsamında yapılandırılması, bireylerin tekrar üretilebilir hale getirilmesini sağlayacak acil müdahalelerin geliştirilmesi, ülke çapında istihdamın artırılması ve sosyal refah politikaları bağlamında sosyal devlet olma ilkesi ile yola çıkılarak sosyal yardımların hak temelli yapılması gerekmektedir (Artan, 2008).

2.1.5.Belediyelerin Sosyal Yardım Hizmetleri

Anayasanın Mahalli İdareler başlıklı 127. maddesine göre; "Mahalli idareler; il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, yine kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan tüzel kişileridir. Merkezi idare ise mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir (T.C. Anayasası, madde 127). Anayasa maddesinden anlaşıldığı üzere belediyeler bulunmuş oldukları il ve ilçelerin

ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş kamu tüzel kişilerdir. Bu ihtiyaçların tespitinde ve karşılanmasında halkı en iyi bilen yerel yönetimlerdir.

Belediyelerin sosyal politika alanında yerine getirdiği hizmetlerin başında sosyal yardımlar gelmektedir. Hem büyükşehir belediyeleri hem de ilçe belediyeleri toplumda dezavantajlı olarak bilinen grupların hayatlarını idame ettirmesi ve sosyal hayata katılımları için birtakım sosyal yardımlar oluşturmuşlardır. Bu sosyal yardımların kimlere verileceği ile ilgili maddeler 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununda yer almaktadır. Türkiye’de 2014 yerel seçimlerinden sonra büyükşehir belediyesi sayısı 30’a yükselmiştir. Büyükşehir Belediyesi Kanunu madde 3/a bendine göre; Büyükşehir Belediyesi: En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idar ve mal özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini ifade etmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununda yer alan sosyal hizmet ve politikalara dair maddelere bakıldığında; “n” fıkrasında yer alan; büyükşehir belediyeleri gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak ve “v” fıkrasında yer alan; Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken niversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak gibi görevlerinin olduğu görülmektedir. Bu kapsamda büyükşehir belediyelerden biri olan İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım hizmetleri incelendiğinde; sosyal yardımların Kadın Koordinasyon Merkezi altında yrtldği, ihtiyaç sahibi ailelerin başvurularına istinaden evlerine sosyal incelemeye gidilerek ihtiyaç tespitlerinin yapıldığı ve ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli yardımların yönlendirildiği görülmektedir. Merkez bünyesindeki sosyal yardımların sosyal yardım kartı, sağlık yardımı (ilaç ve medikal ürün), giysi, eşya, mefruşat yardımları ve nakit yardımından oluştuğu görülmektedir. (İBB Kadın Koordinasyon Merkezi, 2018).

Yine başka bir büyükşehir belediyesi olan Ankara Büyükşehir Belediyesinin sağlamış olduğu sosyal yardımlara bakıldığında; Ankara il sınırları içinde yaşayan, yoksulluk belgesi ile adrese dayalı aile beyanı ve nüfus cüzdan fotokopileri ile başvuru formu beraberinde müracaat edenler SGK taramasından sonra; adresinde yapılan sosyal inceleme ile birlikte, aylık gelirleri TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından belirlenen açlık ve yoksulluk sınırları altında kalan ailelere, gıda ve temizlik malzemesi, yakacak, ekmek, eğitim (bot-kaban, çanta, kırtasiye) gibi yardımların bulunduğu görülmektedir. (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2017)

“Özellikle büyük şehirlerde sosyal yardımlara talep yüksektir. Hem nüfus gereği, hem de kent hayatı gereği bu talep yüksektir. Bu nedenle kamu hizmeti olarak sosyal yardımların ve faaliyetlerin büyük şehirlerde birer kamu hizmeti olarak belediye yönetimince sunulması ve koordine edilmesi doğal bir sonuçtur” (Zengin ve Öztaş, 2009).

Güloğlu ve Es'in (2008) aktardığı gibi; merkezi yönetimlerin sosyal yardımlar alanındaki yetersizliği, yerel yönetimlerin bu konuda aktif rol almalarını ve sosyal yardımları uygulamaya koymalarını zorlamaktadır. Bununla birlikte geliştirilen yeni sistemler ve sosyal politikalar ile birlikte belediyeler başta olmak üzere tüm yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarını hayata geçirmek öncelikli görevleri olmuştur. Bu kapsamda ilçe belediyeleri de büyükşehir belediyelerine benzer şekilde sosyal yardım alanları oluşturmuştur. 5393 sayılı kanunun sosyal yardım ile ilgili maddelerine Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi bölümünde yer verilmiştir. Aynı kanunun 14.maddesi b bendine göre; “devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda

bankacılığı yapabilir.” Bu maddede anlaşılacağı üzere ihtiyaç sahibi olanlara aynı ve nakdi yardımların yapılabilmesi, gıda bankacılığı ile vatandaşlara gerekli temel malzemelerin sağlanabileceği belirtilmiştir.

İlçe belediyelerinin sosyal yardımlarına baktığımızda İstanbul ilinde sosyal belediyeçilik¹ örneği teşkil eden Ümraniye belediyesinde; nakdi yardım, gıda yardımı, sıcak yemek yardımı, günlük ekmek kuponu verilmesi, giysi yardımı, yakacak yardımı, sağlık yardımları, eğitim yardımı, kırtasiye yardımı, eşofman yardımı, ramazan iftar sofraları, amatör spor kulüplerine yardım, engellilere yönelik yardımlar gibi çok geniş kapsamda yardımların yapıldığı görülmektedir (Beki, 2009). Ümraniye Belediyesi ile yakın nüfusa sahip bir ilçe belediyesi olan Pendik Belediyesinin sosyal yardımlarına bakıldığında; nakit yardımı, asker ailesi yardımı, gıda harcaması yardımı, sıcak yemek yardımı, medikal malzeme harcaması yardımı, sünnet hizmeti, mülteci destek merkezi, engelli ailelerine sunulan hizmetler olduğu görülmektedir (Pendik Belediyesi, 2019).

İlçe belediyeleri ihtiyaç sahibi ailelerin belirlenmesinde kendi bütçe ve politikaları doğrultusunda birtakım kriterler geliştirmişlerdir. Örneğin Pendik Belediyesi gıda harcaması yardımı için; Pendik ilçesinde ikamet etme, çağrı merkezine başvuruda bulunma, sosyal inceleme ekibi tarafından hanede inceleme, denetim sonucu komisyon değerlendirmesi gibi kriterler oluşturmuştur (Pendik Belediyesi, 2019). İhtiyaç sahipli ailelerin arasında yoksul, engelli, yaşlı, çocuk grupları yer almaktadır. Artan (2012) 2010 yılı sonu itibarıyla 39 ilçe belediyesi tarafından yapılan sosyal yardımların ihtiyaç gruplarına göre dağılımlarını incelemiş ve 370.791 kişi arasından 253.636 kişinin (%68) yoksul grubunda yer aldığını ortaya koymuştur.

Türkiye Belediyeler Birliği (2014) verilerine göre Türkiye’de 30 Büyükşehir Belediyesi ve 919 tane ilçe belediyesi mevcuttur. Her bir belediyenin sosyal yardım hizmetlerine dair bilgilere belediyelerin resmi web sayfalarından ulaşmak mümkündür. Burada nüfus olarak birbirine yakın iki ilçe belediyesi ve Türkiye’nin başkenti olan Ankara Büyükşehir Belediyesi ile nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu şehir İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardımları ele alınmıştır. Büyükşehir ve ilçe

¹ Sosyal Belediyeçilik: Dar anlamda sosyal belediyeçilik, belediye sınırları içerisinde ikamet eden halkın yaşam standartlarını yükseltecek mahiyette yapılan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin bütününe verilen addır. Geniş anlamda sosyal belediyeçilik, belediye sınırları içerisinde ikamet eden halkın yaşam standartlarını yükseltecek mahiyette yapılan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin yanı sıra, her türlü kültürel, sanatsal, eğitsel ve sportif faaliyetler bütünü sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilebilir (Beki, 2009).

belediyelerinin sosyal yardımlarına genel olarak bakıldığında aynı ve nakdi olarak yapılandıkları görülmektedir.

Yerel yönetimlerde yer alan sosyal yardımların aynı ve nakdi destekler etrafında şekillenmesinin, aile yapıları ile de doğrudan ya da dolaylı bir biçimde ilişkisinin olduğu düşünülmektedir.

2.2. TÜRKİYE'DE AİLE VE AİLE İÇİ İLİŞKİLER

2.2.1. Aile Kurumunun Tanımı ve Aile Türleri

Aile toplumu düzenleyen ve devamlılığını sağlayan bir kurum olma özelliği ile sosyolojinin çalışma alanlarından biri olmuştur. Aile üzerine birçok sosyolojik araştırma yapılmış olup genel hatları ile aile tanımları, aileye ilişkin kavramlar ve kuramlar, aile ve diğer kurumların bağlantıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Fakat toplumsal değişme ile birlikte aile kurumu da etkilenmiş, ailenin yapısı ve işlevleri kaçınılmaz bir değişime girmiştir denilebilir. Aile ve aile olmanın farklı anlamlarını görmek için bu konudaki teorik yaklaşımlara değinmek gerekir. Teorik açıdan incelendiğinde ailenin işlevselci, çatışmacı, feminist ve sembolik etkileşimci kuramlarda farklı değerlendirmelere konu olduğu söylenebilir. “İşlevselci paradigmaya göre aile toplumun temel gereksinimlerine katkıda bulunan ve toplumsal düzeni sürdürmeye devam eden görevler başarır.” (Giddens, 2008). Bu yaklaşımdan hareketle ailenin toplumsal sürekliliğin devamı için üreme, üretim ve sürdürülme gibi işlevleri yerine getirmek gibi fonksiyonlarının olduğu söylenebilir. Bu gibi fonksiyonların zaman içinde toplumsal değişme ile uyum gösterdiği ve belirli işlevlerin toplum tipine göre şekillendiği görülmektedir.

Talcott Parsons'a göre, ailenin başlıca iki işlevi birincil toplumsallaşma ve kişiliğin dengelenmesidir. Birincil toplumsallaşma, çocukların içinde doğdukları ailenin kültürel normlarını öğrendikleri süreçtir. Kişiliğin istikrar kazanması ise erişkin aile üyelerine duygusal olarak yardımcı olmada ailenin oynadığı role gönderme yapar. Endüstri toplumunda ailenin erişkin kişiliklerini dengelemedeki rolünün önemli olduğu görülür çünkü çekirdek ailenin genellikle akrabalarından uzak olması ve endüstrileşmeden

önce ailelerin yapabildiği gibi daha büyük akrabalık bağlarından yararlanmayı başaramamasıdır (Parsons, 1949, Kaynak: Giddens, 2008).

Çatışmacı paradigma ailenin işlevselliğinden farklı olarak aile içindeki çatışma ve rekabet ilişkilerine yoğunlaşmaktadır. Bu ilişkilerin temeli aile içi veya diğer aileler ile olan eşitsiz kaynak dağılımı ve güç ilişkilerine dayanmaktadır denilebilir. Macionis'e (2007) göre kuşaklar arası büyük bir sosyal mobilizasyon olmasına karşılık, bireylerin toplumsal statüsü aile tarafından verili kabul edilir ve bu kişinin hayatı boyunca devam etmektedir. Aile ve sosyal eşitsizlik arasındaki bağ zamanla aile içinde şiddet, boşanma ve kadınların çocuklarını evlilik dışı yetiştirmesi gibi birçok çatışmaya yol açmaktadır. Görüldüğü üzere her iki yaklaşımda aileyi toplumun en temel yapısal birimi olarak görmektedir.

Sembolik etkileşimci yaklaşım ise daha çok sosyal etkileşimin aile üzerindeki etkilerini açıklamaya çalışmaktadır. Canatan ve Yıldırım'a (2009) göre sembolik etkileşim kuramında rol temsili ve rol karşısındaki beklentiler ile bunların algılanma biçimleri ilişkileri belirlemektedir. Aile üyeleri arasındaki ilişkilerde roller ve bunların algılanma biçimleri ne kadar net olursa iletişimde o derece yüksek kalitede olacağı beklenmektedir. Macionis'e (2007) göre bu yaklaşımda erkek, kadın ve çocuğun sosyalleşme süreçleri farklı olduğundan aile algısı ve beklentileri zamana ve deneyimlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık nedeni ile sembolik etkileşimci yaklaşım aile ve evliliği tanımlamakta yetersiz kalmaktadır.

Son olarak feminist kuram işlevselci kuramın tersine aile içindeki ilişkilerin işlevsel ve uyumlu olmadığını, aksine eşitsiz ve dengesiz olduğunu iddia etmektedir. Macionis'in (2007) de belirttiği gibi feminist yazarların pek çoğu ailenin temelinde ortak çıkarların ve karşılıklı desteğin bulunduğu işbirlikçi bir birim olduğu hakkındaki görüşü sorgulamıştır. Ailenin bireyler açısından toplumsal cinsiyet rollerinin ilk öğrenildiği kurum olduğu söylenebilir. Buradan hareketle birey aile içinde toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı beklentilerin ve sorumlulukların eşitsiz dağılımını görmekle birlikte, yaşamına bunları öğrenmiş olarak devam etmektedir. Bunlar doğrultusunda ev işlerindeki işbölümü, yaşlı ve çocuk bakımında kadınların üstlendiği rol ve eşit olmayan güç ilişkileri aile bireyleri arasında kaçınılmaz bir çatışmayı beraberinde getirmektedir. Giddens'ın da belirttiği gibi, aile içi bu çatışmalar

doğrultusunda feministler ailenin, toplumsal cinsiyet bunalımının ve hatta fiziksel istismarın bir arenası olarak nasıl hizmet ettiğini anlamaya çalışmışlardır.

Aile türlerine bakıldığında genellikle herkes tarafından bilinen iki yapının karşımıza çıktığını görmekteyiz. Bunlar; geleneksel geniş aile ve çekirdek ailedir. Bu aile tipleri ailede yaşayan birey sayısına göre tanımlanmıştır. Aile türlerinde evlenme durumuna göre; endogami (içerden evlenme) ve ekzogami (dışarıdan evlenme), nikahlanma durumuna göre; monogamy (tek eşli) ve polygamy (çok eşli), aile üyelerinin hakimiyetine göre; totem ailesi, ana ailesi (maderi aile), baba ailesi, pederi aile, modern aile, mirasın intikaline göre; babaerki aile, kök aile ve kararsız aile gibi tipleri bulunmaktadır (Arslantürk ve Amman, 2001). Bu çalışmada demografik verilerde ailede yaşayan birey sayısına bakılacağı için aile türleri büyüklüğüne göre geniş ve çekirdek aile olarak ayrılacak ve tanımlanacaktır. Geniş aile bilindiği üzere ailenin birçok kişiden oluştuğu, anne baba ve çocuklar dışında da akrabalık bağları bulunan bireylerin ailede yer aldığı, daha çok geleneksel toplumlarda görülen aile tipidir. Zastrow'un da (2013) belirttiği gibi geniş aile yapısı sanayi öncesi toplumlarda daha baskın olan aile tipidir. Bu aile yapısı içerisinde, çiftçilik, ev içi işler ve diğer görevler aile fertleri arasında paylaşılmıştır. Sanayi öncesi toplumlar tarıma dayalı iş gücünün önemli olduğu toplumlardır. Bu nedenle bu toplumlarda evlilik, çocuk doğurmak, çocuklarının sağlıklı bireylerle evlenmesi ve ailenin genişlemesi, iş gücünü artıracığından oldukça önem taşımaktaydı. Günümüzde tarıma dayalı toplum biçimi çok fazla görülmesi de hala gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarımla geçimini sağlayan ve toplumsal değişimleri bu yönde olan aile yapılarının olduğu bilinmektedir. Tarım toplumları sanayi öncesi döneme göre azalmış olsa da günümüzde geniş ailenin kent yaşamında da devam ettiği, özellikle savaş, işsizlik, kaynakların ve hizmetlerin yetersizliği gibi nedenlerle kırdan kente göç etmiş ailelerin zamanla kalabalıklaştığı, kendilerine yer ve iş edindikten sonra akrabalarını da yanına aldığı ve kimi zaman iki kimi zaman üç kuşağın bir arada yaşadığı aile tiplerinin varlığını sürdürdüğü söylenebilir. Canatan ve Yıldırım (2016) bu durumu; "Geniş aile kavramı geleneksel ailenin günümüzde devam eden farklı bir kent ailesi versiyonu şeklinde de tanımlanmaktadır. Buna göre geleneksel aile kent ailelerinden yeni bir tarz olarak çok sayıda kişilerden oluşan ve geniş akrabalık ilişkileriyle bütünleşen bir aile modelidir. Hatta buna 'değişmiş geniş aile' adı da verilmektedir." şeklinde tanımlamıştır. Burada

bahsedilen ailelerin bir arada çok fazla yaşamadığı ancak modern kitle iletişim araçları ile birbirleri ile haberleşme ve dayanışma içinde oldukları ve ilişkilerini düzenli sürdürüp koruduklarıdır.

Çekirdek aile ise sanayi sonrası toplumlarda yaygınlaşan, az kişiden oluşan, kimi zaman tek çocuk kimi zaman birkaç çocuğun ve anne babanın oluşturduğu aile biçimidir. Çekirdek aile yapısının sanayi toplumlarına daha uygun olduğu, aile içindeki rollerin ve sorumlulukların aile bireylerinden çok devlet kurumlarına aktarıldığı, böylece geleneksel ailede ihtiyaç duyulan birey sayısının azaldığı söylenebilir. Çekirdek aile niceliği dışında niteliksel olarak da geniş aileden farklılaşmaktadır. Geniş ailelerde aile bireylerinin rol dağılımları daha eşitliksiz iken modern çekirdek ailede ise kadın ve erkeğin görece daha rollerinin dağıldığı, kadınların ev dışında da işlere yönelebildiği, bireyin özne olarak varlığını kazandığı söylenebilir. Bu gibi özelliklerin değişmesinin yanında Parsons'ın da belirttiği gibi neslin devamı görevi, üreme, çocuk yapma ve çocuğu toplumsal yaşama hazırlama, eşler arasında psikolojik dengenin sağlanması gibi görevlerinde çekirdek ailede de devam ettiğini görmekteyiz (Arslantürk ve Amman, 2001).

Bu iki aile türünün dışında modern dünyada çekirdek aile ve geniş aile türü dışında yeni aile türleri de ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak William J. Goode 1963 yılında yayınladığı Aile örüntülerinde Dünya Devrimi (World Revolution in Family Patterns) adlı kitabında; boylar ve öteki akraba topluluklarının etkileri bakımında gerilemesi, bir eşin özgürce seçilmesi yönünde eğilimin olması, kadın haklarının geniş olarak tanınmaya başlaması, düzenlenmiş evliliklerin azalması, erkekler ve kadınlar için cinsel özgürlük düzeylerinin gelişmesi, çocukların haklarının genişletilmesi, aynı cins evliliklerin artması gibi nedenler ortaya koymuştur (Goode, 1963, Kaynak: Giddens, 2013). Bu nedenler sonucu ortaya çıkan aile türlerine bakıldığında tek ebeveynli aileler, babası aileler, üvey aileler ve birlikte yaşama şeklinde ortaya çıkan aileler olduğu görülmektedir.

Erkal (2011) Türkiye'de görülen aile yapılarını; büyük şehir bölgelerinde rastlanan çekirdek aile, geleneksel geniş aile, aile reisinin yakın akrabalarını geçici süre yanında barındıran gelenekçi geniş aileye göre küçülmüş olan geçici aile ve sosyo patolojik hallerin doğurduğu çözülen aile olarak sınıflandırmıştır. Çözülen aile ise parçalanmış aile -eşlerin boşanması ya da eşlerden birinin vefatı- ve tamamlanmamış

aile -iş nedeniyle aile fertlerinin bir kısmının memleketinde diğer kısmının ise şehir ya da yurt dışında yaşaması-türlerinden oluşmaktadır. Erkal'ın sınıflandırdığı bu aileler Türkiye'nin her bölgesinde sosyal, kültürel ve ekonomik şartlara göre değişkenlik göstermektedir. Taylan (2009) ise aileleri hem otorite ve hane halkının yoğunluğuna göre tanımlamış hem de yerleşim yerine göre sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmaya göre yerleşim yerine göre aileler köy ailesi, kasaba ailesi, gecekondü ailesi ve kent ailesi olmak üzere 4 ana başlık altında toplanır.

Bu çalışmada feminist kuram bakış açısıyla kadının geçmiş döneminde yaşamış olduğu olumsuz deneyimlerin bugün içerisinde yaşadığı ailedeki ilişkilere yansımalarının nasıl olduğu, aile içi ilişkilerde kadının ev içi işleri üstlenirken aile içi ilişkilerini nasıl dengelediği, aile yapılarının erkek temelli yansımalarının kadın üzerindeki etkileri ve kadının hem eşi ile hem de çocukları ile ilişkilerine olan etkileri açıklanmaya çalışılacaktır. Bunun öncesinde ölkemizde aile içi ilişkileri anlamak adına aile yapılarına bakmak ve aile içi rollerin, sorumlulukların farklı biçimlerde nasıl şekillendiğini görmek gerekir.

2.2.3. Türkiye'de Aile Yapıları ve Aile İçi İlişkiler

Türkiye'de aile yapılarını ve aile içi ilişkileri tanımlamak için öncelikle aile kurumunun tarihsel süreç içindeki değişimlerine bakmak gerekmektedir. Aile kurumunda meydana gelen değişiklikler ekonomik, sosyolojik, hukuksal kaynaklı olabilmektedir. Canatan (2016) Türk ailesinin geçirdiği toplumsal değişmeleri üç aşamada ele almaktadır. Bunlar; eski Türklerde aile, islami dönemde aile ve modern Türkiye'de ailedir. Bu sınıflandırma bize daha çok Türkiye'nin sırasıyla geçirdiği tarihi konjektörün bir yansımısını göstermektedir.

Eski Türklerde (İslamiyet öncesi Orta Asya'daki göçebe Türkler) aile yapısına baktığımızda hakim olan aile tipinin baba ailesi olduğu, oğlanların evlendiği durumlarda baba evine geldiği ve baba izni olmadan aileden ayrılamadığı, ailenin esas çekirdeğinin baba, oğul ve torunlardan oluştuğu evlenen kızların aileden sayılmadığı, daha güçlü olabilmek için yaşı en büyük olanın iradesi altında toplandıkları, hem ataerkil hem de geniş aile özellikleri gösterdiği, iş bölümünün cinsiyet rollerine uygun düzenlendiği yani kız çocuklarının yetiştirilmesinden annenin, erkek çocuklarının yetiştirilmesinden

babanın sorumlu olduğu, kız çocuklarının evlenince aileleri ile bağının kesildiği ve eşinin ailesine mensup oldukları, kadının evde kaldığı ve ev işlerine ağırlık verdiği, çok eşliliğin çok yaygın olmadığı ancak bazı ailelerde görüldüğü gibi bilgilere rastlamak mümkündür (Ögel, 2001). Bu özelliklere bakıldığında eski Türklerde aile yapısının ve özelliklerinin ataerkil yapıya uygun olduğu ve zaman içinde bazı özelliklerinin değiştiği bazılarının ise günümüze taşındığını söylemek yanlış olmaz.

İslami dönemde aile yapısına baktığımızda Türklerin islamiyeti benimsedikten sonraki dönemlerine denk geldiğini görmekteyiz. İslami dönem daha çok Osmanlı toplumuna denk gelmekte olduğundan o dönemin aile yapılarını anlamak gerekir. Osmanlı toplumunda aile yapısına bakarken çok geniş bir coğrafyadan bahsettiğimizi unutmamalıyız. Bu geniş coğrafya içerisinde birçok etnik ve dini yapıyı barındırmaktadır. Bu nedenle Osmanlı toplumunda aile yapısı her cemaatin kendi kuralları ve gelenekleri doğrultusunda şekillenmektedir. Cemaat yapısına gelmeden önce millet sistemini kavramak aile yapısını anlamlandırmada faydalı olacaktır. Millet sistemi Osmanlı toplumunda dini bir aidiyeti ifade ettiği gibi aile fertlerinin doğdukları millet sistemi içinde nasıl yaşayacaklarını da ifade etmektedir. Din değiştirmediği sürece bağlı olduğu millet sistemi içinde aile yapısı şekillenecek, günlük yaşamı düzenlenecek ve hukuka bu açıdan bağlı kalacaktır. Milletler kendi bünyesinde cemaatleri oluşturmaktadır ve o dönemde cemaat içindeki birey yapının kurallarını benimsemek ve uymak zorundadır. Bu bilinçle hareket eden birey çatışmalardan oldukça kaçınmakta, aile bağlarını sağlamlaştıran biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile yaşantıları fiziki olarak mahallelerde sürmektedir ve her mahalle birbirine kefil olan insanlardan meydana gelmektedir (Ortaylı, 2013). Günümüzde de bu tarz yapılar olsa da insanların birbirine kefil olma durumu ortadan kalkmıştır. Günümüz toplumlarında sınıf kavramı ile açıkladığımız ama pratikte çok da sözü geçmeyen aileler Osmanlıda döneminde tabakasal olarak hanedan, ulema ve gayrimüslimler olarak ayrılmaktadır. Müslüman ailelerin hukuki temellerine bakıldığında birçok yapının ve kuralın İslam esas alınarak uygulandığı görülmektedir. Evlilik konusunda mehr düzenlenmesi, evlilik dışı ilişkilere tepki, tek evliliğin yaygın oluşu, boşanma esasları İslam hukuku temelli düzenlemeler içermektedir. Ancak birçok bölgede çoğu zaman İslami usullere uygun olmayan evliliklerin ve yapıların da olduğu karşımıza çıkmaktadır (Ortaylı, 2013). Bu nedenle burada İslami şartlardan çok hukuki açıdan gelenek ve

göreneklerin etkilerini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Bunların dışında Osmanlı ailesinin yapısı (genelde çekirdek ailelerin yaygınlığı ancak çekirdek ailelerin evlerin yapısından dolayı geniş aileden bağımsız olmadığı), ailede miras hukuku, ailede ölüm ve düzenlemeler, ailenin günlük yaşamı (çocuk eğitimi, ailenin sosyal ilişkileri, ailenin tüketimi) gibi başlıklar altında da Osmanlı toplumundaki ailenin yine İslami şartlardan beslenerek, geleneklerle örtüşen ve cemaatlerce onaylanmış bir yapıdan meydana geldiği söylenebilir.

Modernleşme sürecindeki aileye bakacak olursak ailelerin sadece yapı ve işlevlerinde değil, ailelerin kültürel değer ve normlarında da değişimler olduğu görülmektedir. Türkiye’de ailenin yapısal değişimi Cumhuriyet dönemindeki hukuksal düzenlemeler ile başlamıştır. İsviçre medeni kanununun Türkiye’de uygulamaya geçmesi ile kadın ve erkeğin konumundan, aile içerisinde mal paylaşımı, evlilik, haklar konularında da bireylere birçok değişimi getirmiştir. Canatan’a (2016) göre toplumsal değişim kendini en fazla ailenin yapısal biçiminde ya da ölçeğinde göstermekte olup, geçmişten günümüze oranlara baktığımızda, 70’li yıllarda çekirdek aile oranı %60’larda iken günümüzde bu oran %80’i geçmektedir. Geniş aile ise %19’dan %13’e gerilemiştir. Çekirdek ailelerin yaygınlaşması demek ortalama hane halkının² küçülmesi anlamına gelmektedir. 1990’lı yıllarda hane halkı ortalaması 4,27 iken Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2016 yılında yaptığı Aile Araştırmasında bu eğilimin azalma göstererek 3,5’e indiği görülmektedir (TÜİK, 2016). Bu da çekirdek ailelerin yaygınlaştığını göstermektedir.

² Hane Halkı (Ev halkı): İçinde ekonomik üretim, tüketim, miras, çocuk yetiştirme ve barınma olgularının düzenlenip gerçekleştirildiği, görev temelli yerleşim birimleridir. İnsan topluluklarının büyük bir çoğunluğunda ev halkı bir aileyi, ailenin bir kısmını ya da çekirdek üyelerini içerir; bazen ev halkının bazı üyeleri ailenin akrabası bile olmayabilir (Haviland ve Ark., 2008).

Tablo 1*2016 TÜİK Hane Halkı Araştırması Sonuçları*

Hanehalkı tipleri	Toplam hanehalkı içindeki oranı (%)		
	2014	2015	2016
Tek kişilik hanehalkı	13,9	14,4	14,9
Çekirdek aileden oluşan hanehalkı	67,4	66,9	66,4
Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile	14,1	14,3	14,2
Eş ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	45,7	44,8	44,0
Yalnız ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	7,6	7,8	8,2
Baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	1,5	1,6	1,7
Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	6,1	6,2	6,5
Geniş aileden oluşan hanehalkı	16,7	16,5	16,3
Çekirdek aile bulunmayan hanehalkı	2,1	2,2	2,4

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2014-2016

Tarhan'a (2006) göre bu değişim kapitalist sistemin getirdiği birey temelli anlayışın aile kurumuna bir yansımasıdır. "Kapitalist sistem aile kurumunu, erkek hakimiyeti kadın hakimiyeti çatışması üzerine kurulan bir mücadele alanına sürükledi. Adeta özgürleşme ve bireyselleşme adına aile kurumu kurban edildi. 1960'larda tüm dünyada başlayan nikah karşıtı akımlar, evlilik dışı beraber yaşamayı teşvik etti ve aile kurumuna ihtiyaç yok düşüncesini yaygınlaştırdı." Bu görüşe ek olarak ailelerin yapısal değişimleri modern çağda eğitimin yaygınlaşması, kadının birey olarak toplumda özgürleşmesi, kadının haklarını öğrenmesi ve kullanması, toplumsal eşitlik konularının toplumun her kesimine ulaştırılması gibi nedenler de ailelerin niteliksel ve niceliksel değişimlerinde önemli rol oynamaktadır.

TÜİK 2014-2015 Zaman Kullanım Araştırması verilerine bakıldığında; gelir ve yaşam koşulları araştırması sonuçlarına göre; eş değer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %60'ı dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırı incelendiğinde, yoksulluk sınırının altında yaşayan bireylerin oranının 2015 yılında %21,9 olduğu, hane halkı tipine göre yoksulluk oranı incelendiğinde ise tek ebeveynli ve en az bir çocuğu olan hane halklarının %29,3'ünün hesaplanan görece yoksulluk sınırının altında yaşadığı, konutun mülkiyet durumları incelendiğinde; bireylerin %60,4'ünün oturduğu

konutta ev sahibi olduğu, %23,3'ünün ise kiracı olduğu görülmüştür. Erkeklerin hane halkı ve aile bakım faaliyetlerine ayırdıkları toplam sürenin %17,2'sini, kadınlar ise %14,1'ini çocuk bakımına ayırdığı, erkeklerin bu faaliyet için harcadıkları süre 53 dakika iken kadınlar için 4 saat 35 dakika olduğu görülmüştür. Hane halkı ve aile bakımına ayrılan zaman çalışma durumuna ve cinsiyete göre incelendiğinde; çalışan erkeklerin bu faaliyete günde ortalama 46 dakika, çalışan kadınların ise 3 saat 31 dakika ayırdığı, çalışmayan erkeklerin ise hane halkı ve aile bakımına günde ortalama 1 saat 7 dakika ayırırken çalışmayan kadınların 4 saat 59 dakika ayırdıkları görülmüştür (TÜİK, 2014-2015).

Bu üç dönemi incelediğimizde aile yapısının daha çok niceliksel olarak değiştiği, bazı formların aynı kaldığı ve günümüze kadar taşındığı görülmektedir. Örneğin aile yapısı geniş ya da çekirdek olması fark etmeksizin kadının aile içindeki konumu ve ev içi emeği değişkenlik göstermemiştir. Modern toplumlarda da kadın yine hane içinde erkekten daha fazla emek harcamakta, bakım işlerini üstlenmekte ve sosyal hayatta kendisine erkek kadar yer bulamamaktadır. Geniş aileden çekirdek aileye geçişler söz konusu olsa da aile içinde yine belli bir hiyerarşi korunmuş görünmektedir. Ancak bu da zaman içerisinde kadınların da eğitime ve iş yaşamına katılması ile kırılacak gibi görünmektedir.

Aile içi ilişkiler temelde birtakım statüler, roller ve bunlar arasındaki iletişime göre yapılanmaktadır. Aile içindeki en temel statüler genellikle anne ve babadır. Bazı parçalanmış ailelerde evin ekonomik geçimini sağlayan kişi, bazen de geleneksel geniş ailede yaşı en büyük olan kişi statü olarak görülebilir. Aile içinde çoğu zaman statü kabul edilen kişiler rol model alınır ve davranış biçimleri bunun üzerinden şekillenir. Bu da çocukların anne ve babalarının davranışlarını hane içinde öğrenmesi ve sosyal çevresi ile ya pekiştirmesi ya da değiştirmesi ile sonuçlanır. Aile içindeki statünün belirlenmesi ve davranışların şekillenmesi beraberinde ailedeki güç ilişkilerini de getirir. "Aile üyeleri arasındaki ilişkiler cinsiyete dayalı iş bölümü eşitsizlikleri üzerine kurulan, kadın ve erkeğin rol ve sorumlulukları aracılığıyla belirlenmektedir. Bu anlamda öngörülen erkek egemen/ataerkil biçiminde, erkeğin aile reisliği ve otoritesi, aile ücretine dayalı kadının bağımlılığı ve aile içi şiddet, aile ideolojisi tarafından meşrulaştırılmakta ve aynı zamanda aile içi güç ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır." (Kasapoğlu ve Ark, 2011).

Modern toplumlarda bireyselleşmenin artması ile anne ve babanın otoritesinin zayıfladığı söylenebilir. Yine modern toplumlarda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun kadın erkek ilişkilerindeki dengeleri değiştirdiği, aile içinde görev ve sorumlulukların paylaşıldığı ve daha eşit ilişkiler yürütüldüğü söylenebilir. Yine de bu aile içinde anne ve babanın birtakım sorumlulukları ve temel özelliklerini tamamen ortadan kaldırmaz. Canatan ve Yıldırım'ın (2016) belirttiği gibi; anne statüsüyle ortaya çıkan anneliğin sevgi ve ilgi ihtiyacını karşılama, güven ve özgürlük ihtiyacını karşılama, çocuğun psiko-seksüel gelişimini karşılama-burada babanın da görevi mevcut-, gibi temel özellikleri vardır. Bu özellikler bağlamında geliştirilen davranışlar ile anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Örneğin çocuğun psiko seksüel ihtiyacını karşılamada; anne ve babanın geliştirdiği tutum kız çocuğunun ve oğlan çocuğunun kendi bedenini tanınması, karşı cinse geliştireceği tutum açısından önemlidir. Bilindiği gibi kız çocukları aile içerisinde anneyi rol model, oğlan çocukları da babayı rol model alırlar. Bu model almalar kız çocukları ile anneyi, oğlan çocukları ile de babayı yakınlaştırır ve ilişkilerini geliştirir. Bunun dışında kardeşler arası ilişkiler de ailenin kendi dinamiklerini etkilemektedir.

Kardeşlik ilişkilerinin pozitif tutumlarla dayanışma ve paylaşmayı öğretmesi yanında çeşitli rekabet ve kıskançlıklara da kaynaklık ettiği görülmektedir. Kardeşler arası kıskançlık ve gıptanın temelinde rekabet duygusu yer almaktadır. Bu duygunun negatif sonuçlar verip vermemesi ebeveynlerin tutumlarına bağlıdır. Kardeşlik ilişkisinin temelinde iki önemli faktör bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yaygın anan-baba tutumları, ikincisi ise çocuğun sosyal yeri ve özellikleridir. Doğum sırası, yaş ve cinsiyet gibi özellikler örnek olarak gösterilebilir. Bazı uzmanlara göre çocuk annesini yalnızca kendisine ait olmasını, diğer kardeşlerinin annesinin gözünde kendisi kadar değerli olmamasını ister (Canatan ve Yıldırım, 2016).

Anne ve babaların kardeşler arası iletişimi sağlarken izleyeceği yol ve tutum çocukların birbirleri arasında dayanışmayı artıracacağı gibi kıskançlık ortamına da zemin hazırlayabilir. Bu nedenle anne ve babanın eşit koşullarda çocuklara yaklaşımları, kendisine değer verildiğini hissettirmeleri, attığı olumlu adımları desteklemeleri ve olumsuz durumlarda da destek olmaları gerekmektedir. Bu durum kardeşler arası dayanışmayı artıracacağı gibi toplumsal yaşama da katılımlarını kolaylaştıracaktır.

Son yıllarda yapılan aile içi ilişkiler üzerine çalışmalar, ailenin çocukla kurduğu iletişimin kalitesinin çocuğun kişilik ve soysal gelişimi açısından önemini vurgulamaya başlamıştır. Aile içinde kurulan iletişimin çocuğa model olduğu ve onun daha sonraki yaşantılarına da önemli ölçüde etki ettiği dikkat çekmiştir (Akyol, 2005, Kaynak: Şahin ve Ark, 2007). Yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde ergen erkeklerin kızlara göre

problem çözümede daha başarılı oldukları ve tek kardeş olanların daha rahat problemlerin üstesinden geldikleri belirlenmiştir. Anneleri okur-yazar ya da ilkökul mezunu olan ergenlerin iletişim kurmada daha başarılı oldukları, anneleri lise ya da dengi okul mezunu olanların ise duygularını daha rahat ifade edebildikleri ortaya çıkmıştır. Aile işlevlerinde, sosyoekonomik seviyenin belirleyici bir etken olduğu görülmüştür. Buna göre, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar boyutları açısından üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin; problem çözme ve gereken ilgiyi gösterme boyutları açısından ise alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin daha sağlıklı işlevler gösterdikleri belirlenmiştir (Cerit, 2007, Kaynak: Şahin ve Ark, 2007).

Yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok çocuk ve anne eksenli yapıldığı görülmüştür. Son yıllarda ise bazı sivil toplum kuruluşlarının çabaları ile babaların da çocuk eğitiminde anne kadar rol alabilecekleri, babaların çocukları ile iletişimlerinin olumlu sosyal ilişkiler doğuracağı, aile içindeki ilişkilerin daha eşitlikçi kurulmasını sağlayacağı gibi düşüncelerin olduğu görülmüştür. Örneğin; Anne Çocuk Vakfı düzenlemiş oldukları Baba Destek Eğitim Programı ile babalarla bir araya gelerek çocuk gelişimi, iletişim, çocuk bakımı, toplumsal cinsiyet gibi konularda eğitimler gerçekleştirmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramının aile içinde kadın, erkek, kız çocuk ve oğlan çocukları üzerinde farklı etkilerinin olduğu düşünülmekte olup, bir sonraki başlık altında bu kavram ve kadınların aile içindeki rollerine etkisine bakılacaktır.

2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Kadının Aile İçindeki Rolü

Toplumsal cinsiyet kavramının tanımından önce cinsiyet sözcüğünün sosyolojik olarak nasıl anlam kazandığına ve evrildiğine bakmak gerekmektedir. Kamla Bhasin'e (2015) göre; toplumsal cinsiyet (gender) sözcüğü, bugün sosyolojik olarak ya da kavramsal bir kategori olarak kullanılıyor ve kendine has bir anlam kazanmış durumda. Yeni kazandığı anlamıyla toplumsal cinsiyet, yani kadın ve erkeğin sosyokültürel açıdan tamamlanmasını, toplumların kadın ve erkeği ayırt etme biçimini ve onlara verdiği toplumsal rolleri ifade ediyor. Bilindiği üzere cinsiyet -yani herkese çağrışım yapan anlamı ile biyolojik cinsiyet-; kadın ve erkeğe ait fiziksel özelliklere, üreme sistemlerindeki farklılıklara işaret etmekte olup, zamana, kültüre ve aileye göre değişkenlik göstermez. Biyolojik cinsiyet doğuştan gelir ve gözle görünen bedensel

farklılıklara işaret eder. Biyolojik cinsiyet kadın ya da erkek olmanın fiziksel ve fizyolojik kısmını belirleyici rol oynar. Bununla birlikte Bhasin'in de değindiği üzere cinsiyet kavramı günümüzde sosyolojik olarak kadın veya erkek olmayı belirleyen roller ile birlikte kullanılmaktadır. Bu noktada yeni bir kavram geliştirilmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu kavram da toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet zamana, mekana, aileye, kültüre ve değerlere göre değişkenlik gösterir. Bunun nedeni her toplumun farklı değer yargıları, düşünme biçimleri ve kalıplarının olmasıdır. Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetin aksine dış görünüşle algılanacak kadar keskin değildir.

Bu kavramı ilk olarak kullanan birkaç feminist akademisyen arasında yer alan Ann Oakley şöyle söyler: "Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir; erkek ve kadının 'eril' ve 'dişil' olarak toplumsal açıdan sınıflandırılmasına işaret eder." (Bhasin, 2015). Oakley'in de vurguladığı gibi toplumsal cinsiyet kadın ya da erkek olmaya toplumsal olarak nasıl bakıldığını, her iki cinsiyete de ne gibi roller ve sorumluluklar yüklediğini gösterir. Bu rol ve sorumluluklara Türk toplumundan örnek vermek gerekirse; kadının ev içinde sunmuş olduğu tüm hizmetlerin -çocuk bakımı, yaşlı bakımı, ev işleri vb.- kadın tarafından yapılması gerekliliğine olan inanç ya da erkeğin maddi olarak gelir kaynağı görülmesi olabilir. Bu davranışlar biçimi daha küçük yaşlarda toplum tarafından bizlere öğretilir ya da çocuklar karşılaştıkları rolleri model alırlar. Örneğin bir ailede kız çocuğuna annesi tarafından ev işleri öğretilirken, erkek çocuk baba ile vakit geçirir ve erkekliğe dair normları öğrenir. Bu normlar sadece aile içinde öğretilmez. Bireyler toplumdaki diğer bireylerle ya da kurumlarla karşılaştıklarında görsel, işitsel, davranışsal olarak bu rolleri öğrenirler.

Çalışmada bu kavrama değinilmesinin amacı kadın odaklı çalışmayı yürütüyor olmak ve Beylikdüzü ilçesinde sosyal yardımlara müracaatlara bakıldığında; erkeklere oranla daha çok kadın müracaatçının olduğunu görmektir. Gelen kadın müracaatçılarla yapılan görüşmelerde kadınların ekonomik anlamda yetersiz kaldıkları için yardım kurum ve kuruluşlarına başvurdukları, eşlerinin çoğu zaman haberi olmadığı, eşlerinin yardım kurumlarından gelecek yardımları çok fazla kabul etmedikleri, kadınların bir bakıma ekonomik şiddete maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Kadınların sosyal yardımlara müracaatının diğer bir nedeni de kadınların çocuk, yaşlı veya engelli bakımını üstlendikleri için çalışamadıkları; buna bağlı olarak

ekonomik bağımsızlıklarının olmadığı ve bu tip yardımlar ile haneye katkı sağlamaya çalışmalarıdır. Kadının aile içindeki bu tarz bakım hizmetlerini üstlenmesinin temel nedeninin toplumun kadına yüklemiş olduğu sosyal rol ve sorumluluklardan geldiği düşünülmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramı ve kadının toplum içindeki statüsünün irdelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Kadınların müracaat ettikleri alanlar hanedeki ihtiyaç durumuna göre değişmektedir. Örneğin; engelli bir çocuğu olan kadın çocuğunun bakım hizmetleri konusunda destek isteyebilir, eşi ve kendi işsiz olan bir kadın en temel ihtiyaç olan erzak desteğinden faydalanmak isteyebilir, başka bir hanedeki kadın hane içi gelirine rağmen ekonomik zorluklardan dolayı çocuklarının eğitimleri konusunda destek isteyebilir. Bu yardım alanları belediyelerin sunmuş oldukları sosyal yardımlara ve ailelerin ihtiyaç durumlarına göre farklılaşabilir. Beylikdüzü Belediyesinin sosyal hizmet politikaları ve sosyal yardımlarına dair bilgiler bir sonraki başlık altında detaylı şekilde ele alınacaktır.

2.3.BEYLİKDÜZÜ BELEDİYESİ

2.3.1.Beylikdüzü'nün Demografik Yapısı

Beylikdüzü 2008 itibariyle Adnan Kahveci, Barış, Büyükşehir, Cumhuriyet, Dereağzı, Gürpınar, Kavaklı, Marmara, Sahil ve Yakuplu olmak üzere 10 mahalleden oluşmaktadır. TÜİK verilerine göre ilçe nüfusu 2008 yılında 185,633, 2009 yılında 193,972, 2010 yılında 204,873, 2011 yılında 218,12, 2012 yılında 229,115, 2013 yılında 244,76, 2014 yılında 262,473 olmuştur. Beylikdüzü son dönem inşaat sektörünün de gelişmesi ile yoğun göç alan bölgeler arasındadır. Adrese dayalın nüfus kayıt verilerine bakıldığında Beylikdüzü ilçesine en çok Trabzon ilinden göç yapılmıştır. Beylikdüzü'ne en çok göç veren diğer iki Sivas ve Malatya'dır. (TÜİK, 2014)

Tablo 2

İstanbul ilçelerinin son nüfus durumu

İLÇE	NÜFUS	İLÇE	NÜFUS
ADALAR	16052	GAZİOSMANPAŞA	498120
ARNAVUTKÖY	225670	GÜNGÖREN	303371
ATAŞEHİR	408986	KADIKÖY	482571
AVCILAR	417852	KAĞITHANE	432230
BAĞCILAR	754623	KARTAL	450498
BAHÇELİEVLER	599027	KÜÇÜKÇEKMECE	748398
BAŞAKŞEHİR	221594	MALTEPE	476806
BAKIRKÖY	342422	PENDİK	663569
BAYRAMPAŞA	269809	SANCAKTEPE	329788
BEŞİKTAŞ	188793	SARIYER	337681
BEYKOZ	248071	ŞİLE	32823
BEYLİKDÜZÜ	262473	SİLİVRİ	161165
BEYOĞLU	241520	ŞİŞLİ	272380
BÜYÜKÇEKMECE	223324	SULTANBEYLİ	315022
ÇATALCA	67843	SULTANGAZİ	513022
ÇEKMEKÖY	220656	TUZLA	221620
ESENLER	458857	ÜMRANİYE	674131
ESENYURT	686968	ÜSKÜDAR	534970
EYÜP	367824	ZEYTİNBURNU	287223
FATİH	419266		

2.3.2.Beylikdüzü'nün Ekonomik Yapısı

Beylikdüzü ekonomisi genel olarak sanayi ve ticarete dayalıdır. İlçede Türkiye'nin en büyük konteyner limanı olan Ambarlı Limanı yer almaktadır. Ambarlı Limanı'nın doğusunda bulunan Yakıt Dolun Ve Dağıtım Tesisleri ve Termik Santral ilçe ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Ambarlı Limanı'nın yanına West İstanbul Marina inşa edilmiştir. İlçede Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgesi çatısı altında Birlik Sanayi Sitesi, Bakırcılar Sanayi Sitesi, Mermerciler Sanayi Sitesi ve Beysan Sanayi sitesi ilçe ekonomisinin sanayi dalını oluşturur. Beylikdüzü Beykent bölgesinde Arçelik fabrikası bulunmaktadır. İlçede zirai faaliyet olarak arıcılık yapılmaktadır, Gürpınar bölgesinde ise balıkçılık önemli bir geçim kaynağıdır. Son 5 yılda ilçe ekonomisi daha çok konaklama sektörüne kaymıştır. 2014 Yılı verilerine göre ilçede 5000 konutluk dev bir kısa süreli ev kiralama sektörü oluşmuştur. Beylikdüzü günlük kiralık ev ilanlarına internet üzerinde sıkça rastlamak mümkündür. Metrobüs hattının 24 saat hizmet

vermesiyle İstanbul'un her İlçesinden bu evlere çok ciddi talep olmaktadır (Beylikdüzü Belediyesi, 2015).

2.3.3.Beylikdüzü Belediyesi Sosyal Hizmet Uygulamaları

2828 sayılı Sosyal Hizmetler kanununun 3.maddesi a bendine göre "Sosyal Hizmetler"; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür (1983 tarih ve 2828 sayılı kanun; m.3). Kanun çerçevesinde sosyal hizmet tanımı üzerinden ilerleyecek olursak; Beylikdüzü Belediyesi sosyal hizmet uygulamaları 2014 yılı yerel seçimlerinden sonra belediye bünyesinde Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün kurulması ile şekillenmiştir. Müdürlük öncesi hizmetlere bakıldığında senede bir kaç sefer ailelere yapılan erzak dağıtımı, çorba evleri, bağış eşya yardımları, asker yardımları gibi aynı yardımların olduğu görülmektedir. Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü kurulduktan sonra Beylikdüzü ilçesindeki ihtiyaç analizleri yapılmış, ilçenin üç büyük mahallesinde yaşlı nüfusun fazla olduğu, sosyoekonomik seviyesi düşük mahallelerde bağımlılık alanının risk oluşturduğu, sosyal ve kültürel merkezlerin yetersiz olduğu gibi tespitler yapılmıştır. Bunlara istinaden yeni kurumsallaşan müdürlük hizmetleri sosyal hizmet bakış açısı ile ihtiyaca yönelik şekillendirilmiştir. Müdürlük altında yaşlı hizmetleri, engelli hizmetleri, aile ve toplum hizmetleri, toplumsal eşitlik birimi, göç hizmetleri birimi oluşturulmuştur.

Yaşlı hizmetleri biriminde 65 yaş üstü bireylerin sosyal hayata katılımı, fiziksel yetersizliklerinden dolayı karşılayamadıkları gündelik ihtiyaçlarının giderilmesi adına öz bakım, kuaför, sıcak yemek, ev temizliği hizmeti başlatılmıştır. Ayrıca bedensel koşulları sosyal hayata katılımını engellemeyen 65 yaş üstü bireyler ile kültürel geziler, plak günleri, ev buluşmaları gerçekleştirilmektedir.

Engelli hizmetleri biriminde doğuştan veya sonradan bir engeli oluşan bireylerin ve ailelerinin maddi ve manevi rahatlamalarını sağlamak adına öz bakım, sıcak yemek,

kuaför, ev temizliği, aynı yardımlar hizmetleri başlatılmıştır. Ayrıca bakıma muhtaç engellilerin³ bakıcılarına evde bakım ücreti işlemleri de birimden yürütülmektedir.

Aile ve toplum hizmetleri biriminde sosyoekonomik yetersizliği bulunan ailelerin günlük hayatlarını idame ettirebilecekleri sosyal yardımlar sunulmaktadır. Bunların arasında; gıda yardımı, ev eşyası yardımı, giyim yardımı, bebek bezi/maması yardımı, kömür yardımı, eğitim çağındaki çocuklara eğitim yardımı (çanta, bot, eşofman, mont vb.), et yardımı, gıda çeki yardımı yer almaktadır. Aile ve toplum hizmetlerinin diğer bir ayağında bireylerin çeşitli eğitimler ile desteklenmeleri ve psikolojik danışmanlık hizmetleri yer almaktadır. Eğitimlerin içeriğini ilçede okuma yazama bilmeyen bireylere yönelik düzenlenen okuma yazma kursu, anne babalara yönelik ana baba okulu, kadınlara yönelik kadın sağlığı eğitimleri, kadının insan hakları eğitimi, erkeklere yönelik ilk iş babalık eğitimleri yer almaktadır. Danışmanlık hizmetlerinde ise bağımlılık tedavi sürecini tamamlamış 18 yaş üstü birey ve ailelerine yönelik rehabilitasyon hizmeti, 9 yaş üstü çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik birey, aile ve çift terapileri, ayrıca suça sürüklenmiş çocuklara mahkeme kararı ile danışmanlık tedbir uygulamaları yer almaktadır.

Göç hizmetleri biriminde ilçeye göç ile gelen mülteci ve sığınmacılara yönelik aynı yardımlar, sosyal uyum noktasında proje çalışmaları ve çocukların eğitim süreçleri için okullaştırma çalışmaları yürütülmektedir.

Toplumsal eşitlik biriminde kadın erkek fırsat eşitliğine yönelik çalışmalar, belediyenin tüm hizmet alanlarına eşit katılımın sağlanması noktasında belediyenin politik belgelerine hedeflerin eklenmesi, eşitlik açısından saha denetimleri, belediyeden hizmet alan ailelere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin düzenlenmesi, belediye hizmetlerinin eşitlik açısından değerlendirilmesi çalışmaları yer almaktadır.

Beylikdüzü Belediyesi sosyal hizmet politikalarını ihtiyaca yönelik oluşturmuş, hem birey hem aile odaklı çalışmaları ile sosyal hizmet ve yardımlar noktasında

³ Bakıma Muhtaç Özürlü: özürlülük sınıflandırmasına göre ağır özürlü olduğu belgelendirilenlerden; günlük hayatın alışılmış, tekrar eden gereklerini önemli ölçüde yerine getirememesi nedeniyle hayatını başkasının yardımı ve bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede düşkün olduğu, her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarının, bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3'ünden daha az olduğu bakım raporu ile tespit edilenler. Bkz: Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik.

gerçekleştirdiği faaliyetleri ile sosyal belediyeçilik örneği teşkil etmiştir. Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü dışında Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü'nün de yapmış olduğu engellilere yönelik çalışmalar, sağlık hizmetlerinin tüm dezavantajlı kesimlere ulaştırılmasının sağlanması gibi hizmetler yine sosyal belediyeçilik noktasında iyi örnekler olarak gösterilebilir. Dezavantajlı kesimlere şu gruplar dahildir: engelliler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, bakıma muhtaç kişiler (Beki, 2009). Bilindiği üzere sosyal belediyeçilik anlayışı 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile sosyal hizmet noktasındaki birçok görevin yerel yönetimlere devredilmesiyle yaygınlaşmıştır. Daha önceleri belediyeler yol, asfalt, su ve kanalizasyon gibi işlerle uğraşmaktayken, 2005 yılından itibaren sosyal ve kültürel anlamda da hizmet alanları oluşturulmuş bireylerin ihtiyacına yönelik sosyal hizmet politikaları geliştirilmiştir. Beylikdüzü Belediyesinde bu anlamda oluşturulmuş olan Gıda Bankası ve Dosteller Giyim Mağazası bireyler tarafından en temel ihtiyaçlar kabul edilen erzak ve giyim yardımlarını barındırmaktadır. Araştırmada bu iki sosyal yardım alanının seçilme nedeni kadınların en fazla müracaat ettikleri iki hizmet olmasından kaynaklanmaktadır.

2.3.3.1.Beylikdüzü Belediyesi Gıda Bankası

Beylikdüzü Belediyesi Gıda Bankası; bağışlanan veya hibe edilen, insan sağlığına uygun her türlü gıdayı tedarik ederek, uygun şartlarda depolanması ve ihtiyaç sahibi ailelere ulaşmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Normal şartlarda hayatını sürdürebilecek kadar gıdayı temin edemeyen, beslenmelerini gerçekleştiremeyen dul, yetim, kimsesiz, kaza ya da kronik hastalıklar sonucu iş göremez hale gelmiş veya geçici süre işsiz kalmış ailelere; gıda, temizlik ve giyim temin etmek için kurulmuştur. Gıda bankası sistemi ile açlığın ve yoksulluğun önlenmesi konusunda toplumsal farkındalık yaratmak, yapılan bağışların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasında dil, din, ırk, siyasi düşünce ayrımı yapılmadan gerçek ihtiyaç sahibi olduğu tespit edilen tüm ihtiyaç sahiplerinin eşit biçimde yararlanması sağlanmaktadır.

(Beylikdüzü Belediyesi, 2017a)

2.3.3.2.Beylikdüzü Belediyesi Dost Eller Giyim Mağazası

Dost Eller Giyim Mağazası ile; giyim ve ev tekstili alanında çeşitli giysi ve malzemelerin mağazada sergilenerek, ihtiyaç sahibi kişilere ulaştırılması. Amaçlanmaktadır. Mağazaya gelen kişiler belirli bir sınır dahilinde kayıt sistemi ile kendilerine uygun olan giysi ve gereçleri temin etmektedir. Sosyal inceleme ile belirlenen ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza sıfır ve ikinci el olmak üzere; giyim, ev eşyası, ev tekstili gereçleri; yeni evlenecek çiftlere; çeyiz, nişanlılık, gelinlik; ilk defa anne olacak anne adaylarına ise yeni doğan bebek eşyaları verilmektedir.

(Beylikdüzü Belediyesi, 2017b)

3. BÖLÜM: GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma nicel yöntemle çalışılmış bir alan araştırmasıdır. Araştırmanın veri toplama tekniği yüz yüze anket uygulanması ve kendilik değerlendirme ölçeklerinin kullanılmasıdır. Araştırmada Beylikdüzü Belediyesi sosyal yardımlar birimine müracaat eden kadınlara 33 sorudan oluşan “Rehber Mülakat Formu”, 25 olaydan oluşan “Olumsuz Yaşam Olayları Listesi” ve 60 maddeden oluşan “Aile Değerlendirme Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada Beylikdüzü Belediyesi’nin en temel sosyal yardım biçimleri olan Gıda Bankası ve Dosteller Giyim Mağazası’na müracaat eden kadınlar ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu iki birimin seçilme nedeni ise; görüşülen kadınların genellikle temel ihtiyaç sayılan erzak ve giyim yardımlarına başvurması ve müracaatların büyük çoğunluğunun bu iki hizmette toplanmasıdır.

Araştırmanın evrenini Beylikdüzü Belediyesi Gıda Bankası ve Dost Eller Mağazasına erzak ve giyim yardımları için müracaat eden kadınlar oluşturmaktadır. Beylikdüzü Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Aile ve Toplum Hizmetleri Biriminden alınan verilere göre 2017 yılı son 6 aylık (Temmuz-Aralık) gıda ve giyim için toplamda 647 kişi müracaat etmiştir. Müracaat eden 647 kişiden 100’ü erkek, 547’si kadındır. Araştırma için müracaat eden 547 kadından, görüşmeleri kabul eden ve gönüllü olan 225 kadın ile görüşme yapılmıştır. Örneklem sayısının güvenilirliğine dair göstergeler Ek 5’teki tabloda gösterilmiştir (Cohen, Manion ve Marrison, 2000, Kaynak: Yıldız, 2017).

Örneklem olarak kolay örnekleme türü kullanılmıştır. Bu örneklemin kullanılmasının nedeni katılımcıların rastgele seçilmemesi, katılımcıların önceden kadın grubu ve sosyal yardımlara müracaat edenler olarak seçilmesidir. Bu kadınlar arasından araştırmacının ulaştığı, çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlara anket ve ölçekler uygulanmıştır. Buna dayanarak araştırmanın örneklemini, sosyal yardımlara müracaat eden 225 kadın oluşturmaktadır. Anketlerin ve ölçeklerin uygulanabilmesi için Beylikdüzü Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü müdürü Muazzez Akbaba’dan gerekli izin alınmıştır.

Verilerin toplanmasında kullanılan rehber mülakat formu, aile değerlendirme ölçeği ve olumsuz yaşam olayları listesinde bulunan veriler SPSS 16.0 programı ile

analiz edilmiştir. Değişkenler arasında anlamlılığı ölçmek adına t testi uygulanmış, ayrıca ölçeklerin geçerlilik testleri yapılmış cronbach alpha değerleri hesaplanmıştır. Anlamlılık $p<0,05$, $p<0,01$ ve $p<0,001$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.1.Rehber Mülakat Formu

Rehber Mülakat formu demografik bilgilerin edinilmesine yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda 7 tane açık uçlu soru olmak üzere toplamda 33 soru mevcuttur. Açık uçlu sorularda kadınların varsa çocuklarının durum bilgilerinin işleneceği tablo oluşturulmuştur. Formda; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, ekonomik durum gibi temel soruların yanında kadınların sosyal yardıma müracaatını artırabileceği düşünülen engel durumu, madde kullanımı, psikolojik rahatsızlık, konut türü, ısınma durumu gibi sorulara da yer verilmiştir.

3.1.1.Demografik Bulgular

Bu bölümde araştırmaya dâhil olan kadınların demografik özellikleri ilgili dağılımlara yer verilmiştir. Çalışmada yer verilen demografik özellikler, yaş, doğum yeri, çocuk durumu, çalışma durumu, eşinin demografik bilgileri, oturlan mahalle, oturlan konut türü, engel durumu, madde kullanım durumu, alkol kullanım durumu, psikolojik rahatsızlık durumu şeklindedir. İlgili bulgular yorumları ile tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3

Kadınların yaşı

	n	%
20-30	41	18,2
31-40	87	38,7
41-50	56	24,9
51-60	32	14,2
61 ve üstü	9	4,0
Toplam	225	100,0

Sosyal yardımlara müracaat eden 225 kadının büyük çoğunluğunun yaş aralığı 31-40'tır (%38,7).

Tablo 4

Kadınların medeni durumu

	n	%
Evli	159	70,7
Bekar	14	6,2
Boşanmış	22	9,8
Dul	11	4,9
Diğer	19	8,4
Toplam	225	100,0

Çalışmaya katılan 225 kadının 159'unun (%70,7) evli olduğu, 22'sinin (%9,8) boşanmış olduğu ve 19'unun (%8,4) da çeşitli sebeplerle ayrı yaşadıkları (resmiyette evli görünüyorlar) görülmektedir.

Tablo 5*Kadınların İkamet Ettikleri Mahalle*

	n	%
Barış	14	6,2
Büyükşehir	29	12,9
Cumhuriyet	19	8,4
Kavaklı	7	3,1
Gürpınar	28	12,4
Adnan Kahveci	29	12,9
Yakuplu	29	12,9
Marmara	17	7,6
Sahil	32	14,2
Dereağzı	21	9,3
Toplam	225	100,0

Çalışmaya katılan 225 kadının mahalle dağılımları tablodaki gibidir. Sahil mahallesinden 32 kadın (%14,2), Büyükşehir, Yakuplu ve Adnan Kahveci mahallelerinden 29 kadın (%12,9), Gürpınar mahallesinden 28 kadın (%12,4), Dereağzı mahallesinden 21 kadın (%9,3), Cumhuriyet mahallesinden 19 kadın (%8,4), Marmara mahallesinden 17 kadın (%7,6), Barış mahallesinden 14 kadın (%6,2) ve son olarak Kavaklı mahallesinden 7 kadın (%3,1) olduğu görülmüştür.

Tablo 6*Kadınların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı*

	n	%
Bir	51	22,7
İki	82	36,4
Üç	52	23,1
Dört ve fazlası	28	12,4
Toplam	213	94,7
Çocuğu olmayan	12	5,3
	225	100,0

Çalışmaya katılan 225 kadının 213 tanesinin çocuğunun olduğu, 12 tanesinin çocuğunun olmadığı görölmektedir. Çocuk sayısı dağılımlarına bakıldığında 82 tanesinin (%36,4) iki çocuğu olduğu görölmüştür.

Tablo 7*Hanede Yaşayan Kişi Sayısı*

	n	%
1	1	,4
2	32	14,2
3	49	21,8
4	64	28,4
5	50	22,2
6	17	7,6
7	7	3,1
8	3	1,3
10	2	,9
Toplam	225	100,0

Çalışmaya katılan 225 tane kadından 64 tanesinin (%28,4) hanesinde yaşayan kişi sayısı 4'tür. Tabloya bakıldığında sosyal yardımlara müracaat 225 kadından büyük çoğunluğunun çekirdek aile yapısında olduğu, ailelerin ebeveyn ve çocuklardan oluşan aileler olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Hanede Engel Durumu

	n	%
Evet	41	18,2
Hayır	184	81,8
Toplam	225	100,0

Tablo 8'e göre çalışmaya katılan kadınların 41 tanesinin (%18,2) hanesinde engelli birey var iken, 184 tanesinin (%81,8) hanesinde engelli birey bulunmamaktadır.

Tablo 9

Kadınların Eğitim Durumu

	n	%
Eğitim Görmemiş	21	9,3
Okuma Yazma Biliyor	12	5,3
İlkokul Terk	2	,9
İlkokul Mezunu	99	44,0
Ortaokul Mezunu	32	14,2
Lise Terk	1	,4
Lise Mezunu	41	18,2
Üniversite Terk	3	1,3
Üniversite Mezunu	14	6,2
Toplam	225	100,0

Çalışmaya katılan 225 kadından 21 tanesi (%9,3) hiç eğitim görmemiş, 12 tanesi (%5,3) okuma yazma seviyesinde eğitim almış, 2 tanesi (%,9) ilkokul terk, 99 tanesi (%44,0) ise ilkokul mezunudur. Tabloda görüldüğü gibi yüksek öğrenim gören kadın sayısı 14'tür. (%6,2)

Tablo 10

Kadınların Çalışma Durumu

	n	%
Evet	38	16,9
Hayır	187	83,1
Toplam	225	100,0

Çalışmaya katılan kadınların 187 tanesi (%83,1) herhangi bir ücretli işte çalışmamaktadır.

Tablo 11

Kadınların Meslek Durumu

	n	%
İşçi	17	7,6
Esnaf	1	,4
Serbest Meslek	16	7,1
Ticaret	1	,4
Ev Kadını	187	83,1
Diğer	3	1,3
Toplam	225	100,0

Kadınların meslek durumuna bakıldığında 225 kadından 187 tanesinin (%83,1) ev kadını olduğu, çalışanların ise 17 tanesinin (%7,6) işçi olduğu görülmektedir.

Tablo 12*Kadınların gelir durumu*

	n	%
0-1600 TL	59	26,2
1601-2000 TL	15	6,7
2001-3500 TL	1	,4
Toplam	75	33,3
Hiç geliri olmayan	150	66,7
Toplam	225	100,0

Kadınların 150 (%66,7)'sinin hiç geliri olmadığı çalışanlar arasında 59 (%26,2)'unun 0-1600 TL arasında gelir elde ettiği görülmektedir.

Tablo 13*Kadınların çalışmama nedeni*

	n	%
Emekli	11	4,9
İşsizlik	26	11,6
Aile Baskısı	1	,4
Çocuk Faktörü	93	41,3
Engel Durumu/Kronik Hastalık	55	24,4
Diğer	2	,9
Toplam	188	83,6
Aktif çalışan	37	16,4
Toplam	225	100,0

Çalışmayan kadınların 93'ünün (%41,3) çocuk bakımı yüzünden çalışmadıkları görülürken 55'i (%24,4) hanede engelli bir birey olması ya da kronik hastalığa sahip olmaktan dolayı çalışmamaktadır.

Tablo 14*Eşlerin Eğitim Durumu*

	n	%
Eğitim Görmemiş	4	1,8
Okuma Yazma Biliyor	4	1,8
İlkokul Mezunu	97	43,1
Ortaokul Mezunu	20	8,9
Lise Terk	3	1,3
Lise Mezunu	22	9,8
Üniversite Mezunu	10	4,4
Toplam	160	71,1

Kadınların eşlerinin eğitim durumuna bakıldığında 97(%43,1)'sinin ilkokul mezunu olduğu, 4(%1,8)'ünün hiç eğitim görmediği, 10(%4,4)'unun ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 15*Eşlerin Çalışma Durumu*

	n	%
Evet	115	51,1
Hayır	45	20,0
Toplam	160	71,1

Kadınların eşlerinin 115 (%51,1)'inin ücretli bir işte çalıştığı, 45 (%20,0)'inin ücretli bir işte çalışmadıkları görülmektedir.

Tablo 16*Eşlerin Mesleği*

	n	%
İşçi	95	42,2
Esnaf	1	,4
Devlet Memuru	1	,4
Serbest Meslek	17	7,6
Ticaret	1	,4
Toplam	115	51,1

Çalışan 115 eşten 95 tanesi (%42,2) işçi olarak çalışmaktadır. Serbest meslek kategorisinde olanlar sigortasız günlük işlerde çalışanları (taksicilik, taşıma işleri, günlük inşaat işleri) kapsamaktadır.

Tablo 17*Eşlerin Çalışmama Nedeni*

	n	%
Emekli	11	4,9
İşsizlik	21	9,3
Engel Durumu/Kronik Hastalık	5	2,2
Diğer	8	3,6
Toplam	45	20,0

Çalışmayan 45 eşin 21 tanesi (%9,3) iş bulamadığı için çalışmamaktadır.

Tablo 18*Oturulan Konutun Mülkiyet Durumu*

	n	%
Kendi Evi	34	15,1
Kira	153	68,0
Görevli Dairesi	21	9,3
Lojman	1	,4
Yakınına Ait	16	7,1
Toplam	225	100,0

Kadınların oturdukları evlerin 153 tanesinin (%68,0) kira olduğu, ev sahibi olan 34 kişinin (%15,1) olduğu, 21 tanesinin(%9,3) oturdukları konutun görevli dairesinde oturdukları ve kira ödemedikleri görülmektedir.

Tablo 19*Hanede Alkol-Madde Bağımlılığı ve Psikolojik Rahatsızlık Durumu*

		n	%
Alkol Bağımlılığı	Evet		
	Hayır	225	100
	Toplam	225	100
Madde Bağımlılığı	Evet	4	1,8
	Hayır	221	98,2
	Toplam	225	100
Psikolojik Rahatsızlık	Evet	18	8
	Hayır	207	92
	Toplam	225	100

Çalışmaya katılanların hanelerinde yaşayanların alkol bağımlılığı bulunmadığı görülmektedir. Çalışmaya katılan 225 kadından 221 tanesinin (%98,2) hanesinde madde bağımlısı birey olmadığı, 4 tanesinin (%1,8) hanesinde madde bağımlısı birey

bulunduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan 225 kadından 207 tanesinin (%92,0) hanesinde psikolojik rahatsızlığı olan ve ilaçlı tedavi gören birey olmadığı, 18 tanesinin (%8,0) hanesinde psikolojik rahatsızlığı olan birey bulunduğu görülmektedir.

3.2.Olumsuz Yaşam Olayları Listesi

Olumsuz Yaşam Olayları Listesi Çocuk ve Gençler için kullanılan Yaşam Olayları Listesinin (Brand ve Johnson, 1982) kısaltılmış formudur (Goodman ve Ark, 1998, Kaynak: Metin ve Ark., 2017). Yaşam Olayları Listesi, olumlu ve olumsuz 46 yaşam olayından oluşurken, kısaltılmış Olumsuz Yaşam Olayları Listesi 26 maddeliktir ve aile, ebeveyn ve arkadaşlarla ilgili şahit olunan ya da maruz kalınan olumsuz yaşam olaylarını içermektedir. Yaşam Olayları Listesinde katılımcılara olayların son bir yıl içinde yaşanıp yaşanmadığı sorulmakta; yaşanan olayın ‘olumlu’ ‘olumsuz’ olarak sınıflandırılması, olayın bireyde bıraktığı etkinin derecesinin ‘1=hiç’, ‘2=biraz’, ‘3=çok’, ‘4=çok fazla’ şeklindeki 4’lü likert tipi ölçek üzerine işaretlenmesi istenmektedir. Ölçeğin, yapılan araştırmanın içeriğine göre birden farklı şekilde puanlanması mümkündür Bu çalışmada, kısaltılmış Olumsuz Yaşam Olayları Listesi kullanıldığı için olayların ‘olumlu’ veya ‘olumsuz’ şeklinde sınıflandırılması istenmemiş; katılımcıların çocukluklarından bugüne dek deneyimledikleri yaşam olayları sorgulanmış, son bir yıl içinde olup olmaması baz alınmamıştır. Katılımcılardan yaşadıkları olaylara derecelerine göre işaretlemeleri istenerek; “hiç, biraz, çok, çok fazla” etkilenilen yaşam olaylarının sayısı toplanarak ‘etkilenilen olumsuz yaşam olayı’ puanı elde edilmiştir (Metin ve Ark., 2017).

Ölçekten alınan yüksek puanlar, etkilenilen olumsuz yaşam olayı sayısının fazla olduğuna işaret etmektedir. Araştırmanın bulguları sunulurken kullanılan ‘olumsuz yaşam olayları’ ifadesi, ‘etkilenilen olumsuz yaşam olayları’ na karşılık gelmektedir. Liste maddeleri araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiş; iki dile de hâkim iki araştırmacının katkısıyla çeviri-geri çeviri işlemleri yapılmış; çeviriler arasındaki farklılık ve tutarlılıklar gözden geçirilerek listeye son şekli verilmiştir. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Anket-Araştırma-Uygulama Komisyonu’nun talebi ile listedeki ‘kız arkadaştan /erkek arkadaştan ayrılma’ ve ‘yakın arkadaştan uzaklaşma’ maddeleri

‘Sevdiğin bir arkadaştan ayrılma/uzaklaşma’ şeklinde birleştirilmiştir. Liste, maddelerin anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla yirmi öğrenciden oluşan bir gruba uygulandıktan sonra tüm örneklem grubuna uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .76 bulunmuş olup, kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu görülmüştür (Metin ve Ark., 2017).

3.3.Aile Değerlendirme Ölçeği

Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assessment Device-FAD) Amerika Birleşik Devletlerinde Brown Hastanesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ve İnsan Davranışları Bölümü ile Butler Hastanesi tarafından (1983) Aile Araştırma Programı çerçevesinde geliştirilmiştir. Aile Değerlendirme Ölçeği, ailenin fonksiyonlarını hangi konularda yerine getirebildiğini veya getiremediğini belirler ve ailenin sorun alanlarını tespit eder (Bulut, 1993). Aile Değerlendirme Ölçeğinin Türkiye’deki geçerlik ve güvenilirlik çalışması 1990 yılında Bulut tarafından yapılmış olup, yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin orijinalden farklı olmadığına ilişkin bulgular saptanmıştır.

Aile Değerlendirme Ölçeği ailelerin problem çözme becerileri, duygusal tepki boyutu, iletişim boyutu, aile içindeki roller, aile içinde gereken ilginin gösterilmesi, davranışın kontrolü, aile içi genel fonksiyonlar olmak üzere yedi boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte toplamda 60 ifade yer almaktadır. İfadeler kolay ve anlaşılır olmasına rağmen kadınların bir kısmının okuryazarlığının olmaması nedeni ile araştırmacı tarafından okunarak işaretlenmiştir.

Ölçekte bulunan her madde aile yaşamına ilişkin olumlu ve olumsuz cümleden meydana gelmektedir. Verilen cevapların ortalamaları alınarak alt boyutlar hesaplanmaktadır. Ortalamalar 1’e yakınsa değerlendirme olumludur. Katılımcılar kendilerini tanımlayan soruları dörtlü likert tipi ölçeğini kullanarak cevaplandırmaktadır. Katılımcılar görüşlerini her ifade için “aynen katılıyorum” (4), “büyük ölçüde katılıyorum” (3), “biraz katılıyorum” (2), “hiç katılmıyorum” (1) seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmektedirler. Ölçeğin değerlendirilmesinde, “aynen katılıyorum” seçeneği en sağlıklı aile işlevlerini, “hiç katılmıyorum” seçeneği

ise en sağlıklı aile işlevini göstermektedir. Sağlıklı ifadeler 1 ile 4 arasında puanlanırken, sağlıksız ifadeler dörtten bire doğru puanlanmaktadır. Ölçeğin hesaplanmasında elde edilen puanlar, her alt boyut için toplanarak ortalaması alınmaktadır. Eğer her bir boyutun içerdiği maddelerin %40'ından fazlası cevapsız bırakılmışsa, ölçeğin ortalama puanı hesaplanmamaktadır (Bulut, 1993).

Bulut ölçeğin uygulanma süresini 20 dakika olarak belirlemiştir. Kadınlara ölçek uygulanırken bazı ifadelerin anlaşılmadığı görölmüş kadınlara örnekler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle kadınların "Ailemizde acil bir durum olsa şaşırıp kalırız, Ailemiz bir problemi çözdükten sonra bu çözümlün işe yarayıp yaramayacağını tartışır, Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir" ifadelerinde cevap vermekte zorluk çektikleri, ifadeleri tam anlamadıkları görölmüştür. Kadınların özellikle "bir problem çözümlünden sonra bu çözüm ile ilgili ailenin tartışması" konusunda bir fikirlerinin olmadığı, araştırmacıya ailelerin problem çözüme becerilerinin içselleştirilmesi ve sonraki problemler için uygulanması aşamasında eksiklik olduğu hissini uyandırmıştır.

Bu çalışmada her bir alt ölçek için güvenilirlik testleri yapılmış, cronbach alpha değerleri hesaplanmıştır. Her bir alt ölçek için cronbach alpha değerleri şu şekildedir: Problem çözüme için α değer 0,791, iletişim için α değer 0,783, aile içi roller için α değer 0,662, duygusal tepki verebilme için α değer 0,681, gereken ilgiyi gösterme için α değer 0,334 iken güvenilirlik testinden 5. ve 25. Sorular çıkarılarak yeniden hesaplandı ve yeni α değer 0,655 bulunarak güvenilirlik artırılmıştır. Davranış kontrolü için α değer 17.soru çıkarılarak 0,562'ye yükseltilmiştir. Aile içi genel işlevler için α değer 0,822 olarak bulunmuştur.

4. BÖLÜM: BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya dair bulgular paylaşılacaktır. Sosyal yardımlara müracaat eden kadınların geçmiş deneyimlerini anlamak adına uygulanan Olumsuz Yaşam Olayları Listesi, aile içi ilişkilerini anlamak adına uygulanan Aile Değerlendirme Ölçeği ve son olarak demografik bilgilerden yola çıkarak oluşturulan çapraz tablolar bu bölümde sunulacaktır.

4.1.Olumsuz Yaşam Olaylarına Dair Bulgular

Çalışmada sosyal yardımlara başvuran kadınların olumsuz yaşam deneyimlerini anlamak adına 25 sorudan oluşan “Olumsuz Yaşam Deneyimleri” ölçeği uygulanmıştır. Ölçek kadınların geçmiş yaşantısından bugüne kadar yaşadıkları deneyimlerden varsa olumsuz olanları tespit etmek ve etkilenme derecelerine bakmak için kullanılmıştır. Ayrıca bu deneyimlerin kendilerini aile hayatı içerisinde nasıl etkilediğini, aile işlevlerinde herhangi bir bozulmaya sebep olup olmadığını görmek araştırmanın varsayımını anlamlandırmak açısından önemlidir. Aşağıdaki tablolarda kadınlara sorulan 25 sorunun da sonuçları paylaşılmış olup, aile içi ilişkileri anlamak için aralarından en çok etkilenilen olumsuz yaşam olayları seçilerek analizleri yapılmıştır.

Tablo 20*Olumsuz Yaşam Olayları 1-10 arası*

		n	%
Ciddi Bir Hastalık Geçirme veya Yaralanma	Hayır	137	60,9
	Evet	88	39,1
Bir Suç veya Kazaya Şahit Olma	Hayır	197	87,6
	Evet	28	12,4
Şiddete/Saldırıya/Kötü Muameleye Maruz Kalma	Hayır	166	73,8
	Evet	59	26,2
Yakın Bir Arkadaşının Ciddi Bir Hastalığa Yakalanması veya Kaza Geçirmesi	Hayır	190	84,4
	Evet	35	15,6
Yakın Bir Arkadaşının Ölümü	Hayır	176	78,2
	Evet	49	21,8
Sevdiği Bir Arkadaştan Ayrılma/Uzaklaşma	Hayır	162	72
	Evet	63	28
Yeni Bir Okula Başlama	Hayır	193	85,8
	Evet	32	14,2
Ailesinin Bir Yere Taşınması	Hayır	125	55,6
	Evet	100	44,4
Aile Üyelerinden Birinde Zararlı Alışkanlıkların Bulunması	Hayır	178	79,1
	Evet	47	20,9
Aile Üyelerinden Birinin Zihinsel/Duygusal Sorunlarının Olması	Hayır	167	74,2
	Evet	58	25,8

Tabloya bakıldığında kadınların 88(%39,1)'inin ciddi bir hastalık geçirdiği veya yaralandığı, 59(%26,2)'unun şiddete maruz kaldığı, 63(%28)'ünün yakın bir arkadaşından ayrıldığı, 32(%14,2)'sinin yeni bir okula başladığı, 100(%44,4)'ünün ailesinin yeni bir yere taşındığı, 47(%20,9)'sinin ailesinde zararlı alışkanlıkları olan bireyin bulunduğu ve 58(%25,8)'inin aile üyelerinden birinin zihinsel sorunlarının olduğu görülmektedir.

Tablo 21*Olumsuz Yaşam Olayları 11-20 arası*

		n	%
Aile Üyelerinden Birinin Ciddi Bir Hastalığa Sahip Olması/Kaza Geçirmesi	Hayır	125	55,6
	Evet	100	44,4
Ailede Birinin Ölümü	Hayır	81	36
	Evet	144	64
Ailede Yeni Bir Kız/Erkek Kardeşin Doğması	Hayır	72	32
	Evet	153	68
Ailede Birinin Tutuklanması	Hayır	197	87,6
	Evet	28	12,4
Ailede Kardeşlerin Evden Ayrılması	Hayır	99	44
	Evet	126	56
Anne-Babanın Eskisinden Daha Fazla Tartışması	Hayır	200	88,9
	Evet	25	11,1
Anne-Babanın Ayrılık (Boşanma Olmadan) Durumu	Hayır	217	96,4
	Evet	8	3,6
Anne-Babanın Boşanması	Hayır	223	99,1
	Evet	2	0,9
Anne-Babasının Yeniden Evlenmesi	Hayır	223	99,1
	Evet	2	0,9
Ebeveynlerden Birinin Sık Sık Eve Gelmemesi	Hayır	202	89,8
	Evet	23	10,2

Tabloya bakıldığında kadınların 100(%44,4)'ünün aile üyelerinden birinin ciddi hastalığa sahip olduğu, 144(%64)'ünün ailesinde birinin vefat ettiği, 153(%68)'ünün yeni bir kardeşinin doğduğu, 28(%12,4)'inin ailesinde birinin tutuklandığı, 126(%56)'sının hanesinden kardeşlerinin ayrıldığı görülmektedir.

Tablo 22*Olumsuz Yaşam Olayları 21-25 arası*

		n	%
Anne veya Babanın İş Kaybı Durumu	Hayır	145	64,4
	Evet	80	35,6
Maddi Durumda Kötüye Gidiş	Hayır	48	21,3
	Evet	177	78,7
Anne veya Babanın Yeni İşe Girmesi	Hayır	181	80,4
	Evet	44	19,6
Anne-Babanın Yasalarla İlgili (haciz vs.) Durumu	Hayır	205	91,1
	Evet	20	8,9
Anne veya Babanın Cezaevine Girme Durumu	Hayır	224	99,6
	Evet	1	0,4

Tabloya bakıldığında kadınların 80(%35,6)'inin anne veya babasının iş kaybı yaşadığı, 177(%78,7)'sinin maddi durumda kötüye gidiş yaşadığı, 44(%19,6)'ünün anne veya babasının yeni işe girdiği görülmektedir.

Tabloların geneline bakıldığında en çok deneyimlenen olumsuz yaşam olayının “maddi durumda kötüye gidiş” olduğu görülmektedir. Kadınların 177 tanesi bu soruya Evet yanıtını vermiştir. En az deneyimlenen yaşam olayının ise “anne veya babanın cezaevine girmesi” olduğu görülmüştür. Yalnızca 1 kadının anne veya babası tutukluluk durumu yaşamıştır.

4.2.Olumsuz Yaşam Olaylarının ADÖ Alt Boyutları ile t-Testi Analizleri

Kadınlara uygulanan Aile İçi Değerlendirme Ölçeğinin maddeleri puanlaması yapılarak 7 alt boyutta toplanmıştır. Bu boyutlar aile içi ilişkilerin kategorize edilmiş halleridir. Araştırmanın diğer varsayımı; sosyal yardıma müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimlerinin fazla olduğu ve bu deneyimlerin aile içi ilişkilerde bozulmalara ve zayıflamalara yol açtığıdır. Aşağıdaki tablolarda olumsuz yaşam deneyimleri (etkilenilen yaşam olayları seçilerek) ile ADÖ alt boyutları analizleri yer almaktadır.

Tablo 23*ADÖ'nün alt boyutlarının "Ciddi Bir Hastalık Geçirme veya Yaralanma Durumu" ile ilişkisi*

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	137	1,7895	,58831	-1,730	,085
	evet	88	1,9110	,45971		
İletişim	hayır	137	1,8232	,51530	-1,384	,168
	evet	88	1,9167	,45959		
Roller	hayır	137	2,3484	,55392	-1,236	,218
	evet	88	2,4380	,49305		
Duygusal tepki verebilme	hayır	137	1,7263	,48664	,162	,871
	evet	88	1,7159	,43488		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	137	2,3180	,39580	,375	,708
	evet	88	2,2987	,34563		
Davranış kontrolü	hayır	137	1,8896	,46846	-1,941	,054*
	evet	88	2,0341	,58897		
Genel işlevler	hayır	137	1,5286	,44159	-1,637	,103
	evet	88	1,6241	,40293		

*p<,05

Kadınların ciddi bir hastalık geçirme veya yaralanma durumunun aile içi ilişkilerin alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; davranış kontrolü ile arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [t(223)=-1,941, p<,05]. Buna göre kadınların ciddi bir hastalık geçirme durumu arttıkça davranış kontrolü becerilerinde aldığı puan artmaktadır. Davranış kontrolü işlevinde puanın artması işlevin bozulması ve zayıflaması anlamına gelmektedir. Buna göre ciddi bir hastalık geçiren kadınların aile içinde problem çözme işlevi (\bar{x} =2,034 SS= .588) ciddi bir hastalık geçirmeyen kadınlardan (\bar{x} =1,889, SS= .468) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Diğer alt boyutlar olan problem çözme [t(223)=-1,730, p>,05], iletişim [t(223)=-1,384, p>,05], roller [t(223)=-1,236, p>,05], duygusal tepki verebilme [t(223)=,162, p>,05], gerekli ilgiyi gösterme [t(223)=-,375, p>,05] ve genel işlevler [t(223)=-1,637,

$p > ,05]$ ile kadınların ciddi bir hastalık geçirme veya yaralanma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 24

ADÖ'nün alt boyutlarının "Şiddete/Saldırıya/Kötü Muameleye Maruz Kalma Durumu" ile ilişkisi

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	166	1,7932	,51678	-2,044	,042*
	evet	59	1,9605	,60120		
İletişim	hayır	166	1,8059	,46961	-2,777	,006**
	evet	59	2,0113	,53713		
Roller	hayır	166	2,3505	,51214	-1,564	,119
	evet	59	2,4761	,57752		
Duygusal tepki verebilme	hayır	166	1,7159	,44769	-,320	,750
	evet	59	1,7401	,51813		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	166	2,2892	,36479	-1,429	,154
	evet	59	2,3705	,40416		
Davranış kontrolü	hayır	166	1,9021	,48678	-1,936	,056
	evet	59	2,0699	,59915		
Genel işlevler	hayır	166	1,5166	,39772	-2,690	,009**
	evet	59	1,7048	,48228		

** $p < ,01$, * $p < ,05$

Kadınların şiddete/saldırıya/kötü muameleye maruz kalma durumu ile aile içi ilişkilerin alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; problem çözme ile şiddete maruz kalma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)=-2,044$, $p < ,05]$ Buna göre aile içi şiddet arttıkça problem çözme becerilerinde aldığı puan artmaktadır. Problem çözme becerilerinde puanın artması işlevin bozulması ve zayıflaması anlamına gelmektedir. Buna göre şiddete maruz kalan kadınların aile içinde problem çözme işlevi ($\bar{x}=1,961$, $SS= .601$) şiddete maruz kalmayan kadınlardan ($\bar{x}=1,793$, $SS= .516$) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Diğer bir alt boyut olan iletişim ile şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)=-2,777$, $p<,01$] Buna göre, ailenin iletişim işlevi, aile üyelerinin şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumunun olması ($\bar{x} = 2,011$, $SS = .537$), aile üyelerinin şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumunun olmamasına ($\bar{x} = 1,805$, $SS = .469$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır. Burada şiddete maruz kalan kadınların aile içi ilişkilerinde iletişim işlevinin bozulduğu ya da zayıfladığı görülmektedir.

Diğer bir alt boyut olan genel işlevler ile şiddete maruz kalma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)= -2,690$, $p<,01$] Veriye göre, ailedeki genel işlevler, aile üyelerinin şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumunun olması ($\bar{x} = 1,704$, $SS = .482$), aile üyelerinin şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumunun olmamasına ($\bar{x} = 1,516$, $SS = .397$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır. Kadınların şiddete maruz kalma durumunun aile içindeki genel işlevleri bozduğu ya da zayıflattığı görülmektedir.

Diğer bir alt boyut olan davranış kontrolü ile şiddete maruz kalma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlılığa yakın bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)= -1,936$, $p=,056$] Buna göre, ailedeki davranış kontrolü işlevi, aile üyelerinin şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumunun olması ($\bar{x} = 2,069$, $SS = .599$), aile üyelerinin şiddete/kötü muameleye maruz kalma durumunun olmamasına ($\bar{x} = 1,902$, $SS = .486$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır. Kadınların şiddete maruz kalma durumunun aile içindeki davranış kontrolü işlevini bozduğu ya da zayıflattığı düşünülebilir.

Kadınların şiddete maruz kalma durumu ile ADÖ'nün duygusal tepki verebilme [$t(223)= -.320$, $p>,05$], gerekli ilgiyi gösterme [$t(223)= -1,429$, $p>,05$] ve roller [$t(223)= -1,564$, $p>,05$] alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 25

ADÖ'nün alt boyutlarının "Aile Üyelerinden Birinin Zararlı Alışkanlıklarının(Alkol, Madde, Sigara) Bulunması" ile ilişkisi

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	178	1,7743	,51388	-3,446	,001**
	evet	47	2,0745	,59264		
İletişim	hayır	178	1,8258	,48423	-2,012	,045*
	evet	47	1,9882	,52076		
Roller	hayır	178	2,3320	,51717	-2,871	,004**
	evet	47	2,5783	,54592		
Duygusal tepki verebilme	hayır	178	1,7022	,44572	-1,253	,212
	evet	47	1,7979	,53493		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	178	2,2889	,37871	-1,679	,095
	evet	47	2,3921	,35927		
Davranış kontrolü	hayır	178	1,9396	,52350	-,363	,717
	evet	47	1,9707	,52338		
Genel işlevler	hayır	178	1,5201	,37260	-2,513	,015*
	evet	47	1,7394	,56669		

**p<,01, *p<,05

Kadınların aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması durumu ile aile içi ilişkilerin alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; problem çözme ile aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [t(223)=-3,446, p<,01]. Buna göre, ailenin problem çözebilme işlevi, aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması ($\bar{x} = 2,074$, SS = .593), aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunmamasına ($\bar{x} = 1,774$, SS = .514) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan iletişim boyutu ile aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [t(223)=-2,012, p<,05] Buna göre, ailenin iletişim işlevi, aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması ($\bar{x} = 1,988$, SS = .520), aile üyelerinden

birinin zararlı alışkanlıklarının bulunmamasına ($\bar{x} = 1,825$, $SS = .484$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan roller boyutu ile aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [$t(223)=-2,871$, $p<,01$]. Buna göre aile içi roller, aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması ($\bar{x} = 2,578$, $SS = .545$), aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunmamasına ($\bar{x}=2,332$, $SS= .517$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan genel işlevler boyutu ile aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [$t(223)=-2,513$, $p<,05$] Buna göre aile içi genel işlevler, aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması ($\bar{x} = 1,739$, $SS = .566$), aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunmamasına ($\bar{x}= 1,520$, $SS= .372$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır. Buradan hareketle ailesinde zararlı alışkanlıkları bulunan bireylerin olması durumu aile içi genel işlevlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Öte yandan aynı durum ile ADÖ'nün diğer alt boyutları olan duygusal tepki verebilme [$t(223)=-1,253$, $p>,05$] , gereken ilgiyi gösterme [$t(223)=-1,679$, $p>,05$] ve davranış kontrolü [$t(223)=-,363$, $p>,05$] arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 26

ADÖ'nün alt boyutlarının "Aile Üyelerinden Birinin Zihinsel/Duygusal Sorunlarının Olması" ile ilişkisi

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	167	1,7904	,53616	-2,201	,029*
	evet	58	1,9713	,54802		
İletişim	hayır	167	1,7957	,49108	-3,364	,001***
	evet	58	2,0441	,46397		
Roller	hayır	167	2,3168	,53223	-3,257	,001***
	evet	58	2,5752	,48506		
Duygusal tepki verebilme	hayır	167	1,7056	,47668	-,908	,365
	evet	58	1,7701	,43464		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	167	2,2703	,37174	-2,756	,006**
	evet	58	2,4261	,36836		
Davranış kontrolü	hayır	167	1,8892	,48711	-2,571	,012*
	evet	58	2,1099	,58727		
Genel işlevler	hayır	167	1,5264	,41617	-2,369	,019*
	evet	58	1,6796	,44667		

***p<,001, **p<,01, *p<,05

Kadınların aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması durumu ile aile içi ilişkilerin alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; problem çözme ile aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [t(223)=-2,201, p<,05] Buna göre aile içi problem çözme işlevi, aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması ($\bar{x} = 1,971$, SS = ,548), aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmamasına ($\bar{x}=1,790$, SS= ,548) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan iletişim boyutu ile aile üyelerinden zihinsel/duygusal sorunlarının olması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [t(223)=-3,364, p<,001] Buna göre aile içi iletişim, aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması ($\bar{x} = 2,044$, SS = ,463), aile üyelerinden

birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmamasına ($\bar{x}=1,795$, $SS= .491$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan roller boyutu ile aile üyelerinden zihinsel/duygusal sorunlarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [$t(223)=-3,257$, $p<,05$, $p<,001$] Buna göre aile içi roller, aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması ($\bar{x} = 2,575$, $SS = .485$), aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmamasına ($\bar{x}=2,316$, $SS= .532$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan gerekli ilgiyi gösterme boyutu ile aile üyelerinden zihinsel/duygusal sorunlarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [$t(223)=-2,756$, $p<,05$, $p<,01$] Buna göre aile içinde gerekli ilgiyi gösterme işlevi, aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması ($\bar{x} = 2,426$, $SS = .368$), aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmamasına ($\bar{x}=2,270$, $SS= .371$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan davranış kontrolü boyutu ile aile üyelerinden zihinsel/duygusal sorunlarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [$t(223)=-2,571$, $p<,05$] Buna göre aile içi davranış kontrolü işlevi, aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması ($\bar{x} = 2,109$, $SS = .587$), aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmamasına ($\bar{x}=1,889$, $SS= .487$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan genel işlevler boyutu ile aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [$t(223)=-,908$, $p<,05$] Buna göre aile içi genel işlevler, aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması ($\bar{x} = 1,679$, $SS = .446$), aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmamasına ($\bar{x}=1,526$, $SS= .416$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır. Buradan hareketle ailesinde zararlı alışkanlıkları bulunan aile bireylerinin var olması durumu aile içi genel işlevleri olumsuz yönde etkilemektedir.

ADÖ alt boyutlarından duygusal tepki verebilme boyutu ile aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. [$t(223)=-2,571$, $p>,05$]

Tablo 27

ADÖ'nün alt boyutlarının "Aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçirmesi" ile ilişkisi

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	125	1,7880	,54558	-1,517	,131
	evet	100	1,8983	,53806		
İletişim	hayır	125	1,7964	,46475	-2,161	,032*
	evet	100	1,9389	,52268		
Roller	hayır	125	2,3047	,52936	-2,512	,013**
	evet	100	2,4818	,52047		
Duygusal tepki verebilme	hayır	125	1,6760	,46629	-1,670	,096
	evet	100	1,7800	,46171		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	125	2,2571	,37490	-2,402	,017*
	evet	100	2,3771	,36915		
Davranış kontrolü	hayır	125	1,9330	,53093	-,420	,675
	evet	100	1,9625	,51385		
Genel işlevler	hayır	125	1,5180	,39819	-1,886	,061
	evet	100	1,6258	,45866		

*p<,05

Kadınların aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçirmesi ile aile içi ilişkilerin alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; roller alt boyutu ile anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. [t(223)=-2,512, p<,05] Buna göre roller işlevi, aile üyeleri ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçiren kadınların ($\bar{x} = 2,481$, SS = .520), bu durumu deneyimlemeyen kadınlara ($\bar{x} = 2,304$, SS= .529) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Yine tabloya bakıldığında hanede ciddi bir hastalığın olması ile gereken ilgiyi gösterme alt boyutu arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. [t(223)= -2,402, p<,05]. Buna göre gereken ilgiyi gösterme işlevi, aile üyeleri ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçiren kadınların ($\bar{x} = 2,377$, SS = .369), bu durumu deneyimlemeyen kadınlara ($\bar{x} = 2,257$, SS= .374) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir alt boyut olan iletişim ile hanede ciddi bir hastalığın olması arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $[t(223) = -2,161, p < ,05]$. Buna göre iletişim işlevi, aile üyeleri ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçiren kadınların ($\bar{x} = 1,938, SS = .522$), bu durumu deneyimlemeyen kadınlara ($\bar{x} = 1,796, SS = .464$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Diğer bir boyut olan genel işlevler ile hanede ciddi bir hastalığın olması arasında ise anlamlılığa yakın bir fark olduğu görülmektedir. $[t(223) = -2,402, p = ,061]$. Veriye bakıldığında aile içi genel işlevler, aile üyelerinde ciddi bir hastalık olmasının ($\bar{x} = 1,625, SS = .458$), hanede ciddi bir hastalık olmamasına ($\bar{x} = 1,518, SS = .398$) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Kadınların aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçirmesi ile ADÖ'nün problem çözme $[t(223) = -1,517, p > ,05]$, duygusal tepki verebilme $[t(223) = -1,670, p > ,05]$, davranış kontrolü $[t(223) = -0,420, p > ,05]$ arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 28*ADÖ'nün alt boyutlarının "Ailede birinin ölümü" ile ilişkisi*

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	81	1,7675	,52087	-1,442	,151
	evet	144	1,8762	,55426		
İletişim	hayır	81	1,7558	,47998	-2,385	,018*
	evet	144	1,9182	,49586		
Roller	hayır	81	2,2795	,51502	-2,219	,027*
	evet	144	2,4419	,53363		
Duygusal tepki verebilme	hayır	81	1,6893	,47122	-,794	,428
	evet	144	1,7407	,46383		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	81	2,3051	,36404	-,160	,873
	evet	144	2,3135	,38425		
Davranış kontrolü	hayır	81	1,8318	,45679	-2,618	,010**
	evet	144	2,0104	,54706		
Genel işlevler	hayır	81	1,5021	,41036	-1,684	,094
	evet	144	1,6019	,43569		

**p<,01, *p<,05

Kadınların aile üyelerinden birinin ölümünün ADÖ'nün alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; iletişim [t(223)=-2,385, p<,05], roller [t(223)=-2,219, p<,05] ve davranış kontrolü [t(223)=-2,618, p<,01] arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre aile içi iletişim işlevi, ailede birinin ölümünü deneyimleyen kadınlarda (\bar{x} = 1,918, SS = .495), hanede birinin ölümünü deneyimlemeyenlere (\bar{x} = 1,755, SS= .479) göre anlamlı derecede bozulmaktadır. Yine aynı şekilde aile içi roller işlevi, aile içinde yakını kaybedenlerin (\bar{x} = 2,441, SS = .533), aile içinde yakını kaybetmeyenlere (\bar{x} = 2,279, SS= .515) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Tabloya göre ailesinde biri vefat eden kadınların aile içinde davranış kontrolü işlevi (\bar{x} = 2,010, SS= .547) bu durumu deneyimlemeyen kadınlardan (\bar{x} = 1,831, SS= .456) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ailede birinin ölümü aile içinde kadınların davranış kontrolü işlevinin bozulmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Tabloya bakıldığında ailede birinin ölümü ile ADÖ'nün diğer alt boyutları olan genel işlevler [t(223)=-1,684, p>,05)], gerekli ilgiyi gösterme [t(223)=-,160, p>,05)], duygusal tepki verebilme [t(223)=-,794, p>,05)], ve problem çözme [t(223)=-1,442, p>,05)] arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 29

ADÖ'nün alt boyutlarının "Ailede birinin tutuklanması" ile ilişkisi

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	197	1,8460	,54318	,657	,512
	evet	28	1,7738	,55410		
İletişim	hayır	197	1,8579	,48404	-,151	,880
	evet	28	1,8730	,57831		
Roller	hayır	197	2,3784	,52900	-,376	,707
	evet	28	2,4188	,55840		
Duygusal tepki verebilme	hayır	197	1,7242	,46726	,168	,867
	evet	28	1,7083	,46619		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	197	2,3183	,38892	,832	,282
	evet	28	2,2551	,27037		
Davranış kontrolü	hayır	197	1,9511	,51375	,382	,703
	evet	28	1,9107	,58912		
Genel işlevler	hayır	197	1,5643	,42461	-,151	,880
	evet	28	1,5774	,46311		

*p<,05

Kadınların aile üyelerinden birinin tutuklanmasının ADÖ'nün alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; hiçbir alt boyut ile anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Tablo 30*ADÖ'nün alt boyutlarının "Ebeveynlerden birinin sık sık eve gelmemesi" ile ilişkisi*

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	202	1,8111	,52880	-2,141	,033*
	evet	23	2,0652	,62913		
İletişim	hayır	202	1,8372	,48693	-2,040	,043*
	evet	23	2,0580	,53484		
Roller	hayır	202	2,3582	,52382	-2,123	,035*
	evet	23	2,6047	,56014		
Duygusal tepki verebilme	hayır	202	1,7219	,46264	-,026	,979
	evet	23	1,7246	,50654		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	202	2,3133	,37614	,332	,740
	evet	23	2,2857	,38526		
Davranış kontrolü	hayır	202	1,9462	,52691	,004	,996
	evet	23	1,9457	,49260		
Genel işlevler	hayır	202	1,5437	,40049	-2,325	,021*
	evet	23	1,7609	,60003		

*p<,05

Kadınların ebeveynlerinin eve sık sık gelmemesinin ADÖ'nün alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; problem çözme alt boyutu ile ebeveynlerin eve gelmemesi arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [t(223)=-2,141, p<,05]. Ebeveynleri eve sık sık gelmeyen kadınların ailelerinde problem çözme işlevi (\bar{x} = 2,065, SS= .629) bu durumu deneyimlemeyen kadınlardan (\bar{x} = 1,811, SS= .528) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailede ebeveynlerin sık sık eve gelmemesi aile içinde kadınların problem çözme işlevinin bozulmasında önemli bir etkiye sahiptir.

İletişim alt boyutu ile ebeveynlerin eve gelmemesi arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)=-2,040$, $p<,05$]. Ebeveynleri eve sık sık gelmeyen kadınların ailelerinde iletişim işlevi ($\bar{x}= 2,058$, $SS= .534$) bu durumu deneyimlemeyen kadınlardan ($\bar{x}= 1,837$, $SS= .486$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailede ebeveynlerin sık sık eve gelmemesi aile içi iletişim işlevinin bozulmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Diğer bir alt boyut olan roller boyutu ile ebeveynlerden birinin eve sık sık gelmemesi durumu arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)=-2,123$, $p<,05$]. Buna göre ebeveynleri eve sık sık gelmeyen kadınların ailelerinde roller işlevi ($\bar{x}= 2,604$, $SS= .560$) bu durumu deneyimlemeyen kadınlardan ($\bar{x}= 2,358$, $SS= .523$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailede ebeveynlerin sık sık eve gelmemesi aile içi roller işlevi zayıflamakta ya da bozulmaktadır.

Yine tabloya bakıldığında genel işlevler ile ebeveynlerden birinin eve sık sık gelmemesi arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$t(223)=-2,325$, $p<,05$] Ebeveynleri eve sık sık gelmeyen kadınların ailelerinde genel işlevler işlevinin ($\bar{x}= 1,760$, $SS= .600$) bu durumu deneyimlemeyen kadınlardan ($\bar{x}= 1,543$, $SS= .400$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında ebeveynlerin sık sık eve gelmemesi ile ADÖ'nün diğer alt boyutları olan davranış kontrolü [$t(223)=-,004$, $p>,05$], gerekli ilgiyi gösterme [$t(223)=-,332$, $p>,05$], ve duygusal tepki verebilme [$t(223)=-,026$, $p>,05$] arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Tablo geneline bakıldığında kadınların ebeveynlerinin eve sık sık gelmemesi durumunun aile içi ilişkilere ve aile işlevlerine olumsuz yönde etkisi olduğu görülmektedir.

Tablo 31*ADÖ'nün alt boyutlarının "Maddi durumda kötüye gidiş" ile ilişkisi*

		n	\bar{x}	SS	t	p
Problem Çözme	hayır	48	1,7500	,48378	-1,252	,212
	evet	177	1,8606	,55792		
İletişim	hayır	48	1,7662	,42216	-1,651	,102
	evet	177	1,8851	,51150		
Roller	hayır	48	2,1686	,44772	-3,582	,001*
	evet	177	2,4417	,53867		
Duygusal tepki verebilme	hayır	48	1,7187	,49364	-,058	,954
	evet	177	1,7232	,45982		
Gerekli ilgiyi gösterme	hayır	48	2,2798	,39312	-,637	,525
	evet	177	2,3188	,37232		
Davranış kontrolü	hayır	48	1,9688	,49833	,338	,736
	evet	177	1,9400	,53001		
Genel işlevler	hayır	48	1,5330	,34712	-,600	,549
	evet	177	1,5749	,44851		

*p<,01

Ailede maddi durumun kötüye gidişinin ADÖ'nün alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; roller ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. [t(223)=-3,582, p<0,01] Buna göre aile içi roller işlevi, maddi durumda kötüye gidiş olması ($\bar{x} = 2,441$, SS = .538), maddi durumda kötüye gidiş olmamasına ($\bar{x}=2,168$, SS= .447) göre anlamlı derecede bozulmaktadır.

Ailede maddi durumun kötüye gidişinin ADÖ'nün diğer alt boyutları problem çözme [t(223)=-1,252, p>0,05], iletişim [t(223)=-1,651, p>0,05], duygusal tepki verebilme [t(223)=-,058, p>0,05], gerekli ilgiyi gösterme [t(223)=-,637, p>0,05], davranış kontrolü [t(223)=-,338, p>0,05] ve genel işlevler [t(223)=-,600, p>0,05] ile arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

4.3. Demografik Veriler Işığında Çapraz Analizler

Tablo 32

Kadınların çocuk sahibi olma durumu ile çalışma durumu arasındaki ilişki

	Çalışma Durumu				X ²	p
	Evet		Hayır			
	n	%	n	%		
Evet	34	89,5	179	84	2,442	0,124
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Hayır	4	10,5	8	66,7	

*p<,05

Kadınların çocuk sahibi olması ve çalışma durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında çocuk sahibi olma ile çalışma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. (X²= 2,442, p>,05)

Tablo 33

Kadınların hanesinde engelli birey bulunması durumu ile çalışma durumu arasındaki ilişki

		Çalışma Durumu				X ²	p
		Evet		Hayır			
		n	%	n	%		
Engelli Birey Bulunması	Evet	2	4,9	39	95,1	5,153	0,23
	Hayır	36	19,6	148	80,4		

*p<,05

Kadınların hanesinde engelli bir birey bulunması ve kadınların çalışma durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (X²= 5,153, p>,05).

5.BÖLÜM: TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada Beylikdüzü Belediyesi'nin sosyal yardımlar birimine müracaat eden kadınlarla görüşülmesi hedeflenmiş ve 225 kadın ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan kadınlar, araştırmacının sosyal yardım formu doldurmak üzere hanelerine ziyaret düzenlediği kadınlardır. Araştırma kapsamında sosyal yardımlara müracaat eden kadınların sosyo demografik özellikleri, aile içi ilişkileri, olumsuz yaşam deneyimleri incelenmiştir. Bu bölümde, araştırma örneklemini oluşturan kadınların sosyo demografik özellikleri, aile içi ilişkiler alt boyutlarına ait bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1.Araştırmaya Katılan Kadınların Sosyo Demografik Özelliklerinin İncelenmesi

Araştırmanın ilk hipotezi sosyal yardımlara müracaat eden kadınların sosyoekonomik seviyesinin düşük olduğudur. Araştırmaya katılan kadınların gelir durumuna bakıldığında büyük kısmının hiçbir geliri olmadığı, çalışanlardan dörtte birinin de 0-1600 TL arası gelir elde ettiği saptanmıştır. Bu miktarın 2017 yılı araştırmalarına göre açlık sınırında olduğu görülmektedir. Yani kadınların büyük çoğunluğunun hiçbir gelirinin olmadığı, olanların ise açlık sınırında kaldıkları görülmektedir (Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası, 2017).

Araştırmanın diğer hipotezi sosyal yardımlara müracaat eden kadınların okuryazarlık seviyesinin düşük olduğudur. Araştırmaya katılan kadınların eğitim seviyesine bakıldığında bir kısmının hiç eğitim görmediği ve okuryazar olmadığı, büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Kadınların çok azı üniversite ve yüksek okul mezunudur. Kadınların eşlerinin okuryazarlığı da yine benzer durumdadır. Eşlerin eğitim durumlarına bakıldığında büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, çok azının üniversite ve yüksek okul mezunu olduğu görülmektedir. Okuryazar oranlarında kadınların düşük bir farkla da olsa erkeklerden geride kaldığı görülmektedir. Sosyal yardımlara müracaat eden kitlenin eğitim düzeyine dair araştırma bulgusu sosyal yardım alanında yapılan araştırmaların bulguları ile benzerlik taşımaktadır (Aca, 2018).

Araştırmanın diğer hipotezi sosyal yardımlara müracaat eden kadınların ücretli bir işte çalışmadıklarıdır. Araştırmaya katılan kadınların büyük çoğunluğu 31-40 yaş aralığındadır. Bu yaş aralığı TÜİK 2017 işgücü istatistiklerine göre aktif çalışan kadın nüfusunun olduğu yaş aralığına denk gelmektedir. Ancak çalışmaya katılan kadınların büyük çoğunluğu ücretli bir işte çalışmamaktadır. Sosyal yardımlara müracaat eden kitlenin çalışma durumuna dair araştırma bulgusu sosyal yardım alanında yapılan literatürdeki başka bir araştırma bulguları ile benzerlik taşımaktadır (Yiğit, 2016). Kadınların sadece dörtte birinin çalışan olduğu, bir kısmının da engelli bakım aylığı, dul aylığı, emekli aylığı gibi ücretler ile geçimini sağladığı görülmüştür.

Araştırmanın diğer hipotezi sosyal yardımlara müracaat eden kadınların hane içerisinde bakım ve sorumluluklarının eşlerine göre daha fazla olduğudur. Kadınların çalışmama nedenlerine bakıldığında büyük kısmının çocuk bakımı yükümlülüğünden dolayı çalışmadığı, bir kısmının da engelli bakımı üstlendiği ya da kendisinin kronik bir hastalığa sahip olmasından dolayı çalışmadığı görülmektedir. Kadınların çocuk sahibi olması ve çalışma durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı, yine kadınların hanesinde engelli bir birey bulunması ve kadınların çalışma durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Evli olan kadınların eşlerinin yarısı ücretli bir işte çalışmaktadır. Çalışmayan kadınların yaklaşık üçte ikisi daha önce ücretli bir işte çalıştıkları, iş deneyimleri olduğu ancak şu anda çalışmadıkları görülmektedir. Bunun nedeni olarak kadınların eşlerine göre daha fazla hanedeki bakım yükümlülüklerini üstlendikleri bu nedenle ekonomik yaşama katılımlarının erkeklere nazaran geri planda kaldığı düşünülmektedir. Kadınların istihdama katılımı tüm ülkeler için ekonomik refahın sağlanmasında önemli bir etken olarak bilinmektedir. Ancak Türkiye’de kadınlar, hem toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği birtakım sorumluluklardan dolayı hem de merkezi ve yerel yönetimlerin kadınların ekonomik yaşama katılımlarını artıracak politikalarının yetersiz kalmasından dolayı işgücüne katılamamaktadır. Kandiyoti’nin de belirttiği gibi Türkiye’de kadınların işgücüne katılımlarının düşük olması, emek piyasasındaki talep faktörleri, sosyal değerler, toplumsal cinsiyet rolleri, ailelerin ve toplumun ideolojisi gibi birçok nedenle açıklanabilmektedir. Bunun yanında kadınların erken yaşta evlilikleri, çocuk bakımını üstlenecek mekanizmaların yetersizliği, aile içi destek

faktörlerinin azlığı, özellikle okul öncesi döneme denk gelen yaş aralığındaki çocukların fazlalığı gibi nedenler de yine bu durumu açıklar niteliktedir (Kandiyoti, 1982, Kaynak: Dedeoğlu, 2000). Bu araştırmanın ortaya koymaya çalıştığı; sosyal yardımlara müracaat eden kadınların bu gibi nedenlerle emek piyasasına katılmadığı bu yüzden gerek yerel yönetimlerin gerekse merkezi yönetimin bu konuda çalışmalar yapması gerektiğidir.

5.2.Araştırmaya Katılan Kadınların Olumsuz Yaşam Deneyimlerinin İncelenmesi

Araştırmanın diğer bir hipotezi; sosyal yardımlara müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimlerinin fazla olduğudur. Bu durumu incelemek adına kadınlara Olumsuz Yaşam Olayları ölçeği uygulanmıştır. Bu listedeki sorular kadınların geçmiş yaşamlarından bugüne kadar yaşamış olabilecekleri ve sosyal yaşantılarını olumsuz etkileyeceği düşünülen 25 deneyimden oluşmaktadır. Olumsuz yaşam deneyimleri ölçeğinin tüm sonuçları Tablo 20-21-22’de verilmiştir. Olumsuz yaşam deneyimleri ile ilgili olarak yapılan analiz sonuçlarına göre, en çok deneyimlenen olumsuz yaşam olayları sırasıyla, maddi durumda kötüye gidiş, yeni bir kardeşin doğması, ailede birinin ölümü, kardeşin evden ayrılması, ailenin yeni bir yere taşınması ve son olarak aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olmasıdır. Bu deneyimlere bakıldığında doğrudan maddi ve manevi kayıpların yaşandığı ve aile içerisinde kriz durumu yaratabilecek etkide deneyimler olduğu bu nedenle kadınların başa çıkma mekanizmalarının zayıfladığı ve sosyal yardımlara müracaat ettikleri düşünülmektedir.

Sırasıyla en az deneyimlenen olumsuz yaşam olaylarına bakıldığında; anne veya babanın cezaevine girmesi, anne babanın boşanması veya yeniden evlenmesi, anne veya babanın eskisinden daha fazla tartışması, anne babanın yasalar ile ilgili sorunları ve son olarak ebeveynlerden birinin sık sık eve gelmemesidir. Bu deneyimlere bakıldığında evli kadınların şimdiki çekirdek ailelerin dışında evlilik öncesi yaşantılarından gelen deneyimler olduğu, daha çok kadınların anne ve babaları ile yaşadıkları süreçte deneyimledikleri/deneyimlemedikleri konular olduğu görülmektedir.

Olumsuz yaşam olayları listesinin geneline bakıldığında; varsayımın aksine kadınların listede sorulan birçok olumsuz yaşam olayına “Hayır” cevabı verdiği

görülmüştür. Bu araştırmaya katılan kadınlara sadece listedeki olumsuz yaşam olayını yaşayıp yaşamadığı sorulmuş, verilen “Evet” ya da “Hayır” yanıtları üzerinden analiz yapılmıştır. Ancak deneyimlediği tek bir olumsuz yaşam olayı kadınların yaşantısında maddi veya manevi krize yol açmış olabilir. Buradan hareketle; deneyimlenen olumsuz yaşam olaylarının, kadınların yaşantısında yer açtığı boşlukları anlamak, maddi ve manevi kayıplarını ne şekilde doldurduğunu veya bu deneyimlerle nasıl başa çıktıklarını görmek adına kadınlarla niteliksel görüşmeler yapmak faydalı olabilir.

5.3. Araştırmaya Katılan Kadınların Aile İçi İlişkilerinin İncelenmesi

Araştırmanın diğer bir hipotezi kadınların yaşamış oldukları olumsuz deneyimlerin aile içi ilişkilerini bozduğu veya zayıflattığıdır. Bununla ilgili olarak öncelikle kadınlara aile değerlendirme ölçeği kapsamında 60 adet ifade yöneltilmiş, daha sonra bu ölçeğin alt boyutları oluşturulmuştur. Olumsuz yaşam deneyimleri ve aile içi ilişkileri arasındaki ilişkiler yapılan t testi ile incelenmiş ve etkilerine bakılmıştır.

Çıkan sonuçları yorumlamak gerekirse; aile içinde şiddete/saldırıya/kötü muameleye maruz kalma durumunun problem çözme, iletişim, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarında bozulmalara ve zayıflamalara etkisinin olduğu görülmüştür. Gladding’e (2006) göre; aile içerisinde iletişim güçlü ise aile bireyleri konuşmaya açık olur ve çatışma durumlarında tartışmaya giderek durumu çözümlerler. Bu tip aileler problemlerin çözümüne odaklıdır ve konuşarak pozitif yönde iletişim kurarlar (Zorbaz ve Owen, 2013). Bazı ailelerde ise iletişim zayıfladığında bireylerin kendini ifade etmesi, ilgi göstermesi, duygularını açıklaması, empati kurması da aynı şekilde zayıflar. Buradan hareketle denilebilir ki aile içerisinde iletişimsizlik veya olumsuz yönde iletişim şiddeti doğurabileceği gibi, çıkan sonuçtaki gibi şiddete maruz kalan kişilerde iletişim işlevi de zayıflayabilir ya da tamamen bozulabilir.

Aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunmasının aile içindeki bireylerin problem çözme, iletişim, roller ve genel işlevler alt boyutlarında bozulmalara ve zayıflamalara etkisinin olduğu görülmüştür. Sağlıklı aile işlevlerine sahip aileler aile içerisindeki kriz durumları ile kolayca başa çıkabilirler. Araştırmalara göre aileler

yaşanan bir krizin çözümünde en çok yeniden yapılanma, ailenin birbirine desteği, karar verme süreçlerine katılma, kadercilik, sorunu görmezden gelme veya memnuniyet duyma gibi stratejiler devreye sokmaktadır (Zorbaz ve Owen, 2013). Burada da sorun aile içinde bulunan bir bireyin zararlı alışkanlıklarının olmasıdır. Kadınların böyle bir durumu tecrübe etmesi halinde aile işlevlerinde birtakım bozukluklar olduğu ve problem çözme becerilerinde zayıflamalar olduğu görülmektedir. Yapılan birçok araştırmada da alkolik ebeveynlere sahip gençlerde aile içinde uyum problemleri, iletişim bozuklukları görüldüğü belirlenmiş, madde kullanan ergenlerin yine ailelerinden etkilendiği ve bu ergenlerin aile işlevlerinin yetersiz olduğu bulunmuştur (Piatt ve Ark., 1993; Tumban, 1993; Beulow, 1995; Crespi ve Sabatelli, 1991, Kaynak: Yolcuoğlu, 2012b).

Aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olmasının aile içindeki bireylerin problem çözme, iletişim, roller, gerekli ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarında bozulmalara ve zayıflamalara etkisinin olduğu görülmüştür. Burada zihinsel ve duygusal sorunlardan kasıt; aile içinde zihinsel engeli olan, depresyon, panik atak gibi hastalıkları bulunan bireylerin olup olmamasıdır. Polat'ın (2010) şizofreni hastaları ve kardeşlerinin aileleri üzere yürüttüğü çalışmada da benzer sonuçlara rastlanmıştır, şizofreni hastaları ve onların hastalanmış kardeşlerinin ailelerinde davranış kontrolü alt boyutu hariç, diğer tüm alt boyutlarla bozulma olduğu bulunmuştur.

Hanede bu hastalıkları olan bireylerin bulunmasının aile içindeki görev dağılımlarının yeniden dizayn edilmesine, bakım yükümlülüklerinden dolayı maddi ve manevi yıpranmaların fazla olmasına, öfke kontrolünün zayıflamasına, aile içinde zihinsel sorunu bulunan kişi evin yaşlı bireyi ise statü kaybı yaşamasına, aile içinde zihinsel sorunu olan kişi çocuklardan biriye diğer çocuğa ilginin azalmasına neden olduğu söylenebilir. Bu konuda Özsoy ve arkadaşlarının (2006) yaptığı bir çalışmanın verilerine göre ise, ailelerin aile içindeki diğer çocuklarına yeterince ilgi gösterdikleri ancak zihinsel engeli olan çocuk için çok fazla gelecek kaygılarının olduğu bulunmuştur. Özşenol ve arkadaşlarının (2003) engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi üzerine yaptıkları çalışmada; annelerin engelliden dolayı kendini suçlama durumu ile aile içindeki roller, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutları ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Cangür ve arkadaşlarının (2013) engelli ailelerin toplumsal yaşama katılımları üzerine yürüttükleri

çalışmada; engel tipine göre engelli ailelilerinin gelecek planlarında anlamlı bir ilişki varken, yakın çevreleri, eşleri ve arkadaşları ile iletişimlerinde anlamlı bir etki bulunmamıştır. Bu çalışmada diğer çalışmadan farklı olarak aile içi ilişkilerin alt boyutu olan iletişim boyutunun engelli bireye sahip olma ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kırbaş ve Özkan'ın (2013) down sendromlu çocukların ailelerinin aile işlevlerini algılama üzerine yaptıkları çalışmada, engelli annelerinin sosyal destek mekanizmaları arttıkça aile işlevlerini daha iyi sağladıkları bulunmuştur. Buradan hareketle kadınların engelli bakım sorumluluklarını aile içi veya dışı mekanizmalarla bölüştüğünde aile içi ilişkilerinin de olumlu yönde etkileneceğini söylenebilir.

Çakaloz ve Kurul'un (2005) özel bir hastalık grubunda yer alan çocukların anneleri ile yürüttükleri çalışmada özel hastalığa sahip olan ailelerde roller, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü alanlarının işleyişinde sorun olduğu bulunmuştur. Bu çalışmadan farklı olarak sağlıklı çocuğa sahip aileler ile özel hastalığa sahip çocuğu olan aileler arasında aile değerlendirme ölçeği alt boyutu olan duygusal tepki verebilme alanında daha fazla sorun yaşandığı bulunmuştur.

Aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olmasının aile içi ilişkilerde iletişim, roller ve gerekli ilgiyi gösterme alt boyutlarında bozulmalara ve zayıflamalara etkisinin olduğu görülmüştür. Save ve arkadaşlarının (2012) kanser hastaları yakınları üzerine yürüttükleri bir çalışmada genellikle evle ilgili rol ve sorumlulukların değiştiği, hasta eşin duygusal sorunları karşısında hissedilen yetersizlik ve çaresizlik duyguları olduğu, bakım verilen kişinin önceki konumuna göre ilişkilerin yeniden yapılandırıldığı bulunmuştur. Yıldız ve arkadaşlarının (2016) yine kanser hastası yakınları üzerine yürüttüğü bir çalışmada ise kanserli hastaya bakım veren aile üyelerinin aile içi sorumluluklarının etkilenmediği bulunmuş, bu durum, bakım verenlerin aile üyeleri tarafından desteklenmesi ve bakmakla yükümlü oldukları başka bireylerin bulunmaması ile açıklanmıştır. Literatürdeki araştırmalar ile bu çalışmada bulunan bulgular benzerlik göstermekle birlikte, bu çalışmada hastalığın türü irdelenmemiştir. Yalnızca hanede ciddi bir hastalık/engel durumunun varlığı olarak sorulmuştur. Hastalığın türüne bağlı olarak aile içerisinde yaratacağı krizin ve değişimlerin farklı olacağı düşünülmektedir.

Aile üyelerinden birinin ölümünün aile içi ilişkilerde roller, iletişim ve davranış kontrolü alt boyutlarında bozulmalara ve zayıflamalara etkisinin olduğu görülmüştür. Murray ve arkadaşlarının (2005) belirttiği gibi ölüm bir aile sisteminin dengesini bozar, yapıyı değiştirir, geri bildirim süreçlerinde sistemin yeniden düzenlenmesi, rol dağılımı ve işlevsellikten feragat eder. Yine Aile Sistemleri Teorisine göre bir aile bir sistem olarak kaybına tepki gösterir. Her ne kadar birey olarak üzülsek de, aile sistemi bireysel üyelerin ötesinde niteliklere sahiptir bu nedenle bir aile üyesinin eylemleri ve tepkileri başkalarını ve işleyişlerini etkiler. Örneğin; geleneksel bir ailede babanın ölmesi, diğer aile üyelerinin içe kapanması, kız ve erkek çocuklarında rol karmaşası, otorite zayıflığına ve dolayısıyla davranış kontrolünün sağlanamamasına neden olduğu söylenebilir.

Kadınların aile üyelerinden birinin tutuklanmasının ADÖ'nün alt boyutları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan t testinde; hiçbir alt boyut ile anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Tutukluluk durumu aileler için kriz yaratan bir durumdur ancak bu çalışmada tutuklanma durumunun aile içi ilişkilerde zayıflamalara etkisi olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni çalışmaya katılan kadınların sadece %12.4'ünün ailesinde tutuklanma durumunun yaşandığı ve bu nedenle bu deneyimin etkisinin tam olarak ölçülemediği olabilir. Akgün ve Tezel'in (2017) yaptığı çalışmada eşleri cezaevine giren kadınlarla görüşmeler yapılmış, cezaevi durumundan sonra aile yapılarında değişiklikler olduğu bulunmuştur. Maddi anlamda aile geçimini karşılayamayan kadınların evi terk etme durumu yaşanmış, diğer kadınlar ise eşlerinin aileleri ile yaşamaya başlamıştır. Yine babaları cezaevinde olan çocuklar da eğitimlerini yarıda bırakarak evin geçimini sağlamak üzere çalışmak zorunda kalmışlardır. Bu çalışmada aile içi ilişkilerin alt boyutlarına dair bir tespit olmamakla birlikte aile yapılarında bozulmalar olduğu ve bu bozulmaların dolaylı yoldan aile bireylerinin ilişkilerine etki ettiği söylenebilir. Eşi cezaevinde olan kadınlar üzerine yapılan başka bir çalışmada kadınların evliliklerinde yapısal sorunlar olduğu, cezaevi durumu sonrası kendi çocukları ile kiralık evlerde yaşadıkları, bir kısmının ailelerin yanına taşınmak zorunda kaldığı, ekonomik zorlukların çok fazla olduğu, çocuklarının bir kısmının okullarını bıraktığı ve kadınların eşlerinin tutukluluk durumuna rağmen eşlerinden boşanmayı düşünmedikleri bulunmuştur (Çepni, 2016). Görüldüğü üzere literatürde daha çok aile bireyleri arasındaki ilişkilerden çok cezaevi durumu olan

bireyin sosyo demografik özellikleri ve tutukluluk durumu sonrası yaşanan birtakım sorunlar üzerine yoğunlaşmıştır. Aydoğan'ın (2018) denetimli serbestlik sürecindeki hükümlüler üzerine olan çalışmada hükümlülerin büyük çoğunluğunun ailesine ekonomik olarak bakmakta zorluk çektikleri, cezaevi sonrası toplumsal dışlanmaya maruz kaldıkları, iş bulamadıkları, cezaevi durumu sonrası aile ilişkilerinin devam ettiği ancak devam edenlerin yarısında olumsuz yönde değişiklikler olduğu bulunmuştur. Bu olumsuzluklar daha çok hükümlünün işlemiş olduğu suça bağlı olarak ortaya çıkan güvensizlik ve toplumsal dışlanma ile açıklanmıştır. Buradan hareketle tutuklanma durumunun aile üzerindeki etkisinin anlaşılması için tutukluluk sebebinin irdelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Birey adli bir suçtan ya da hak savunuculuğundan tutuklandıysa bu iki sebebin aile içerisinde yaratacağı etkilerin farklı olacağı düşünülmektedir. Çalışmada tutukluluk sebebi irdelenmediği için aile içi ilişkilere etkisinin tam yansımadağı düşünülmektedir.

Diğer bir olumsuz yaşam deneyimi olan ebeveynlerin sık sık eve gelmemesinin aile içi ilişkilerde problem çözme, roller, iletişim ve genel işlevler alt boyutlarında bozulmalara ve zayıflamalara etkisinin olduğu görülmüştür. Kasapoğlu ve arkadaşlarına (2011) göre; aile içi ilişkiler birtakım statüler, roller ve bunlar arasındaki iletişime göre yapılanmaktadır. Aile içindeki en temel statüler anne ve baba olarak görülmektedir. Bazı parçalanmış ailelerde evin ekonomik geçimini sağlayan kişi, bazen de geleneksel geniş ailede yaşı en büyük olan kişi statü olarak görülebilir. Aile içinde çoğu zaman statü kabul edilen kişiler rol model alınır ve davranış biçimleri bunun üzerinden şekillenir. “Roller; ailenin sorumluluklarını ele alışlarını ve bu sorumlulukların nasıl dağıldığı ve yerine getirildiğiyle ilgili davranış modelleri oluşturma ve sürdürme becerileridir.” (Polat, 2010). Çıkan sonuçlara bakıldığında ebeveynlerden birinin sık sık eve gelmemesi durumu bir anlamda ebeveynin ebeveynlik rolünü yerine getiremediği konusunda önemli ipucu vermektedir. Bir diğer ifade ile ebeveyn kendi sorumluluğunu yerine getirmemektedir. Demir ve Çelebi'nin (2017) tek ebeveynli aileler üzerine yürüttükleri çalışmada; tek ebeveynli ailelerde ebeveynin kadın olduğu ailelerde en büyük erkek çocuk diğer kardeşler için baba rolünü ve otoritesini üstlenmeye, kız çocuklarının büyük olduğu ailelerde ise anne çalışıyorsa büyük kız çocuk anne rolünü üstlenerek kardeşleri ile ilgilenmeye başlamaktadır. Babanın olmadığı evlerde çocukların çalışmak zorunda kaldıkları ve eğitimlerini aksattıkları/ bıraktıkları ya da

örgün eğitimi bırakarak açık öğretimden devam ettikleri görülmüş, kadın ebeveynlerde babanın olmaması sebebiyle çocuklar üzerinde bir denetim kurulamayacağı, otorite sağlanamayacağı ve çocuklarını kaybedecekleri duygusunun yoğun olarak hissedildiği hâkim olduğu bulunmuştur. Bu nedenle kadınların bir kısmı çocuklarını kontrol altında tutmak için çalışmadıklarını, çocuklarını kaybetmek istemediklerinden evde kalıp çocuklarına baktıklarını, sosyal yardımlarla hayatlarını idame ettirdikleri düşünülmektedir. Burada özellikle roller işlevinde bozulmanın olması kadınların aile içinde rol model alabileceği ebeveyninin davranışlarının eksik kalmasından ve eve gelmeyen ebeveynin sorumluluklarını da kendisinin üstlenmesinden ötürü olabilir. Yine ebeveyni sık sık eve gelmeyen kadınların aile içi iletişim işlevinin de daha zayıf ya da bozuk olduğu görülmektedir. Demir ve Çelebi'nin (2017) çalışmasında ebeveynler çocukları ile iletişim problemi yaşadıklarını, açık ve net kuralların olmadığı bir ailede gençlerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecek birçok etkenin olduğu ve geleneksel olarak otorite baba üzerinden tanımlandığında babanın yokluğunun birtakım sorunlara yol açtığı belirtilmiştir.

Son olarak maddi durumda kötüye gidiş deneyiminin aile içi ilişkilere etkisi bakıldığında sadece roller boyutu üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Daha önce yapılan bir çalışmada aile işlevlerinde, sosyoekonomik seviyenin belirleyici bir etken olduğu görülmüştür (Çakıcı, 2006, Kaynak: Şahin ve Ark, 2007). Bu çalışmada literatüre benzer sonuçlarla sosyoekonomik seviyesi yüksek olan ailelerin problem çözme ve gereken ilgiyi gösterme boyutlarının sağlıklı yürüdüğü, ekonomik seviyesi düşük ailelerde ise bu boyutların daha sağlıksız işlevler gösterdiği bulunmuştur. Burada da maddi durumda kötüye gidiş yani ailenin ekonomisinin bozulmasının (iş kaybı, iflas, ekonomik yoksunluk vb.) aile içi roller işlevinde de bozulmalara yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak araştırmaya katılan kadınların demografik bilgilerine bakıldığında; başvuran kadınların yaş aralıklarının aktif çalışan kadın nüfusu yaş aralıklarına denk geldiği, eğitim seviyelerinin düşük olduğu, büyük çoğunluğunun ücretli bir işte çalışmadığı, çalışanların gelirinun açlık sınırında kaldığı, hane içi bakım yükümlülüklerinden dolayı çalışmadıkları, büyük çoğunluğunun çekirdek aile yapısında oldukları, büyük çoğunluğunun medeni durumunun evli olduğu, bir kısmının iş yaşamını deneyimlediği, bir kısmının hanesinde engelli birey bulunduğu, çok az

kısının hanesinde ise psikolojik rahatsızlığı ve maddi bağımlılığı olan birey olduğu görülmüştür. Bu verilerin araştırmanın ilk hipotezini destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Kadınların olumsuz yaşam deneyimlerine bakıldığında en fazla deneyimlenen yaşam olayının maddi durumda kötüye gidiş olduğu, en az deneyimlenen yaşam olayının ise anne veya babanın cezaevine girmesi durumu olduğu görülmüştür. Kadınların deneyimlediği maddi durum yoksunluğunun sosyal yardımlara müracaat etmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın diğer varsayımı yardımlara müracaat eden kadınların olumsuz yaşam deneyimlerinin fazla olmasıdır. Ancak çıkan sonuçlara göre sorulan sorulardan çoğuna kadınlar “Hayır” cevabını vererek bu deneyimleri yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Buna rağmen “Evet” cevabı verilen olumsuz yaşam deneyimlerinin kadınların ve ailelerinin yaşantısına verdiği etki aile değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarında işlevlerin bozulması olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bir olumsuz yaşam olayının aile içi ilişkilerde bozulmalara yol açmadığı ya da açtığı halde ailenin bu durumu kendi baş etme mekanizmaları ile çözümlendiği görülmüştür. Deneyimlenen yaşam olaylarının aile içi ilişkilerine etkisine bakıldığında tamamına yakınının roller işlevinde bozulmalara yol açtığı görülmüştür.

Araştırmadan hareketle yerel ve merkezi yönetimlere iki öneri sunulmaktadır. Birincisi kadınların ekonomik yaşama katılımının önündeki engellerin kaldırılması adına devlet eliyle yapılacak bakım mekanizmalarının artırılmasıdır. Böylece kadınlar ücretli bir işte çalışabilecek ve sosyal yardımlara olan müracaatlar azaltılacaktır. Bu çalışmada da görüldüğü gibi bireyler yaşamları boyunca birçok olumsuz deneyime maruz kalmaktadır. Bu deneyimler bazen aile içerisinde bazen de bireyin yaşadığı çevre içerisinde meydana gelmektedir. Bu nedenle ikinci olarak; bireylerin daha sağlıklı gelişimini sağlayacak, diğer bireylerle iyi iletişim kurmanın yollarını gösterecek ve bireyin güçlü yanları ortaya çıkarıp destekleyecek mekanizmaların (yerel yönetimler aile danışma merkezi vb.) oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aca, Z. (2018). Türkiye’de Kamusal Sosyal Yardımların Yapabilirlik Yaklaşımı Çerçevesinde Etkinliği Analizi: Bursa Örneği. Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.

Akalın, N., Atar, G., Koç, L., Özgür, A.E., Toksöz, F. & Uluçay, Ö. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri*. İstanbul: Tesev Yayınları.

Akgün, H. ve Erbay, Y. (2017). *Türkiye’de ve Avrupa’da Yerel Yönetimler*. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık.

Akgün, R. ve Tezel, Z. (2017). Sessiz Kurbanlar: Eşi Cezaevinde Olan Kadınların Psikososyal Ve Ekonomik Durumlarının Belirlenmesi-Kırıkkale İli Yahşıhan İlçesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. **10**(54). 786-793.

Aktaş, E., Barış, N., Hıdıroğlu, S. ve Save, D. (2012). Kemoterapi Alan Hastaların Yakınlarının Deneyimleri: Niteliksel Bir Çalışma. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. **28**(2), 63-78

Amman, M.T. ve Arslantürk, Z. (2001). *Sosyoloji(Kavramlar-Kuramlar-Süreçler-Teoriler)*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2017, Aralık). Sosyal Yardımlar. Erişim: 15.10.2018, <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/sosyal-yardimlar>

Arslan, H., Eti, S.&Koçak, O. (2017). Belediyelerde Sosyal Politika Uygulamaları ve Pendik Belediyesi Örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, **7**(12), 119-144.

Artan, T. (2012). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler*. Ankara: Sabev Yayınları.

ASPB (2016). 2016 Faaliyet Raporu. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Erişim: 26.02.2018,

http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f307369dc31d48e42dc5/2016_Faaliyet_Raporu.pdf

Aydoğan, R. (2018). Cezaevi Sonrası Denetimli Serbestlik Sürecindeki Hükümlülerin Suç, Damga ve Sosyal Dışlanma Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik (2006, 30 Temmuz). T.C. Resmi Gazete (Sayı: 26244). Erişim: 30.11.2018, <https://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/ulusal-mevzuat/yururluktan-kaldirilan-mevzuat/bakima-muhtac-ozurlulerin-tespiti-ve-bakim-hizmeti-esaslarinin-belirlenmesine-iliskin-yonetmelik>.

Beki, A. (2009). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik: Ümraniye Belediyesi Örneği*. İstanbul: Sena Ofset Matbaacılık.

Beylikdüzü Belediyesi. (2015). Beylikdüzü Hakkında. Erişim: 28.11.2018, <https://www.beylikduzumuz.com/beylikduzu>

Beylikdüzü Belediyesi. (2017a). Gıda Bankası Hizmeti. Erişim: 28.11.2018, <http://www.beylikduzu.bel.tr/icerik/gida-bankasi-hizmeti>

Beylikdüzü Belediyesi. (2017b). Dost Eller Mağazası Hizmeti. Erişim: 28.11.2018, <http://www.beylikduzu.bel.tr/icerik/dost-eller-magazasi-hizmeti>

Bhasin, K. (2015). *Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller*. İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.

Birgün Gazetesi Haberleri, (2018, Şubat). Erişim: 30.12.2018, <https://www.birgun.net/haber-detay/493-bin-evin-dogalgazi-580-bin-evin-suyu-kesildi-203478.html>

Buğra, A. (2014, 19 Eylül). Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları: Vatandaşlık Hakkı Mı Sadaka Mı?. Erişim: 15.02.2018, *AljazeeraTürk*: <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiyede-sosyal-yardim-uygu-lamalari-vatandaslik-hakki-mi-sadaka-mi>

Bulut, I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.

Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2016). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.

Cangür, Ş., Civan, G., Çoban, S., Koç, M., Karakoç, H., Budak, S. ve ark. (2013). Düzce İlinde Bedensel ve/veya Zihinsel Engelli Bireylere Sahip Ailelerin Toplumsal Yaşama Katılımlarının Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 3(3). 1-9.

Cevher, F., Nilgün, F. ve Şahin, T. (2007, Eylül). Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresinde sunulan bildiri. Ankara. Erişim: 10.09.2018, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/K%C3%9CLT%C3%9CREL-DE%C4%9E%C4%B0%C5%9E%C4%B0M-GEL%C4%B0%C5%9E%C4%B0M-VE-HAREKETL%C4%B0L%C4%B0K-1.-C%C4%B0LT.pdf>.

Clinkinbeard, S.S., Murray, C.I. ve Toth, K. (2005). Death, Dying and Grief in Families. Erişim: 02.12.2018, https://www.researchgate.net/publication/238724926_Death_Dying_and_Grief_in_Families.

Çakaloz, B. ve Kurul, S. (2005). Duchenne Muskuler Distrofili Çocukların Aile İşlevlerinin ve Annelerinde Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Araştırılması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 24-30.

Çelebi, Ş.G. ve Demir, S.A. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: Nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(13), 111-127.

Çepni, K.Ş. (2016). Eşleri Cezaevinde Olan Kadınların Yaşam Durumlarının Sosyal Hizmet Bakış Açısı İle İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Çukurçayır, M. A. (2013). Almanya'da Siyasal Sistem ve Yerel Yönetimler. İçinde Okcu, M. (Ed.) ve Özgür, H.(Ed.), *Dünya'da Yerel Yönetimler Örnekler-Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 51-69.

Dama, N. ve Karagöl, E.T. (2015). Geçmişten Günümüze Sosyal Yardımlar. *Analiz Dergisi*, 139, 7-25.

Dedeli, Ö., Pakyüz, S.Ç. ve Yıldız, E. (2016). Kanser Hastalarına Bakım Veren Aile Üyelerinin Bakım Yükü ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 13(3). 216-225

Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 39-171.

Erkal, M.E. (2011). *Sosyoloji(Toplumbilim)*. İstanbul: Der Yayınları.

Ersöz, H.Y. (2004). *Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler(İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği)*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Gökçay, G., Harma, M. ve Metin, G.T. (2017). Düşük Sosyo Ekonomik Düzeydeki Ergenlerde Olumsuz Yaşam Olayları, Özdenetim Becerisi ve Problem Davranışlar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 1-14.

Gül, H. (2013). Amerikan Federal Sisteminde Yerel Yönetimler. İçinde Okcu, M. (Ed.) ve Özgür, H.(Ed.), *Dünya’da Yerel Yönetimler Örnekler-Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 19-49.

Haviland, A.W., McBride, B., Prins, E.L.H.ve Wallrath, D. (2008). *Kültürel Antropoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

İBB Kadın Koordinasyon Merkezi. (2018, Şubat). Yardım çalışmaları. Erişim: 28.11.2018, <http://ibbkkm.org/sayfadetay.aspx?ID=1>

Julian, J ve Kornblum, W. *Social Problems*. (1991). 7th ed. New Jersey: Prentice Hall Publisher.

Kasapoğlu, A., Güneş, F., Gökçe, B., Çetin, O. Kaya, N., Baran, A. ve ark.(2011). *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.

Kırbaş, Z.Ö. ve Özkan, H. (2013). Down sendromlu çocukların annelerinin aile işlevlerini algılama ve sosyal destek düzeylerinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*. 3(3). 171-180.

Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(3), 21-28.

- Macionis, J. J. (2007). *Sociology*. (11th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Ortaylı, İ. (2013). *Osmanlı Toplumunda Aile*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Özcan, S., Şahin, A. ve Zengin, E. (2012). Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, **19**(2), 133-142.
- Özsoy, S.A., Özkahraman, Ş. ve Çallı, F. (2006). Zihinsel Engelli Çocuk Sahibi Ailelerin Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, **3**(9), 69-77.
- Özşenol, F., Işıkhana, V., Ünay, B., Aydın, H., Akın, R., Gökçay, E. (2003). Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, **45**(2), 156-164.
- Öztaş, C ve Zengin, E. (2009). Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardımlar: Üsküdar Belediyesi Örneği. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, **4**(16), 19-36.
- Parlak, B. ve Ökmen, M. (2016). *Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler Teori ve Uygulama*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Pendik Belediyesi. (2019). Sosyal Destekler. Erişim: 10.01.2019, <https://www.pendik.bel.tr/hizmetrehberi/sosyal-destek>
- Polat, S. (2010). *Şizofreni Hastaları ve Kardeşlerinde Düşünce Bozukluğu ve Aile İşlevleri ile İlişkileri*. (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi).
- Tarhan, N. (2006). *Evlilik Psikolojisi: Öncesi ve Sonrasıyla Evlilik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşcı, F. (2008). Türkiye’nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, **55**, 127-149.

Tataroğlu, M. (2013). Avusturya Cumhuriyeti. İçinde Okcu, M. (Ed.). ve zğr, H.(Ed.), *Dünya'da Yerel Yönetimler rnekler-Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 71-108.

Taylan, H.H. (2009). Türkiye'de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 117-138.

TES-İŞ Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçileri Sendikası (2017). Aralık 2017 Açlık ve Yoksulluk Sınırı. Erişim: 26.02.2018, http://www.tes-is.org.tr/assets/view/userfile/aclik_yoksulluk_aralik2017.pdf

Toprak, D. (2015). Uygulamada Ortaya ıkan Farklı Refah Devleti Modelleri zerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 151-175.

TİİK (2017, 17 Ocak). Aile Yapısı Araştırması. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim: 26.02.2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869>

TİİK (2014-2015). Zaman Kullanım Araştırması. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim: 26.02.2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627>

Türkiye Belediyeler Birliği (2014). Genel İstatistikler. Erişim: 30.12.2018, <http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/>

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982, 7 Kasım). Erişim: 30.12.2018, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf

Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.

Uysal, T. (2016). Yerel Yönetimler Tarihine Genel Bakış. Erişim: 25.12.2018, <http://dilbilgisi.gen.tr/yerel-yonetimler-tarihine-genel-bakis/>

Yıldız, S. (2017). Sosyal Bilimlerde rneklem Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalardan rneklem Kuramına Bütüncül Bir Bakış. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(11), 421-442.

Yiğit, M. (2016). Vatandaşın Sosyal Yardım Hizmet Algısı ve Yönetimi: Diyarbakır rneği. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.

Yolcuoğlu, İ.G. (2012a). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Sabev Yayınları.

Yolcuoğlu, İ.G. (2012b). *Türkiye’de Çocuk Sorunu ve Çocuk Yetiştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yolcuoğlu, İ.G. (2012c). *Türkiye’de Sosyal Refah Devletine Geçiş*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, Erişim: 01.02.2019, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika Yayınları.

Zorbaz, D.S. ve Owen, K, F. (2013). Çocuklar İçin Aile İlişkileri Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 58-67.

5393 sayılı Belediye Kanunu (2005, 13 Temmuz), T. C. Resmi Gazete, (Sayı: 25874). Erişim: 30.12.2018, <http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu (2004, 23 Temmuz), T. C. Resmi Gazete (Sayı: 25531). Erişim: 30.12.2018, <http://www.resmigazete.gov.tr/Eskiler/2004/07/20040723.htm#1>

EKLER

Ek 1: Aile Değerlendirme Ölçeği

AÇIKLAMA: İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (*Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum*) Her cümle için yanlarında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	()	()	()	()
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uyguluyoruz.	()	()	()	()
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	()	()	()	()
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	()	()	()	()
17.Evde herkes başına buyruktur.	()	()	()	()
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı	()	()	()	()

değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.				
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	()	()	()	()
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	()	()	()	()
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	()	()	()	()
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	()	()	()	()
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	()	()	()	()
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	()	()	()	()
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	()	()	()	()
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	()	()	()	()
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	()	()	()	()
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	()	()	()	()
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	()	()	()	()
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	()	()	()	()
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	()	()	()	()
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	()	()	()	()
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	()	()	()	()
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	()	()	()	()
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	()	()	()	()
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	()	()	()	()
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	()	()	()	()
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()

47.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()

Ek 2: Olumsuz Yaşam Olayları Listesi

Aşağıda insanların yaşayabileceği bazı olayların listesi var. 1.Okuduğun olayı şimdiye kadar yaşadıysan E (Evet) kutucuğunun üzerine, yaşamadıysa H (Hayır) kutucuğunun üzerine çarpı (X) işareti koy. Cevabın EVET ise, 2.Yaşadığın olayın seni ne kadar etkilediğini düşün ve yandaki kutucuklardan sana uygun olanın içine çarpı (X) işareti koy. Not: Cümlelerde geçen 'Aile' anne, baba, kardeşlerden oluşan çekirdek ailedir.	Bu olayı yaşadın mı?		Bu olay seni ne kadar etkiledi?			
	EVET	HAYIR	HİÇ	BİRAZ	ÇOK	ÇOK FAZLA
1. Ciddi bir hastalık geçirme veya yaralanma						
2. Bir suç veya kazaya şahit olma						
3. Şiddete/saldırıya/kötü muameleye maruz kalma						
4. Yakın bir arkadaşın ciddi bir hastalığa yakalanması veya kaza geçirmesi						
5. Yakın bir arkadaşın ölümü						
6. Sevdiği bir arkadaştan ayrılma/uzaklaşma						
7. Yeni bir okula başlama						
8. Ailenin yeni bir yere taşınması						
9. Aile üyelerinden birinin zararlı alışkanlıklarının bulunması						
10. Aile üyelerinden birinin zihinsel/duygusal sorunlarının olması(zihinsel engel, depresyon, panik atak gibi)						
11. Aile üyelerinden birinin ciddi bir hastalığa sahip olması/kaza geçirmesi						
12. Ailede birinin ölümü						
13. Yen bir kız kardeşin veya erkek kardeşin doğması						
14. Ailede birinin tutuklanması						
15. Kız kardeşin veya erkek kardeşin evden ayrılması						
16. Anne-babanın eskisinden daha fazla tartışması						
17. Anne-babanın ayrılığı (boşanma olmaksızın)						
18. Anne-babanın boşanması						
19. Anne veya babanın yeniden evlenmesi						
20. Ebeveynlerden birinin sık sık eve gelmemesi						
21. Anne veya babanın iş kaybı						
22. Maddi durumda kötüye gidış						
23. Anne veya babanın yeni bir işe girmesi						
24. Anne-babanın yasalarla ilgili sorunları (haciz vs.)						
25. Anne veya babanın cezaevine girmesi						

Ek 3: Rehber Mülakat Formu

REHBER MÜLAKAT FORM

Demografik Sorular

1. Görüşülen kişinin cinsiyeti:

1. Kadın 2. Erkek

2. Doğum tarihiniz:.....

1. 22-30 2. 31-38 3. 39-46 4. 47-54 5. 55 ve üzeri

3. Medeni durumunuz:

- 1.Evli 2.Bekar 3.Boşanmış 4.Dul

4. Doğum yeriniz:

1. Şehir 2. İlçe 3. Kasaba 4. Köy

5. Beylikdüzü'nün hangi mahallesinde ikamet ediyorsunuz?

1. Barış Mahallesi
2. Büyükşehir Mahallesi
3. Cumhuriyet Mahallesi
4. Kavaklı Mahallesi
5. Gürpınar Mahallesi
6. Adnan Kahveci Mahallesi
7. Yakuplu Mahallesi
8. Marmara Mahallesi
9. Sahil Mahallesi
10. Dereağzı Mahallesi

6. Çocuğunuz var mı?

1. Evet 2. Hayır 3. Diğer

7. Kaç çocuğunuz var?

1. Bir 2. İki 3. Üç 4. Dört ve daha çok

8. Hanenizde kaç kişi yaşıyor?

.....

(7-11 arasındaki sorular tabloya işlenecektir.)

9. Çocukların yaşları:

10. Çocukların cinsiyetleri:

11. Çocukların eğitim durumları:

12. Çocukların işleri:

13. Çocukların medeni durumları:

ÇOCUK TABLOSU

YAKINLIK DERECESİ	YAŞI	CİNSİYETİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEĞİ	MEDENİ DURUMU

14. Hanede engelli birey var mı?

1. Evet 2. Hayır

15. Engelli varsa engel durumu?

1. Bedensel 2. Zihinsel 3. Ruhsal 4. Süreğen 5. Görme 6. İşitme

16. Eğitim durumunuz:

1. Eğitim görmemiş
2. Okuma-yazma biliyor
3. İlkokul terk
4. İlkokul mezunu
5. Ortaokul terk
6. Ortaokul mezunu
7. Lise terk
8. Lise mezunu
9. Üniversite terk
10. Üniversite mezunu
11. Lisansüstü
12. Doktora

17. Şu anda çalışıyor musunuz?

1. Evet 2. Hayır 3. Diğer

18. Şu anda ne iş yapıyorsunuz?

1. İşçi
2. Esnaf, zanaatkar
3. Devlet memuru
4. Nitelikli memur
5. Özel sektörde çalışıyor
6. Serbest Meslek
7. Ticaret
8. Tarım
9. Ev Kadını
10. Diğer

19. Aylık ortalama geliriniz ne kadar?

1. 0-1600 TL 2. 1601-2000 TL 3. 2001-3500 TL 4. 3501-4500 TL

20.Çalışmıyorsa; çalışmama nedeniniz?

1. Emeklilik
2. İşsizlik
3. Aile baskısı
4. Çocuk faktörü
5. Engel durumu/kronik hastalık

21. Ev hanımı ise; hiç çalışma deneyiminiz oldu mu?

1. Evet
2. Hayır
3. Diğer

22. Eşiniz kaç yaşında?

1. 20-29 yaş
2. 30-39 yaş
3. 40-49 yaş
4. 50-59 yaş
5. 60 ve üstü

23. Eşinizin eğitim durumu:

1. Eğitim görmemiş
2. Okuma-yazma biliyor
3. İlkokul terk
4. İlkokul mezunu
5. Ortaokul terk
6. Ortaokul mezunu
7. Lise terk
8. Lise mezunu
9. Üniversite terk
10. Üniversite mezunu
11. Lisansüstü
12. Doktora

24. Eşiniz şu anda çalışıyor mu?

1. Evet
2. Hayır
3. Diğer

25. Eşiniz şu anda ne iş yapıyor?

1. İşçi
2. Esnaf, zanaatkar
3. Devlet memuru
4. Nitelikli memur
5. Özel sektörde çalışıyor
6. Serbest Meslek
7. Ticaret
8. Tarım
9. Diğer

26. Aylık ortalama geliri ne kadar?

1. 0-1600 TL
2. 1601-2000 TL
3. 2001-3500 TL
4. 3501-4500 TL

27.Çalışmıyorsa; çalışmama nedeni?

1. Emeklilik
2. İşsizlik
3. Aile baskısı
4. Çocuk faktörü
5. Engel durumu/kronik hastalık

28.Oturduğunuz konut türü?

- 1.Konut yok
- 2.Müstakil ev
- 3.Apartman Dairesi
- 4.Bodrum kat
- 5.Gecekondu
- 6.Çadır/baraka

29.Evinizin mülkiyet durumu?

- 1.Kendi evi
- 2.Kira
- 3.Kira ödemiyor/görevli dairesi
- 4.Lojman
- 5.Yakınına ait

30.Evinizin ısınma durumu?

- 1.Doğalgaz
2. Soba
3. Elektrik sobası
4. Diğer....

31. Hanede alkol bağımlısı birey var mı?

- 1.Evet 2.Hayır

32.Hanede madde bağımlısı birey var mı?

1. Evet 2.Hayır

33.Hanede psikolojik rahatsızlığı (ilaçlı tedavi gören) olan birey var mı?

1. Evet 2.Hayır

Ek 4: Bilgilendirilmiş Onam Formu

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisiyim. Yüksek lisans bitirme tezi kapsamında Beylikdüzü Belediyesi sosyal yardımlara müracaat eden kadınlarla “Yerel Yönetimlerde Sosyal Yardımlara Müracaat Eden Kadınların Olumsuz Yaşam Deneyimleri ve Aile İçi İlişkileri” üzerine bir araştırma yürütmekteyim. Araştırma kapsamında; aile yapılarına dair hazırladığım sorular, olumsuz yaşam olayları listesi ve aile değerlendirme ölçeğinde yer alan ifadeleri yöneltmek üzere yüz yüze görüşmeler yapmaktayım. Araştırma sonucu elde edilen bilgiler ve veriler tez yazımında kullanılacak olup, tarafımda gizli tutulacaktır. Kimlik bilgileri istemediğimi en başta belirtmek isterim.

Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Gizem CEVİZ

Sosyolog

Ek 5: Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin Gerekli Örneklem Büyüklükleri

Örneklem Büyüklüğü

N	95% güvenle n	99% güvenle n
50	44	50
100	79	99
200	132	196
500	217	476
1000	278	907
2000	322	1661
5000	357	3311
10000	370	4950
20000	377	6578
50000	381	8195
100000	383	8926
1000000	384	9706

Kaynak: Cohen, Manion ve Marrison, 2000, Kaynak: Yıldız s.442).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Gizem	Soyadı	CEVİZ
Doğ.Yeri	Fatih	Doğ.Tar.	10.12.1989
Uyruğu	TC	TC Kim No	13805036938
Email	gizemaykanat89@gmail.com	Tel	0542 415 01 41

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mez. Yılı
Yük.Lis.	İstanbul Üniversitesi Sosyal Hizmetler	Devam
Lisans	Marmara Üniversitesi Sosyoloji (ingilizce)	2013
Lise	Beylikdüzü 75. Yıl Cumhuriyet Lisesi	2007

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1.	Toplumsal Eşitlik Birimi- Sosyolog	Beylikdüzü Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Eylül 2015- Halen
2.	Evde Bakım Birimi- Sosyolog	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Aralık 2013- Eylül 2015

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*	YÖKDİL Puanı
İngilizce	İyi	İyi	Çok iyi	81,250

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	71,13819	72,86507	73,59611

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
Microsoft Office	Çok iyi
SPSS	İyi

Yayınları/Tebliğleri Sertifikaları/Ödülleri:

Aykanat, G. ve Ceviz, H., “Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Beylikdüzü Belediyesi 2015-2018 Toplumsal Eşitlik Çalışmaları”, Uluslararası Kent ve Sağlık Kongresi, Bursa, Türkiye, 11-14 Aralık 2018, sy. 150-157.

